GAZİANTEP YERALTI YAPILARI ENVANTERİ

2012 RAPORU

OBRUK
Mağara Araştırma Grubu

GAZİANTEP YERALTI YAPILARI ENVANTERİ

2012 RAPORU

OBRUK
Mağara Araştırma Grubu

BÜYÜKŞEHİR
GAZİANTEP
GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

ÇEKÜL ÇEVRE VE KÜLTÜR DEĞERLERİNİ KORUMA VE TANITMA VAKFI

dmag

OBRUK MAĞARA
ARAŞTIRMA GRUBU

Ön Kapak Fotoğrafı: Asri Mezarlık Mağaraları, Ç.Çankırılı
Arka Kapak Fotoğrafı:Ahmet Çelebi Kasteli Livasları, E. Azak

İÇİNDEKİLER

Amaç
Giriş
Projenin Uygulanma Şekli
Bölge Jeolojisi
Bölge Tektoniği
Proje Kapsamında Yapılan Çalışmalar
Livas ve Kastellerle İlgili Genel Yorum
Mağaralarla İlgili Genel Yorum

Çalışılan Yeraltı Yapıları:

1 Ahmet Çelebi Kasteli ve Livasları
2 Ahmet Tırpallıgil Evi Kuyu ve Livasları
3 Akbulut Mağarası
4 Akyol Cad. Kuyu ve Livasları
5 Akyol Cad. Mağara
6 Amerikan Hastanesi Kafe, Marangozhane ve Depo
7 Amerikan Hastanesi Kuyuları
8 Anadolu Evleri Kuyuları
9 Asri Mezarlık Mağaraları
10 Bakırcılar Çarşısı Mağarası
11 Cenani Konağı (Gaziantep Kültür Merkezi) Kuyu ve Livasları
12 Çekül Evi Mağara ve Kuyuları
13 Direkçi Mağarası
14 Dutluk Pınar ve Livasları
15 Düğün Salonu Kuyu ve Livasları
16 Eyüp Başkülekçi Evi Kuyu ve Livasları
17 Eyüpoğlu Cad. No 23'teki Kuyu
18 Fethullah Camii Kasteli ve Livasları
19 Geneyik Köyü Mağaraları
20 Hanefi'nin Evi Mağarası
21 Hıdıroğlu Konağı (Kastelbaşı)Mağarası ve Kuyusu
22 İhsan Bey (Esenbek) Kasteli
23 İl Sağlık Müdürlüğü Sarnıç ve Kuyuları
24 İplikçi Mağarası
25 Kale Tünelleri
26 Kale Merdivenleri
27 Kale 12. Burç
28 Kale Sarnıç
29 Konukoğlu Vakfı Kuyusu ve Livasları
30 Kozluca Kasteli
31 Küpçü Hacı Recep Mağarası
32 Mehmet Ali Çetiner Evi Kuyu ve Livasları
33 Nadir Bey Evi Mağarası ve Livasları
34 Oyuncak Müzesi Mağarası
35 Ömer Ersoy Kültür Merkezi Kuyu ve Livasları
36 Pişirici Kasteli
37 Savaş Müzesi Mağarası
38 Sedat Atalar Evi Mağarası, Kuyu ve Livasları
39 Seyrantepe Mağaraları
40 Sultan Hanım Konağı Mağarası
41 Sulu Mağara
42 Sumaklı Mağara
43 TAMMED Otopark Mağarası
44 Tütün Han Mağarası, Kuyu ve Livasları
45 Üzümcü Mağarası
46 Yeni Han Mağarası

Öneriler
Kaynaklar
Teşekkür

Ek 1: Protokol
Ek 2: Çalışmalara Katılanların Listesi
Ek 3: Gaziantep Genel Yeraltı Haritası

Amaç

Bu projenin amacı; Gaziantep şehir sınırları içinde bulunan ve yeni inşaatlar, hafriyat çalışmaları ve yol yapımları yüzünden her geçen gün yok olan ve bir kısmı tarihsel değere sahip, livas, kastel, mağara, depo, işlik, atölye, tünel gibi tüm yeraltı yapılarının araştırılması, belgelenmesi, haritalanması ve envanterlerinin hazırlanmasıdır.

3.000 BC'den bu yana kesintisiz bir yerleşime sahip Gaziantep şehrinin, üzerinde oluştuğu kumlu ve killi kireçtaşına oyulmuş yüzlerce yeraltı yapısına sahip olduğu bilinmektedir. Bu yapıların bir kısmı depo, diğer bazı yapılar ise iplik atölyesi olarak günümüzde de kullanılmaktadır. Öte yandan; çok büyük ve karmaşık bir sistem oluşturmasına karşın, tahribatlar sonucu ancak ufak bir kısmı araştırılabilen yeraltı su yapıları da bu projenin diğer, önemli bir parçasıdır.

Bu çalışma; tarihi mirasın korunmasından öte, bu yapıların yüzeyde bulunan diğer yapılarla bir bütünlük içinde değerlendirilebilmesini de sağlayacaktır.

Ayrıca, çoğunlukla kumlu ve killi kireçtaşına oyularak açılmış tüm bu mağaraların zaman zaman nemli kayaç ve tavan ağırlığı altında çöktüğü de bilinmektedir. Bahsi geçen envanter çalışması, gelecekte oluşabilecek böylesi tehlikelerin önlenebilmesi için bir referans olacaktır.

Yapılan çalışma temel olarak Gaziantep'in eski yerleşim kısmında yer alan tüm yeraltı yapılarının tespit edilmesi, ölçülmesi, haritalanması ve Autocad programında Gaziantep yüzey haritası üzerine işlenmesinden ibarettir. Bu şekilde, bahsi geçen bu yeraltı yapılarının hem birbirleriyle, hem de yer üstü yapılarıyla olan bütünlüğünün kaybedilmemesi öngörülmüştür.

Giriş

OBRUK Mağara Araştırma Grubu üyesi olarak Türkiye'nin uzun ve derin mağaralarında çalışan az sayıda mağaracının bir araya geldiği grubumuz, bu önemli faaliyetlerinin yanısıra uzun soluklu projelerle de tanınmıştır. Bu çalışmalarımızdan birisi olarak, Dr. Çiğdem Aygün yönetimindeki proje kapsamında 2008-2009 yıllarında Ayasofya ve Topkapı Sarayı yeraltı yapılarının araştırılması, ölçülüp haritalanması projesini yürüttük. Büyük tarihsel öneme sahip bu yapıların, uzman mağaracılar tarafından yapıya hiçbir zarar vermeksizin ve yer yer SRT'de kullanılarak araştırılması açısından bu çalışma önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Bu proje kapsamında Istanbul'un "Tarihi Yarımada" olarak bilinen bu bölgesinde 32 sarnıç ölçülüp haritalanmış ve, çoğu Ayasofya altında, toplam uzunluğu 2.000 m'ye ulaşan tünel/kanal keşfedilip ölçülmüştür .

Bu projenin ve Mart 2009 tarihinde Hasankeyf yeraltı yapılarında sürdürdüğümüz diğer bir çalışmanın ardından, 25 Ekim 2010 tarihinde Gaziantep ÇEKÜL Vakfı Koordinatörü Zafer Okuducu ile yapılan ilk görüşmenin ardından kendisine Gaziantep'in yeraltı yapılarının araştırılması için bir proje taslağı sunulmuş, daha sonra İstanbul'da süren görüşmelerle projenin temeli ve ne şekilde uygulanacağı şekillendirilmiştir. Hazırlanan nihai protokol ise 9 Ocak 2012 tarihinde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, ÇEKÜL Vakfı ve OBRUK Mağara Araştırma Grubu tarafından imzalanmıştır (Ek 1: Protokol).

Projenin Uygulanma Şekli

Proje, protokolda da belirtildiği gibi, şu şekilde uygulanmıştır:

* Çalışmanın başlangıç aşamasında bir ana bölge seçilmiştir. Şahinbey İlçesi ve Bey Mahallesi olarak seçilen bu çalışma alanı Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve ÇEKÜL tarafından önerilmiştir.

* İlk aşamada, bilgi sahibi olunan tüm yeraltı yapıları bu bölgenin haritası üzerine işaretlenmiş, ardından bölgede yeraltı araştırmasına geçilmiştir.

* İkinci aşamada, varlığının bilgisine sahip olunan tüm yapılar tespit edilip ölçülmüş ve ana

plana işlenmiştir. Livas ve kasteller ise; mimari ölçümler dışında, eğim ve yönleri de ölçülerek araştırılmış, yüzeye bağlantılı oldukları noktalar referans alınarak mümkün olduğunca doğru bir şekilde bölge yüzey haritasına işlenmiştir.

* Çalışmalarımız esnasında sürekli olarak yerel halkla temas kurulmuş ve alınan tüm ihbarlar değerlendirilmiştir. Edinilen bu bilgiler sonucunda, belirlenen ilk sahaların dışına da çıkılmış ve zaman zaman şehrin farklı bölgelerinde çalışmalar yapılmıştır.

* Bu çalışma sırasında her yeraltı yapısının planı, özellikleri ve fotoğrafları ayrı fişler halinde kayda alınmıştır. Yapı ve tünellerin numaraları ana haritaya da işlenerek kolayca ana haritadan bu fiş-kayıtlara ulaşılabilinmesi sağlanmıştır.

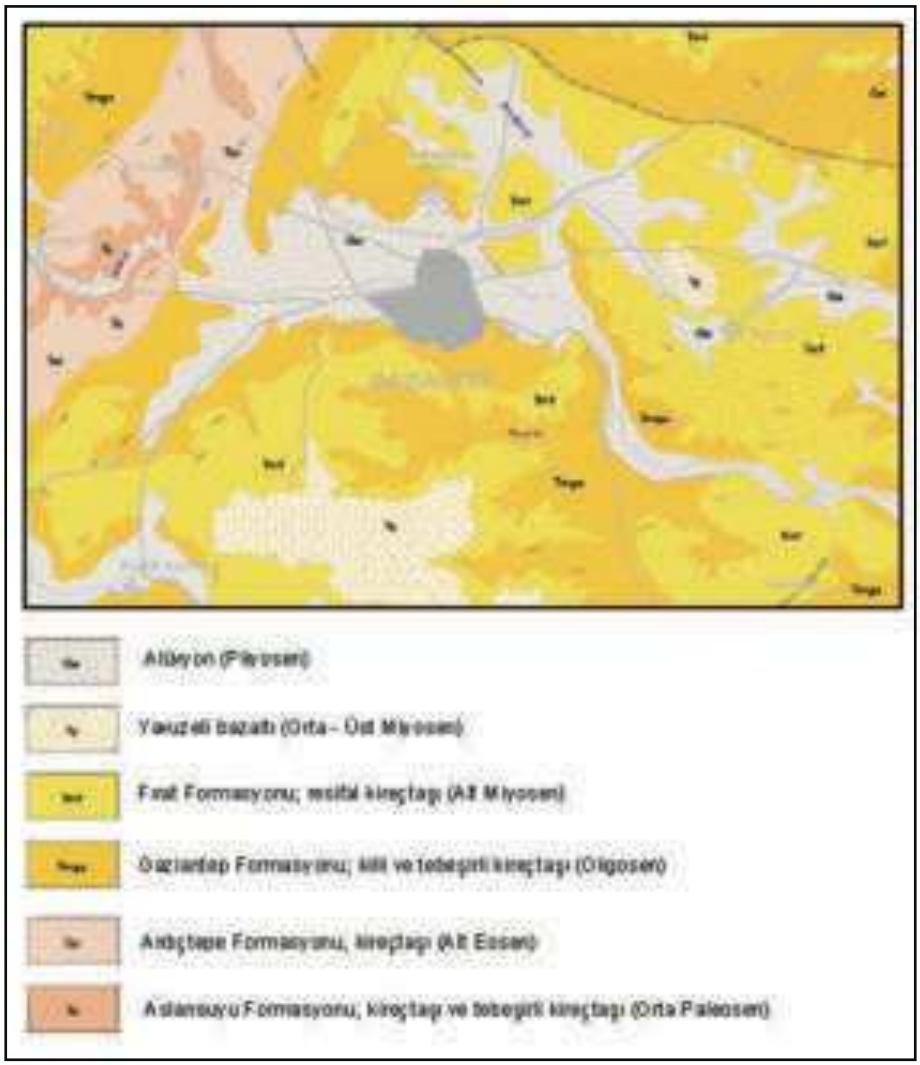
* Yeraltı ölçüm çalışmalarında azami 4-5 kişilik ekipler halinde çalışılması ideal olduğu için, bu projede görev alan ekipler çoğunlukla bu sayılarda olmuştur.

Bölge Jeolojisi

Haritadan da görülebileceği gibi Gaziantep şehri ve civarında yüzeylenen jeolojik birimler üç farklı grupta sınıflandırılabilir. Bunlar:

Gaziantep Formasyonu

Birim; kireçtaşı, killi kireçtaşı ve tebeşirden oluşmaktadır. Formasyonun en tipik yüzeyleşmelerinin görüldüğü ve tanımının yapıldığı yer Gaziantep şehri civarıdır ve bu bölgede Fırat Formasyonu ile karışık durumdadır. Her ne kadar çoğunlukla yumuşak

topografya gösteren killi kireçtaşı ve tebeşirli kireçtaşı şeklinde görülmekte ise de, yer yer bu killi ve tebeşirli kireçtaşları yerine kalın tabakalı kireçtaşları açığa çıkmaktadır. Killi kireçtaşları beyazımsı, gri, krem, kirli sarı renkli, gevşek, ince - orta tabakalı yer yer marn ara katkılı çok az çört ve tebeşirli düzeyler içermektedir. Gaziantep formasyonu yanal ve dikey olarak, fasiyes değişimleri göstermektedir. Güneyden kuzeye gidildikçe derin su ortamından, çalkantılı sığ su ortamında çökelen kaya türleri izlenmektedir. Birim, yaklaşık 100-140 milyon yıla tarihlenen Üst Eosen - Alt Oligosen yaş aralığında çökelmiştir.

Fırat Formasyonu
Birim, yer yer resifal karakterli kireçtaşlarından oluşmaktadır. Gaziantep güney ve doğusunda, yer yer Gaziantep Formasyonu ile diskordans halinde yüzeylenmiştir. Formasyon altta krem, beyazımsı, kirli sarı renkte, orta-kalın tabakalı yer yer tabakasız kireçtaşı ile başlamakta, bunların üzerine kirli sarı renkte, orta-kalın tabakalı, bol çört yumruk ve bol fosil katkılı kireçtaşı gelmektedir. En üst bölümünü ise beyazımsı, krem ve kirli sarı renkte kalın-çok kalın tabakalı, az çört yumrulu, biyoklastik kireçtaşlarından oluşmaktadır. Kireçtaşları genellikle çatlaklı ve çatlakları kalsit dolguludur. Formasyonu oluşturan kireçtaşları yanal ve dikey olarak bir fasiyes değişikliği göstermeden her yerde aynı özellikte izlenirler. Gaziantep Formasyonu'ndan daha genç olan Fırat Formasyonu Alt Miyosen yaştadır.

Yavuzeli Bazaltı
Orta - Üst Miyosen yaşındaki bu formasyon bazalt lavından oluşmuştur. Gaziantep güneyinde yüzeylenen Yavuzeli Bazaltı, kırmızımsı, koyu kahve, koyu gri ve siyahımsı renkli, yer yer çok kalın tabakalı, gözenekli, gözenekler arası kalsit dolgulu olup, genel olarak lav akıntısından oluşmuştur. Genellikle geniş yüzeylenmesine karşın, oldukça az kalınlıklar sunmaktadır ve bu kalınlık 10 - 50 m. arasında değişmektedir. Oldukça tek düze özellik gösteren Yavuzeli Bazaltı'nının ancak çok kısıtlı noktalarında aglomera ve tüf mevcuttur.

Bölge Tektoniği

Türkiye'nin en önemli fay hatlarından olan ve Gaziantep'in 50 km kadar kuzeybatısından geçen Doğu Anadolu Fayı (DAF) ve şehrin batısından geçip Doğu Anadolu Fayı'nın altına dalan Ölü Deniz Plakası günümüzde dahi zaman zaman etkinliklerini sürdürmektedir. Bu ana faylarla, bunlar arasında yer alan diğer bazı ufak fayların mevcudiyeti ve bunların tümünün aktif olmaları nedeniyle Gaziantep'in bu faylarda oluşabilecek büyük depremlerden ciddi olarak etkilenebileceği varsayılmaktadır. Kaldı ki; 21 Ocak 1626'da, 13 Ekim 1760'da ve 22 Ekim 1822'de gerçekleşen depremlerde Gaziantep'de birçok binanın yıkıldığı bilinmektedir.

Proje Kapsamında Yapılan Çalışmalar (Ek 2: Çalışmalara Katılanların Listesi)

25 Ekim 2011	Ön görüşme
13-16 Ocak 2012	1. Araştırma
13-16 Şubat 2012	2. Araştırma
22-25 Mart 2012	3. Araştırma
11-13 Mayıs 2012	4. Araştırma
1-5 Ağustos 2012	5. Araştırma
8-12 Eylül 2012	6. Araştırma
14-16 Ekim 2012	7. Araştırma

Livas ve Kasteller

Antep'in bulunduğu coğrafyada önemli bir kütürel ve ekonomik merkez olarak öne çıkması, ancak ciddi bir nüfus yoğunluğunun oluşması ve buna bağlı olarak ticari hayatın gelişmesi ile mümkün olabilirdi. Böylesine bir nüfus yoğunluğunun oluşması ve sürdürülebilmesi için, gerekli su ihtiyacının karşılanması muhakkak ki en temel koşullardan biridir. Gaziantep şehrinin bulunduğu platonun civarında oldukça fazla sayıda su kaynağı bulunmakla birlikte, yerleşim alanının altında kolay ulaşılır bir su tablası bulunmaması çok büyük bir engeldir.

Bir yandan da şehir merkezinin üzerine oturduğu yumuşak killi ve tebeşirli kireçtaşı formasyonu, yerin altında insan yapısı mekan, tünel, galeri ve su yollarının suni olarak oluşturulması için benzersiz bir imkân sağlamıştır. Yükselen nüfus yoğunluğu ile artan su ihtiyacının karşılanması, bu sıradışı jeolojik yapıda, ancak sıradışı ve özel bir çözüm geliştirilmesi ile mümkün olabilirdi.

Bu araştırma kapsamında incelediğimiz kapsamlı, etkileyici, teknolojik, gelişmiş su dağıtım sisteminin kökenlerini saptamak gerçekten çok zor. Ama yer üstüne görülür kısmı çok kısıtlı olsa da bu sistemin çağına göre çok önemli bir mühendislik eseri ve aynı zamanda şaşırtıcı bir belediyecilik hizmeti olduğunu kabul etmemek mümkün değil.

Söz konusu su dağıtım sistemi, en basite indirgenmiş şekliyle, Antep ağzında "livas" olarak tabir edilen ve doğrudan şehrin üzerine kurulduğu kalker kaya bloğunun içinde kazılarak oluşturulan yeraltı su kanalları şebekesidir. Bu şebeke, 2000-3000 yıl önce İran'da uygulanmaya başlayan ve bugün Fas, Cezayir, Mısır, Çin gibi birçok ülkede görülen, "qanat" ya da "karez" denilen sistemin bir benzeri olmakla birlikte Antep yerleşimine özgü orijinal özellikler göstermektedir.

Sistemin özü, yerleşimin epeyce dışında yer alan bir ana kaynaktan kanallarla şehir merkezine getirilen suyun, iyi hesaplanmış yumuşak eğimli yeraltı galerileri ile geniş yerleşim alanına ulaştırılması ve ihtiyaç duyulan noktalarda açılan kuyulara dağıtılması prensibine dayanmaktadır. Söz konusu kuyular hemen hemen hiç bir zaman doğrudan livastaki su akış hattına inmiyor, biraz yanında bir noktaya ulaşıyordu. Kuyu, livas seviyesinden çok daha derine kazılıyor ve kısa bir yatay bağlantı galerisi ile livasa bağlanıyordu. Böylece kuyunun dibindeki daha derin kısım, su deposu vazifesi görüyor, yukarıdan su çekildikçe, livastaki ana akıştan tamamlanan bir düzenek kurulmuş oluyordu. Bu haznede suyun beklemesi ile tortuların dibe çökmesi ve suyun arınması da sağlanmış oluyordu.

Böylece tamamen kurak bir arazide her evin avlusunda her an kullanıma hazır, neredeyse sonsuz bir su kaynağı temin edilmiş oluyordu. Özünde basit gibi görünse de ...

Her şeyden önce sistemin boyutu etkileyicidir. Eski yerleşimi besleyen ana su kaynağı, bugün Alleben Göletinin olduğu yerde idi. Buradan alınan su, ilk kısımda yüzeye yakın olarak kazıldıktan sonra üzeri taş bloklarla örtülmüş antik su yolu ile şehre doğru gelmekte imiş. Günümüzün Kavaklık Mahalllesi yakınında yakın zamana kadar izleri görülebilen Eşraf Kasteli (ya da Eşek Kasteli) olarak bilinen noktada tamamen yeraltında daha alt kota alınan su, bundan öteye baz kayada insan emeği ile kazılmış livaslar yoluyla mahalle mahalle tüm eski yerleşime dağıtılmakta idi. Alleben bölgesinden şehir merkezine olan mesafe kuş uçuşu 10 km gibiyse de interkonekte livasların toplamı yüzlerce kilometreyi buluyor olmalı.

Kapsamı dışında sistemin mühendislik hesapları da zamanına göre önemli addedilmelidir. Yüzlerce kilometreyi bulan kanallarda sabit bir akış sağlanacak şekilde her noktada doğru eğimin tutturulmuş olması sistemin performansı açısından muhakkak ki çok önemli idi. Eğimin ne çok fazla ne çok düşük olmadan homojen olarak belirli bir plan dahilinde sürdürülmesi önemli idi. Yerin altında, karanlıkta, zor koşullarda kısıtlı teknolojik imkanla toprak değil, kaya bloğun kazılarak çalışıldığı düşünülürse harcanan emeğin boyutu daha iyi algılanabilir

Diğer bir problem ise yüzeyden açılacak yeni kuyuların aşağıdaki livaslar ile örtüştürülmesi idi. Bunun nasıl başarıldığı bugün saptamak zor. Zira Antep şehir merkezinin yapısı oldukça engebeli ve mahalleler arasında, hatta aynı mahalede farklı evler arasında ciddi kot farklılıkları bulunmakta. Bir evin avlusundan kazılmaya başlanan kuyunun hassas bir şekilde hesaplanarak doğru seviyeden doğru yönde kazılacak bir galeri ile aktif bir livasa ulaştırılması hiç de hafife alınacak bir başarı değil. (İş akışının bu yönde olduğunu, yani kuyudan livasa doğru kazıldığını en azından bir örnekte kesin olarak saptayabildik).

Sistemi inşa eden ve yüzyıllar boyunca geliştirerek kullananlar ilave çözümler de geliştirmek zorunda kalmışlar. Suyun tüm kullanıcılara yetmediği kurak dönemlerde dönüşümlü olarak farklı bölgelere dağıtım yapabilmek için taksim noktaları oluşturulmuş. Bu noktalarda yetkililer tarafından su istenen bölgelere yönlendirilebiliyor, bazı bölgelerin su akışları tamamen kesilebiliyormuş. Bu taksim merkezlerinden en önemlilerinden biri olan Su Burcu'nun adı bugün dahi bir bölge ve bir caddede yaşıyor. Ne yazık ki yeraltı yapıları tamamen yeni betonarme yerleşimin ve asfalt yolların altında yok olmuş durumda.

Tüm bunlar dışında, sistemin en etkileyici yanlarından biri de Gaziantep'e özgü olan ve "kastel" olarak bilinen yapılar. Bunlar, bireysel kullanıma yönelik kuyulardan farklı olarak livastaki temiz su dağıtımına kamusal erişim sağlayan daha geniş kitlelerin kullanımı için oluşturulmuş kamusal mekanlar. Çoğunlukla yine ana kaya bloğu içinde oyularak oluşturulmuş bu büyük yeraltı hacimlerine, geniş merdivenlerle erişim sağlanmış. Bu mekanlarda her kesimden çok sayıda insanın temiz suya kolay ulaşımı ile temizlik, yıkama, kullanım usyu temini ve bunun ötesinde sosyal mekanlar olarak kullanımını hayal etmek son derece mantıklı görünüyor.

Her ne kadar günümüzde korunan örnekleri hep cami bitişiklerinde olduğu için dini amaçlıymış gibi görünse de kastel yapılarının daha eskiye dayanıyor olabileceğini gösteren bulgular var. Ahmet Çelebi Camii / Kasteli, İhsaniye Camii / Kasteli, Pişirici Kasteli gibi örneklerde belirgin olduğu üzere cami kompleksi ile kastel yapısı arasında bir bağlantı yok. Hatta, bu kastellerin çoğunun içinde küçük bir mescidi olması da üstlerindeki camilerden önce inşa edildiklerini gösteriyor.. Dahası, Bey Mahallesi'nde bugün Nadir Bey evi dahilinde kalan kastel yapısının hiç bir dini yapı ile ilişkisini saptamak mümkün değil. Bir çok durumda daha geç bir çağda inşa edilen camilerin, mevcut kastel yapılarını bünyelerine almış olmaları ise başarılı bir mimari çalışma olarak değerlendirilmeli.

Sistemin planlanması, oluşturulması, kapsamı ve yapıları dışında ihmal edilmemesi gereken diğer bir etkileyici yanı da var. Akımı ve ayakta tutulması için çok yakın zamana kadar sarfedilen inanılmaz iş gücü. Bu, mutlaka ki yüzlerce yıla yayılan kesintisiz bir belediyecilik hizmeti olarak dikkat çekicidir. Zira böyle bir sistemin bakımı ve temizliği yapılmadan bu kadar uzun süre, bu kadar geniş bir nüfusa hizmet vermiş olması düşünülemez. Gaziantep şehrinde modern anlamda su dağıtımı ancak 1950 yıllarında evlere ulaştırılabilmiştir. Bu yakın tarihe kadar livas sistemi kesintisiz hizmet vermiş ve bu hizmetin sürdürülebilmesi için de "Ganevitçi" olarak bilinen ve kanalların bakımından, temizliğinden sorumlu olan zanaatkarlar çalışmalarını sürdürmüştür.

Ne yazık ki, bu tarihten sonra iki türlü yıkım ve ilgisizlik, yüzyıllarca hizmet vermiş bu sistemi neredeyse tamamen yok olmanın eşiğine getirmiştir. Bu iki etkenden biri, bireysel kullanıcıların artık ihtiyaç duymadıkları kuyularını üstten kapatmaları, daha kötüsü komple moloz ile doldurmaları olmuştur. Diğeri ise, modern çağ belediyelerinin sistemin tarihsel öneminin farkında olmadan, elektrik, doğalgaz, su ve özellikle yol yapımı gibi altyapı çalışmaları sırasında aşağıdaki livas sistemine onarılmaz zararlar vermesi olmuştur.

Üstelik sözetttiğimiz sistemin önemi sadece teknik ya da belediye hizmetleri açısından değil, kültürel açıdan da ele alınmalıdır. Artık anılarını anlatmak üzere son üyelerinin hayatta kaldığı bir jenerasyonun gençliğinde livas sistemi bambaşka bir rol oynamış. Hemen her mahallede çocukların nasıl livaslar arasında evden eve geçip yaramazlık yaptığı sıcak iklimde soğuk dursun diye kuyulara sarkıtılmış dolmalar, böreklerle karınlarını doyurarak kilometrelerce ötedeki kastellerden çıktığı yaşlılar tarafından keyifle anlatılıyor.

Ama sistemin kültürel önemi keyifli hikayelerle sınırlı değil. Çocukların masumane yaramazlıklarının ötesinde Kurtuluş Savaşı sırasında Gaziantep'in Fransızlar'a kahramanca direnişinde olağanüstü bir rol oynamış bu bağlantılar. Özellikle bugün Savaş Müzesi olarak restore edilmiş konakta yapılan Kuvay-ı Milliye toplantıları; bu ve benzeri mekanlara düşman casuslarına yakalanmadan gelişi ve kaçışı sağlayan livaslar, kentin gururlu kimliğinin oluşmasında paha biçilmez paya sahipler.

Görüleceği üzere bu sistemin uğradığı günümüz tahribatı, Gaziantep kentinin kimliği açısından değer biçilemez bir kayıp. Bu tahribatın bu kadar kısa bir dönemde gerçekleşmiş olması, özellikle üzücü. Herşeye rağmen bu çalışmayı bu dönemde yapabilmiş olmanın büyük bir ayrıcalık olduğunun farkındalığıyla Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin çalışmaya verdiği desteğin önemini bir kez daha vurgulamak isteriz. Keşke 30 yıl önce birilerine bu şans tanınsa imiş diye düşünmekten insan kendini alamıyor.

Mağaralar

Antep şehrinin üzerine yerleştiği yumuşak killi ve tebeşirli kireçtaşı formasyonu, bir çok açıdan şehrin gelişimini ve karakterini belirlemiş. Kesilerek ana yapı malzemesi olarak da kullanılan taşın yerel mimariyi, mahalle dokusunu, genel atmosferi etkilemesi tabii ki son derece doğal. Ancak bunun ötesinde doğrudan ana kaya içinde oluşturulmuş yeraltı yapıları ve bunların kullanımının apayrı katkıları olmuş burada yüzyıllar boyu yaşayanlara.

Bu başlık altında öncelikle hemen hemen tüm eski Antep evlerinin, konakların altında yer alan mağaralardan söz etmek gerekir. Burada "mağara" terimini kullanmak çok doğru olmayabilir. Zira bunların hiç biri doğal yeraltı boşluğu değil, tamamen insan emeğiyle yumuşak kaya içinde açılmış mekanlar. Ne var ki Antep yerel söyleminde yerleşmiş bir terim olarak bu sözcüğü kullanmak durumundayız.

Söz konusu ev altı mağaralar, bir çok amaca hizmet ediyor. Her şeyden önce bir yapı inşa edileceği zaman üst yapının oturacağı yumuşak kaya alan, bloklar halinde kesilip bir bodrum kat derinliğinde boşaltılabiliyor ve çıkan kaya blokları doğrudan inşaatta kullanılabiliyordu. Boşalan alan da binanın bodrum katı (mağarası) olarak hizmet vereceği için bir taşla iki kuş vurulmuş oluyordu.

Oldukça yumuşak olan bu kaya havayla temasından sonra biraz sertleşiyor ve renk değiştiriyor olsa da daha çok iç duvarlarda kullanılıyor, dış cephe için ise farklı bir taş tercih ediliyordu. Bu ve benzeri bölgelerde de büyük boyutta taş alımı ile oluşan devasa mağaralar, aşağıda anlatılmaktadır.

Bina altında ana kaya gövdesi içinde kalan bu mekanlar, binalara soğuk hava deposu gibi hizmet verebiliyordu. Bir çok durumda daha derindeki su dağıtımı sağlayan livas sistemine açılacak kuyular da doğrudan mağaradan açılıyordu. Büyük konaklarda bazen bir değil iki kat mağara dahi görülebiliyor. Bunun en iyi örneklerinden biri Savaş Müzesi'nde görülebilir. Sergi alanı olarak ziyarete açık durumda olağanüstü mağaranın altında bir kat daha yeraltı boşluğu bulunmaktadır ve bu alt mağarada livas bağlantıları yer almaktadır.

Antep'in son yıllarda hızlı şehir gelişimi ile birlikte bir çok eski Antep evinin yerini betonarme binalar alırken bunların bazılarında bodrum kat mağaralarının muhafaza edilmiş olması da enteresan. Ancak bir çok bölgede de üstyapı çalışmalarının verdiği zarar ve doğal yaşlanma ile statik taşıyıcılığı zayıflayan mağaraların çökme haberleri sıkça duyulur oldu. Şehir genelinde herhangi bir yeraltı boşlukları envanteri olmaması, bir çok bölgede eskiden varolduğu bilinen yeraltı mekanlarının üzerinin tamamen kapatılıp geçilmiş olması, zaman içinde bu tür çökme olaylarının tekrar tekrar gerçekleşmesini kaçınılmaz kılıyor.

Ev ve konakların bireysel kullanımı için açılmış mağaralar dışında Gaziantep şehrine özel bambaşka tarz mağaralardan da söz etmek gerekir. Bunlar, Asri Mezarlık altındaki yapıda olduğu gibi devasa boyutta büyük insan yapısı mekanlar. Bunların bir kısmı şehir yapılarının inşaatı için büyük miktarlarda taş çıkarılması ile ortaya çıkmış olmalı. Ama bir kez oluştuktan sonra bunlar bambaşka roller de üstlenmişler.

Bu devasa yeraltı mekanlarının şehir ekonomisinde oynadıkları rolden sözetmek gerekir. Bir çok durumda bu alanlar işlik, hatta fabrika olarak kullanılmış. Bugün dahi bu amaca hizmet eden yerler mevcut. Ana kaya içine kazılarak oluşturulduğu için yüzeye göre yıl boyunca oldukça sabit, değişmeyen sıcaklık koşullarını sağlaması imalat için büyük avantaj olmuş. Bunun ötesinde, örneğin iplik imalatı gibi özel alanlarda yüksek nem oranının sağlanabilmesi, başka türlü elde edilemeyecek benzersiz bir avantaj sağlamış.

Bu ihtişamlı mekanlar, bugün kısmen kullanılmaya devam ediyor. Kafe olarak turizme hizmet edenler olduğu gibi hala iplik atölyesi olarak çalışmaya devam edenler de var. Ama günümüz Gaziantep kültürüne çok daha fazla katkı sağlayacak şekilde değerlendirilme potansiyelleri bulunmakta. Bazılarının konser salonu, müze, galeri, sergi alanı, restoran ve turitik tesis gibi amaçlarla kullanılıyor olduğunu hayal etmek hiç de zor değil.

Ne yazık ki, bu mekanlar da şehir gelişiminin ağır baskısı ile yokolma tehlikesi altında. Çalışmamızı sürdürdüğümüz dönemde Asri Mezarlıkta oluşan bir çökme sonrasında dolgu toprak ile kapatılan ve artık ulaşılamayan büyük mağara, buna çok güncel bir örnek.

Gaziantep Yeraltı Yapıları

Ahmet Çelebi Kasteli

Antep kastelleri arasında en iyi korunmuş olanlardan birisidir. Gerek kastelin kendisi, gerekse bağlantılı livaslar, gerekli düzenlemelerin yapılması ve uygun aydınlatma sonrasında turistik açıdan önemli bir cazibe noktası olabilecek potansiyeldedir.

Bu kastelde tam 5 livas kesişmektedir.

Bunlardan bir tanesi (planda L1), yegane fonksiyonu kısa mesafe ötedeki bir kuyuya su ulaştırmak olan düz bir livastır. Kuyu ve dibindeki depo görevi gören daha derine kota kazılmış su haznesi ile sonlanmaktadır. Kuyunun çıkış ağzı istendiğinde yüzeyden saptanabilir.

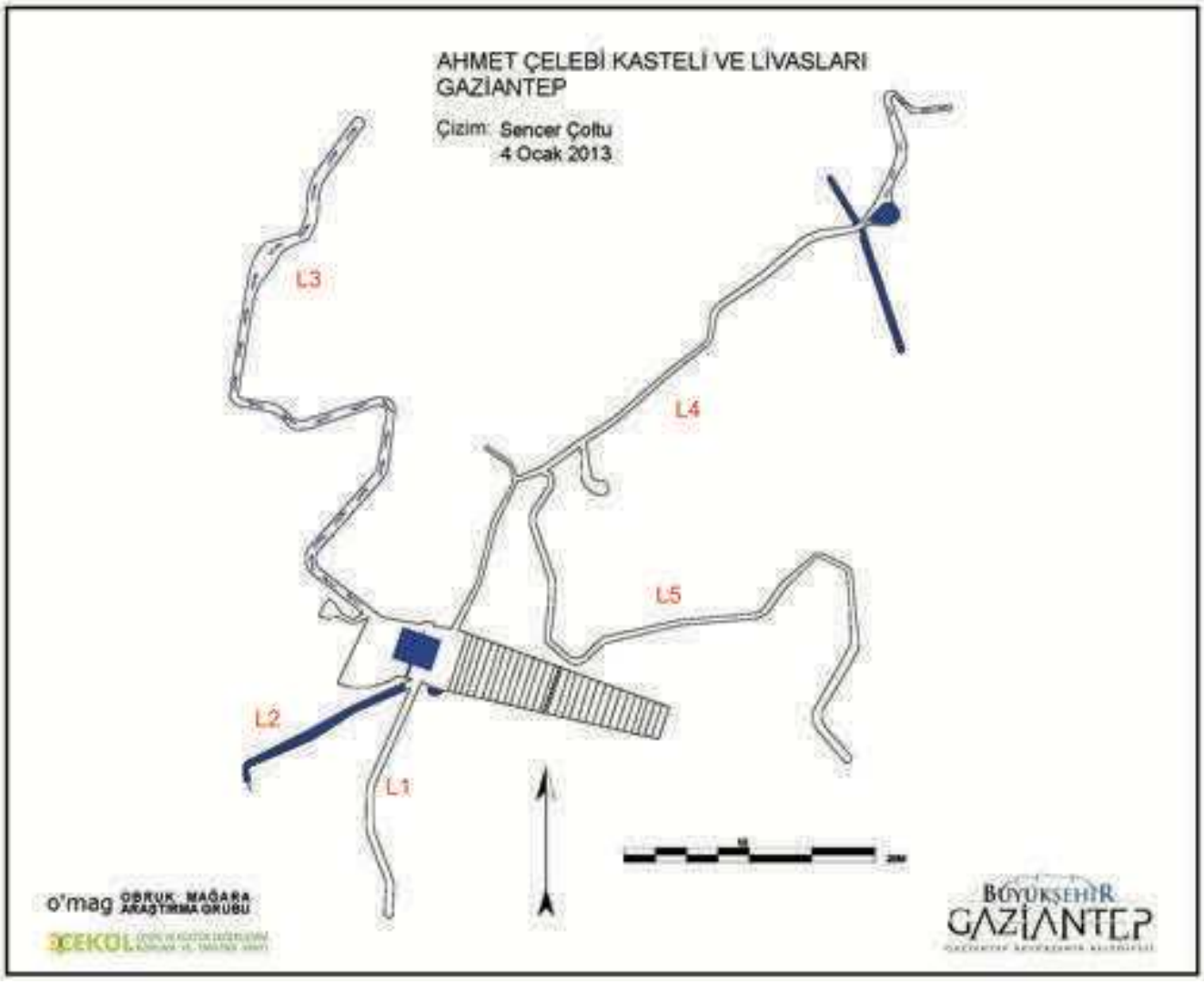
Planda görülen L2 livası ise tahminen Ahmet Çelebi Camii çevresindeki evlerin kuyularına dağıtım sağlayan tali bir şebekenin başlangıcı ve kaynağıdır. Bu raporda "Mehmet Ali Evi" olarak kayda alınmış kuyudan inerek bu tali şebekenin bir kısmına ulaşılmış, yer altından bir çok kuyu bağlantısı edilmiş, ancak çökmeler nedeniyle Ahmet Çelebi Kasteli'ne kadar yeraltından ulaşma imkanı olamamıştır.

Kastele su getiren ana livasın (L3) çökmeler ve çamur birikimi ile çok daralmış olması, bu önemli kastel açısından hem talihsizlik, hem de tamamen su akışının kesilmesi durumunda ilerisi için önemli bir risk. Bu livasın teorik olarak İhsan Bey Kasteli tarafından buraya geldiği düşünülmekte.

Diğer iki livas ise (L4 ve L5) yine Ahmet Çelebi Kastelinden farklı bölgelere dağıtım yapan livaslar şeklinde bir görüntü arz etmektedirler.

Eğer Gaziantep'in tarihi çok eskiye dayanan bu su dağıtım şebekesi (kastel ve livaslar) bir gün turistik olarak değerlendirilirse, Ahmet Çelebi Kasteli önemli ziyaret noktalarından biri olmalıdır. Burası hem sistemin yapısını ve çalışma prensibini göstermek için çok güzel bir örnek sağlamakta, hem de kısmi mesafe içinde livaslara kolay giriş imkânı vermektedir. Ayrıca görsel anlamda estetik olarak cazibesi yüksek bir mekandır. Dahası, mekan, farklı dillerde açıklayıcı panoların asılması için de uygun bir alan sağlamaktadır.

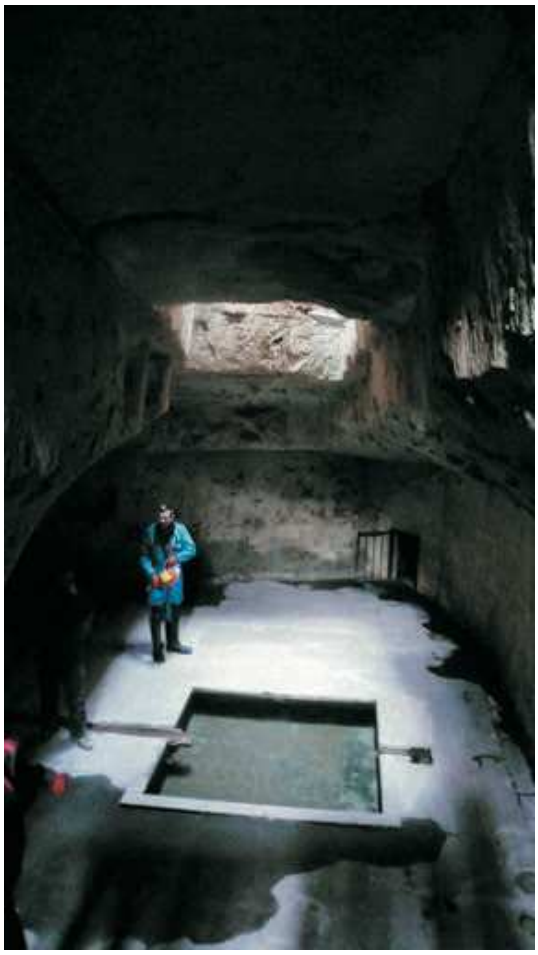
Daha büyük bir yatırım gerektirecekse de, buradan İhsan Bey Kasteli ve/veya Savaş müzesine olan livas bağlantılarının çökmüş kısımlarının temizlenip sağlamlaştırılarak eski haline getirilmesi, aradaki geçişin yeraltından yapılabilmesini sağlayabilir. Böylesi bir bağlantı, şehrin en önemli turistik cazibe alanlarından birinin oluşturulmasına imkân verecektir.

AHMET ÇELEBİ KASTELİ VE LİVASLARI
GAZİANTEP
Çizim: Sencer Çoltu
4 Ocak 2013
L3
L4
L5
L2
L1
o'mag OBRUK MAĞARA ARAŞTIRMA GRUBU
BÜYÜKŞEHİR
GAZİANTEP

Ahmet Tırpallıgil Evi Kuyu ve Livasları

Bu evden inilen kuyu, tali kol olan bir livasın son noktasındadır. Tipik şekilde, ana livastan ayrılan bir kol buraya kadar ulaşmakta ve depo görevi gören derin su haznesi ile sonlanmaktadır. Sadece bir evin kuyusuna hizmet veren bir livas olduğu için dar ve özensiz kazılmıştır. Bu kolun yeraltındaki ana livasa bağlantısı farklı bir özellik göstermektedir. Zira ana livasın duvarında sadece suyun geçişini sağlayacak 10 cm x 15 cm gibi ufak bir delik açılmıştı ve bu delik su geçişi için yeterli olduğu için daha genişletilmeden bırakılmış. Bu örnek, livas dağıtımın inşası sırasında çalışma yönünü de belirlemektedir. Çalışma livastan başlayarak su ulaştırılacak eve doğru değildir. Suyun ulaşacağı evde kuyunun kazılması ile başlamakta, buradan livasın olduğu bilinen yönde ve doğru derinlikte kanal kazarak çalışılmaktaymış.

Ana livasa olan su bağlantısındaki deliğin küçüklüğü nedeniyle araştırma sırasında ana livasa geçişi de yapamadık. Bu ana livas, ölçümlerden anlaşıldığı kadarıyla Fetullah Camii'nden girilerek ölçümlenen bir dizi galerinin hiç birine de tekabül etmemektedir.

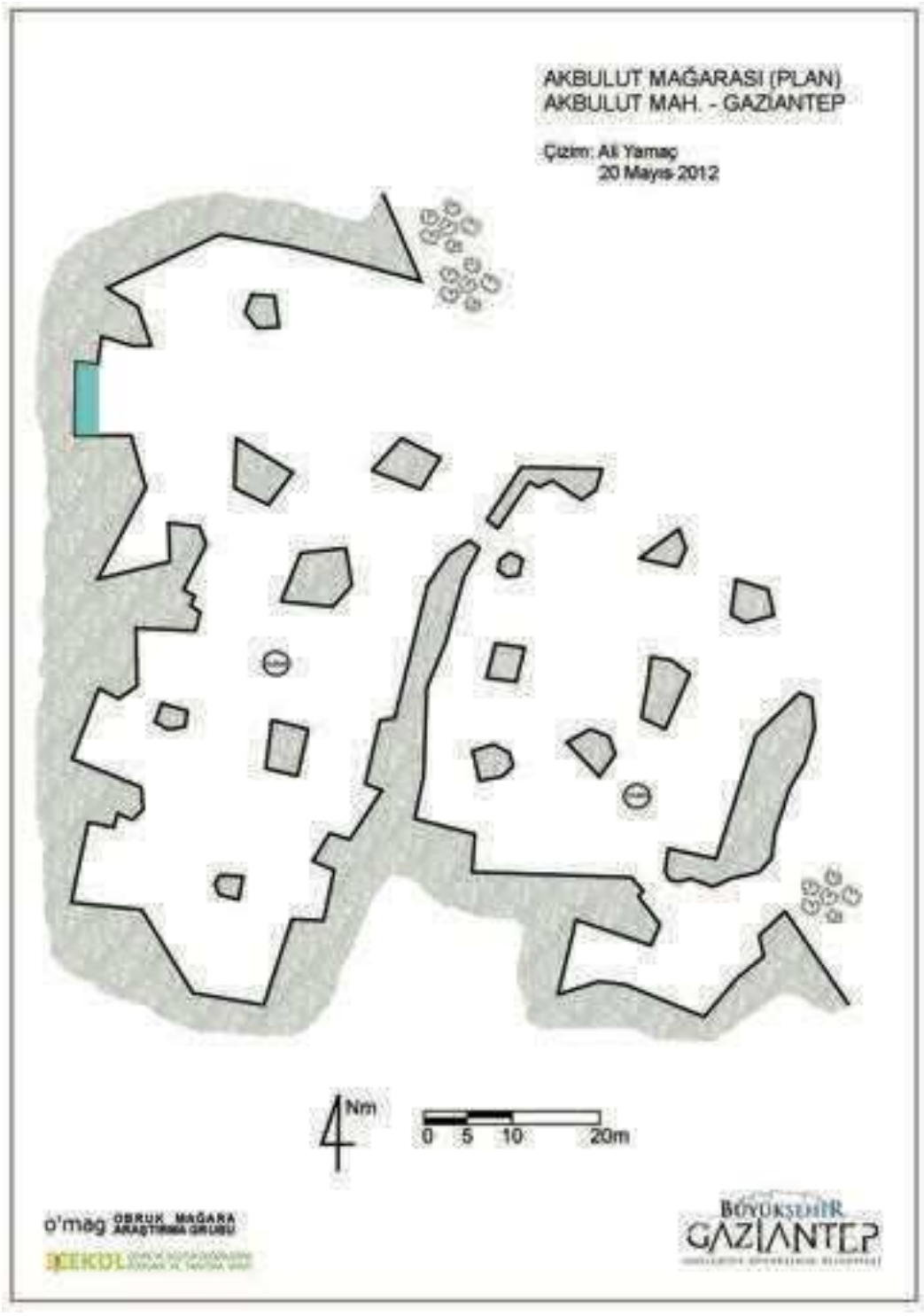

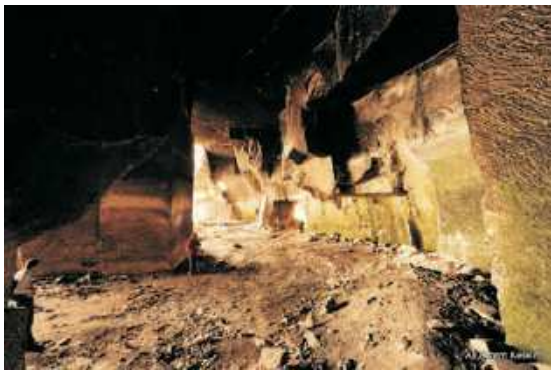

Akbulut Mağarası

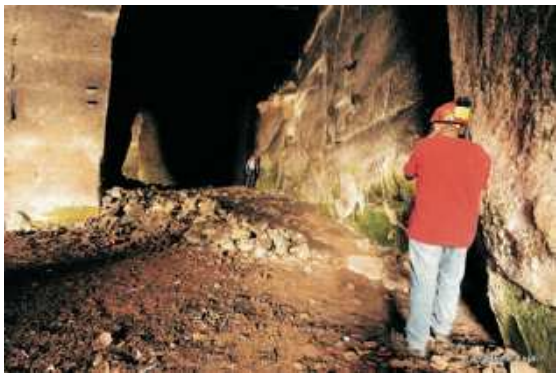
Akbulut Mağarası, Hasan Kalyoncu Üniversitesi'nin batısındaki kayalık yamaçta, Akbulut Mahallesi yakınında yer alan taş ocaklarının bitişiğinde bulunuyor. Birbirine geçitli 4 ayrı bölüm halindeki bu mağaranın da, yanında bulunan diğer açık ocaklar gibi, bir taş ocağı olarak açıldığı belirgin. Ardından, bir dönem çömlek fabrikası olarak kullanılmış. Oldukça temiz olan mağaranın içine oyulduğu kireçtaşı ise sağlam ve yapısal olarak Gaziantep Formasyonu'ndan farklı. Tavan yüksekliği 6-8 m aralığında olmasına karşın bazı noktalarda 10 m'yi geçiyor.

Ölçümler sonucunda mağaranın 8.500 metrekarelik bir alana yayıldığı anlaşıldı.Bu, Akbulut Mağarası'nı Asri Mezarlık Mağaraları'ndan sonra Gaziantep'in en büyük ikinci mağarası yapmakta.

Akbulut Mağarası

Akyol Cad. Kuyu ve Livasları

Akyol Caddesi'ne bağlanan sokaklardan birinde iki ayrı binanın altında açık durumda kuyu tespit edilmiş, bunların alttan birbirine livas ile bağlantılı olduğu görülmüştür. Malesef bu iki kuyu arasındaki kısım dışında livasın geliş ve gidiş yönleri çökmüş ve tıkalı durumdadır.

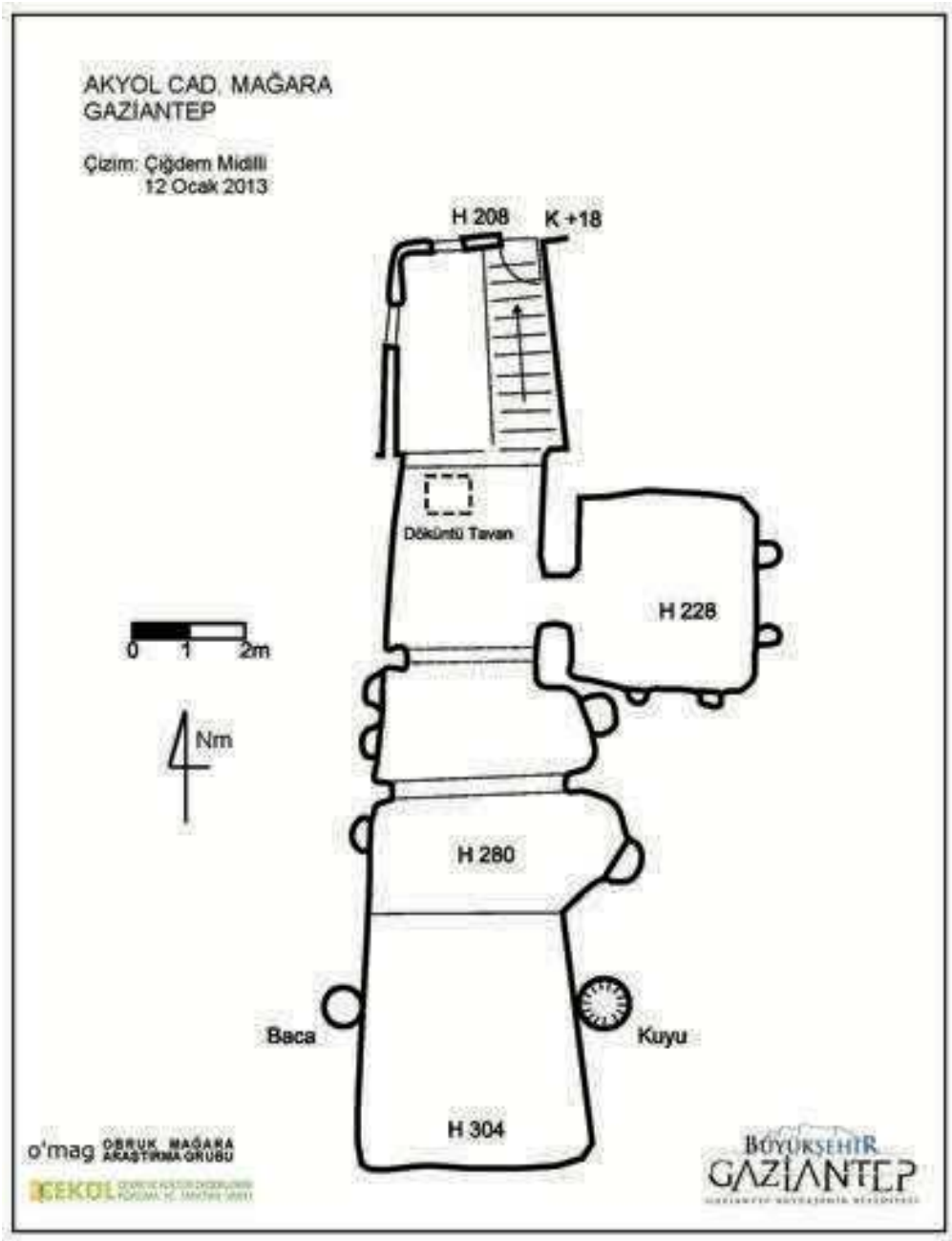
Akyol Caddesi boyunca devam ettiği tahmin edilen ana livasa bu bölgede hiç bir erişim bulamamış olmamız dikkate alındığında, bu ana livasın mutlaka Amerikan Hastanesi'ndeki derin kuyularla ilişkil olması gerektiği düşünüldüğünde bu civarda tespit edebildiğimiz bu tek livasın önemi daha iyi anlaşılacaktır. Livasın genişliği ve yüksekliği de önemli bir arter olduğunu düşündürmektedir.

Akyol Cad. Mağara

Akyol Caddesi'nde, yola bakan bir evin girişinde yer alan ve yola açılan bir kapının ardından merdivenlerle inilerek girilen beş bölümlü bu büyük mağara eskiden depo ve hayvan ağılı olarak kullanılmış. Şu anda da depo olarak kullanılıyor ve bakımsız durumda. İçinde hala motopompla su çekilen bir kuyu mevcut ve bu kuyu alttan önceki sayfada bahsedilen kuyu ile birleşmekte.

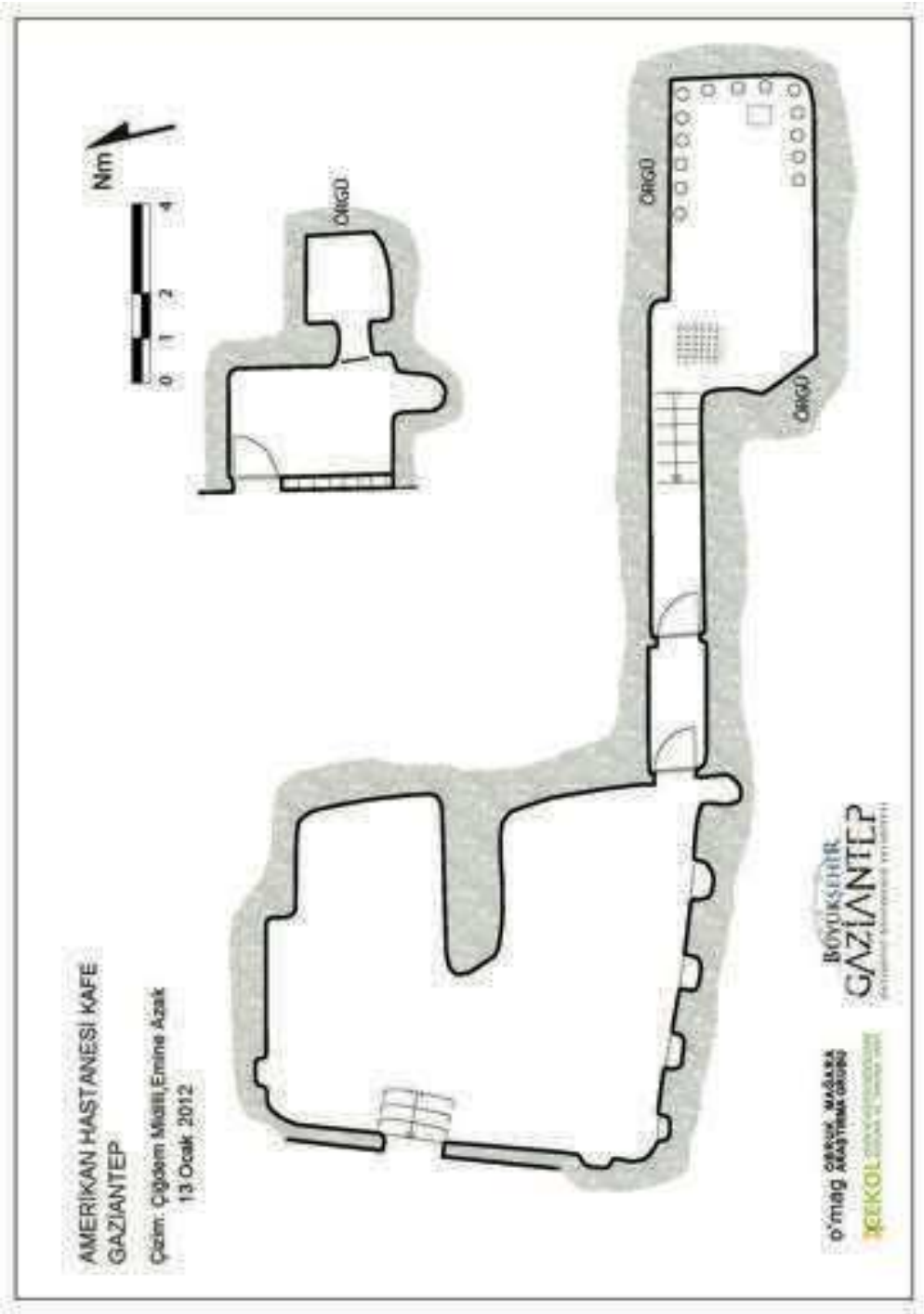

Amerikan Hastanesi Kafe, Marangozhane ve Depo

Amerikan Hastanesi'nin bahçesinde yer alan ve bugün kafe olarak işletilen mağara iki gözlü ve toplam 95 metrekare büyüklüğünde. Fakat, mağaranın asıl ilginç olan kısmı şu anda kullanılmayan ve kapalı duran bölümü. Mağaranın güneydoğu köşesindeki kapalı bir kapıdan 9 m'lik ve yukarıya eğimli bir koridorla, her iki duvarı örülerek kapatılmış, tavandaki bacası da iptal edilmiş bir odaya ulaşılıyor. Böylesi uzun ve zahmetle açılmış bir koridorla bu denli işlevsiz bir odaya ulaşılması son derece ilginç. Büyük olasılıkla mağara bu odanın arkasında devam ediyor, ya da "ediyordu". Öte yandan, çeşitli kişilerden duyduğumuz kadarıyla eskiden bu mağara yapısının son kısmından uzanan eğimli ve basamaklı bir yeraltı galerisi ile livas sistemine ulaşım varmış. Söz edilen livas sistemi, şu an Amerikan Hastanesi bahçesindeki kuyudan inilebilen ama su seviyesi yüksekliği nedeniyle ulaşamadığımız livas sistemi olmalı.

Kafenin yanı başında bulunan ufak mağara ise ardiye deposu olarak kullanılmakta.

Aynı hastanenin, bugün marangozhane olarak kullanılan diğer mağarası ise, yapılan birçok tadilat sonucunda özgün yapısını tamamen kaybetmiş durumdadır.

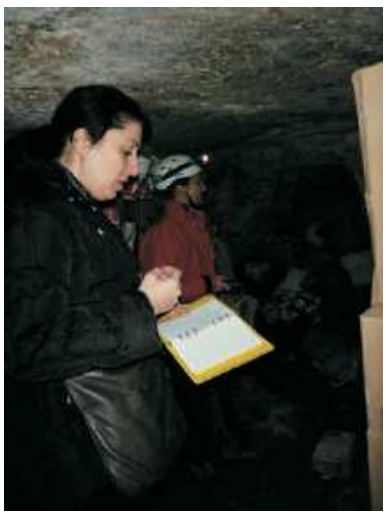

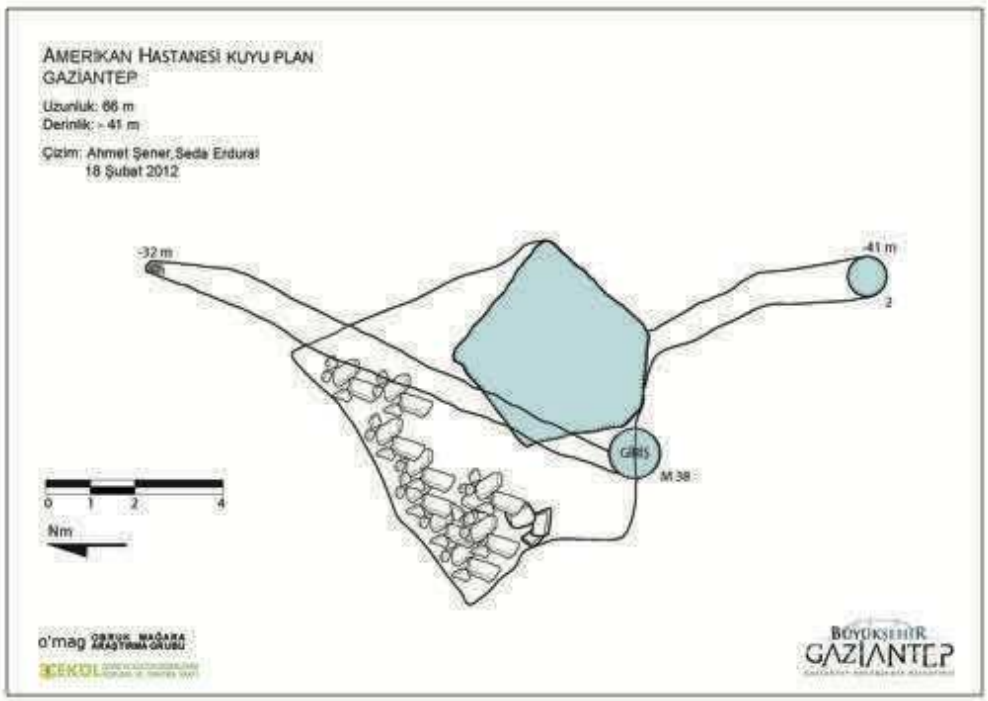

Amerikan Hastanesi Kuyuları

Amerikan Hastanesi arazisi içinde birden fazla kuyu ve mağara bulunmakta. Kafe Mağara'dan, acil giriş önündeki kuyu livaslarına ulaşıldığı rivayeti var ancak böyle bir tespit yapamadık. Çocuk Polikliniği içindeki kuyunun araştırılması yapıldı. Acil giriş önündeki otoparkta bulunan kuyu çalışmasına başlandı ancak, farklı mevsimlerde giriş yapmamıza rağmen su seviyesinin yüksek olmasından dolayı çalışmalara devam edilemedi. Çalışmalar sonucu -32 metrede ana kuyudan ayrılan livas ölçüldü, -41 metreye kadar iniş yapıldı ancak su seviyesinin altında görülen livas sistemine ulaşılamadı.

Amerikan Hastanesi şehrin yüksek noktasında konumlanmış. Buradan geçen livas sisteminin Metin Sözen Evi ve Akyol Caddesi'ndeki livas sistemi ile bağlantısı muhtemel, araştırmaya mutlaka devam edilmeli.

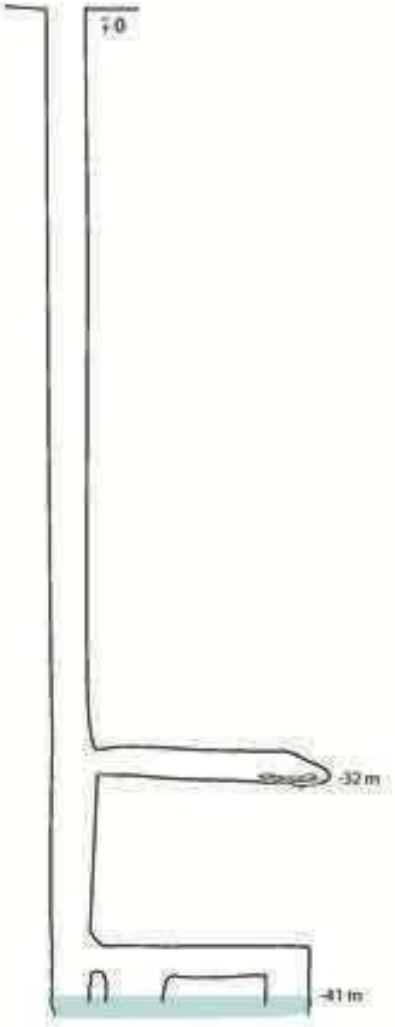

AMERİKAN HASTANESİ KUYU
GAZİANTEP

Uzunluk: 66 m
Derinlik: - 41 m

Çizim: Ahmet Şener, Seda Erdural
18 Şubat 2012

0 2 4 8

BÜYÜKŞEHİR GAZİANTEP

o'mag OBRUK MAĞARA ARAŞTIRMA GRUBU

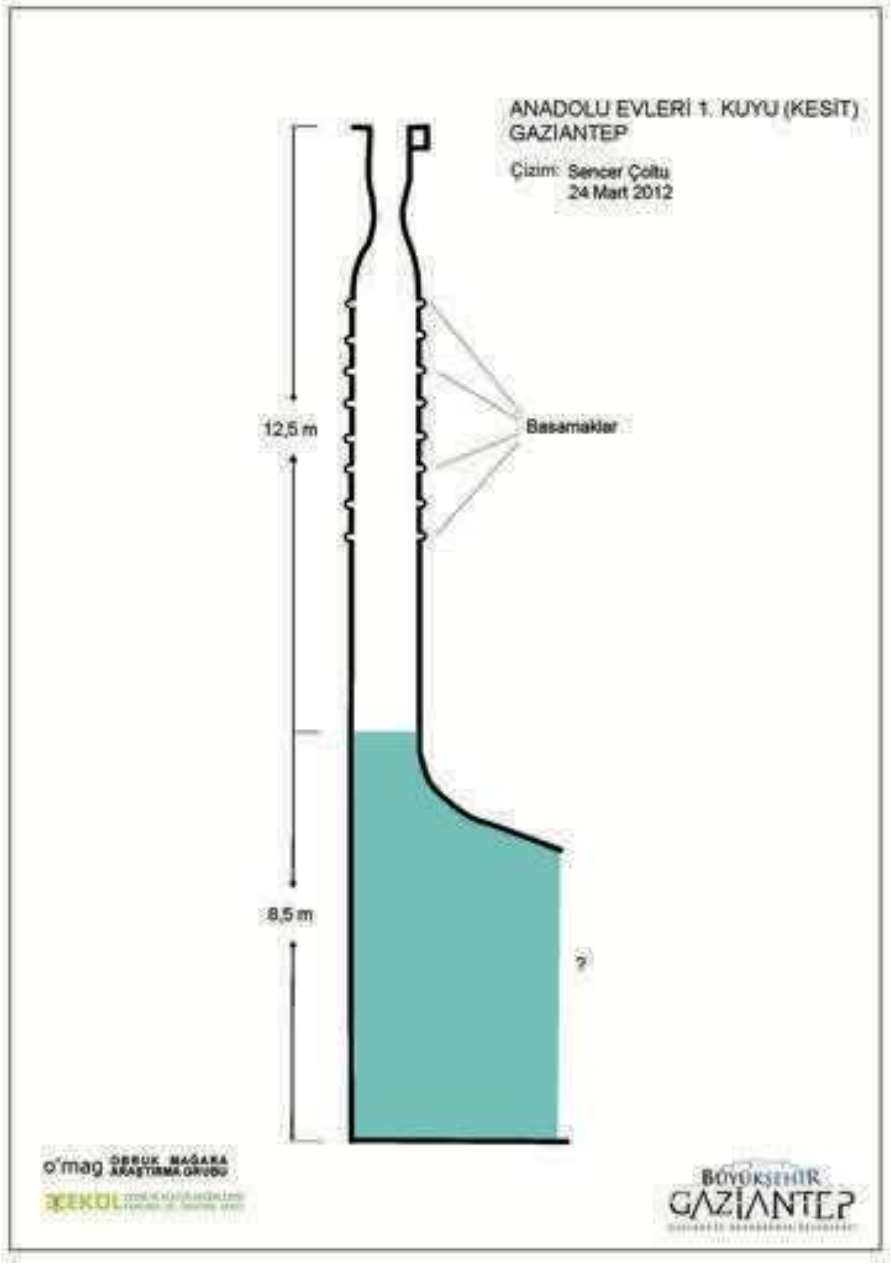
ÇEKÜL

Anadolu Evleri Kuyuları

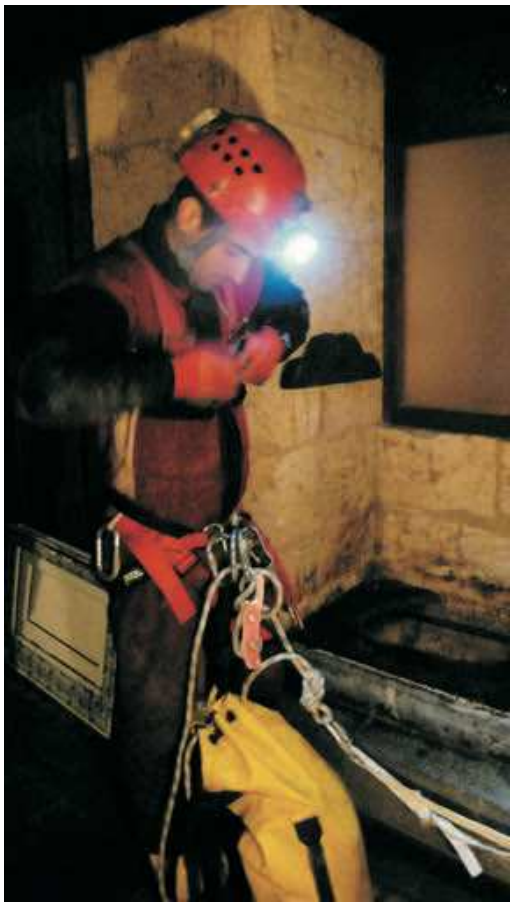
Anadolu Evleri'nde iki adet kuyu tespiti yapıldı. Bunlardan ilki 1 numaralı oda içinde diğeri ise eski çamaşırhane'de bulunuyor. 1 numaralı oda içindeki kuyuda 12 metrelik bir iniş yapıldı ve su altında kalmış olan livas sistemi tespit edildi. Su seviyesi kış ve yaz boyunca düşmediği için çalışmalara devam edilemedi. Kuyuya dalış yapılabilir ya da su seviyesinin düşmesi beklenebilir.

Eski çamaşırhane'de bulunan kuyuya da iniş yapıldı. Bu kuyuda da livas izine rastlandı ancak su seviyesinin yüksek olmasından dolayı çalışmaya devam edilemedi.

Bu bölgede kuyu tespitinde oldukça zorlandık. Ev sahipleri, atık su-çevre vergisi ödememek için kuyularını saklıyorlar ya da kuyularını kapatmışlar. Anadolu Evleri kuyuları ise, restorasyon sırasında temizlendiği için rahat ulaşılabilir durumdalar.

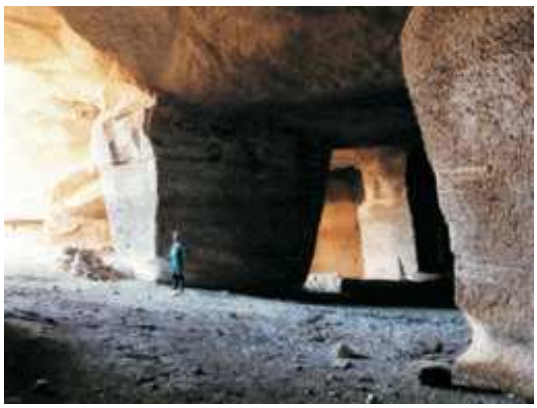
Asri Mezarlık Mağaraları

Gaziantep Asri Mezarlığı'nın bu kısmında hemen hemen 250 m x 250 m'lik bir alanın altının tümüyle mağaralarla kaplı olduğunu söyleyebiliriz. Tüm mağaraların ortalama tavan yükseklikleri 6-9 m arasındadır. İniş yapılan bacalardan ve göçüklerden gözleyebildiğimiz kadarıyla tavan kalınlıkları da 4 ila 7 m arasında değişmektedir. Bu sistem Türkiye'de şimdiye dek bilinenler arasında insan eliyle yapılmış en büyük yeraltı yapısıdır.

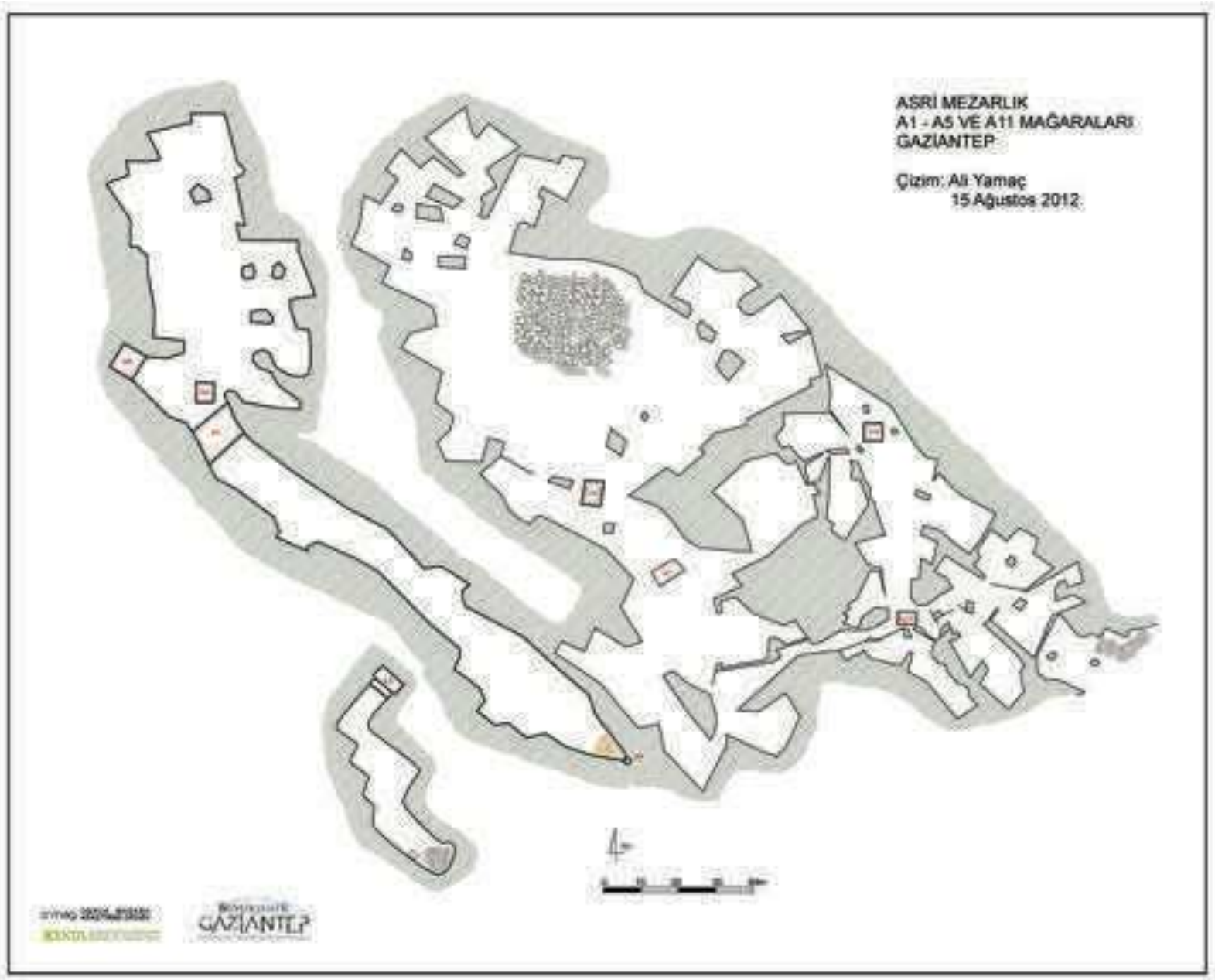
Mağaraların ana yola olan ağızlarının mezarlık tesviyesi sırasında toprakla kapatıldığı düşünülüyor. Sadece ana yolda bulunan bir besihanenin arkasındaki küçük mağaradan bağlantı var. Bunun dışında, mezarlık içinde toplam 14 havalandırma bacası mevcut. Bahsi geçen bu bacaların ikisi iki ufak mağara ile bağlantılıdır. Diğer tüm girişler ise iki devasa mağaraya ulaşmaktadır.

ASRİ MEZARLIK
A1 - A5 VE A11 MAĞARALARI
GAZİANTEP
Çizim: Ali Yamaç
15 Ağustos 2012
GAZİANTEP

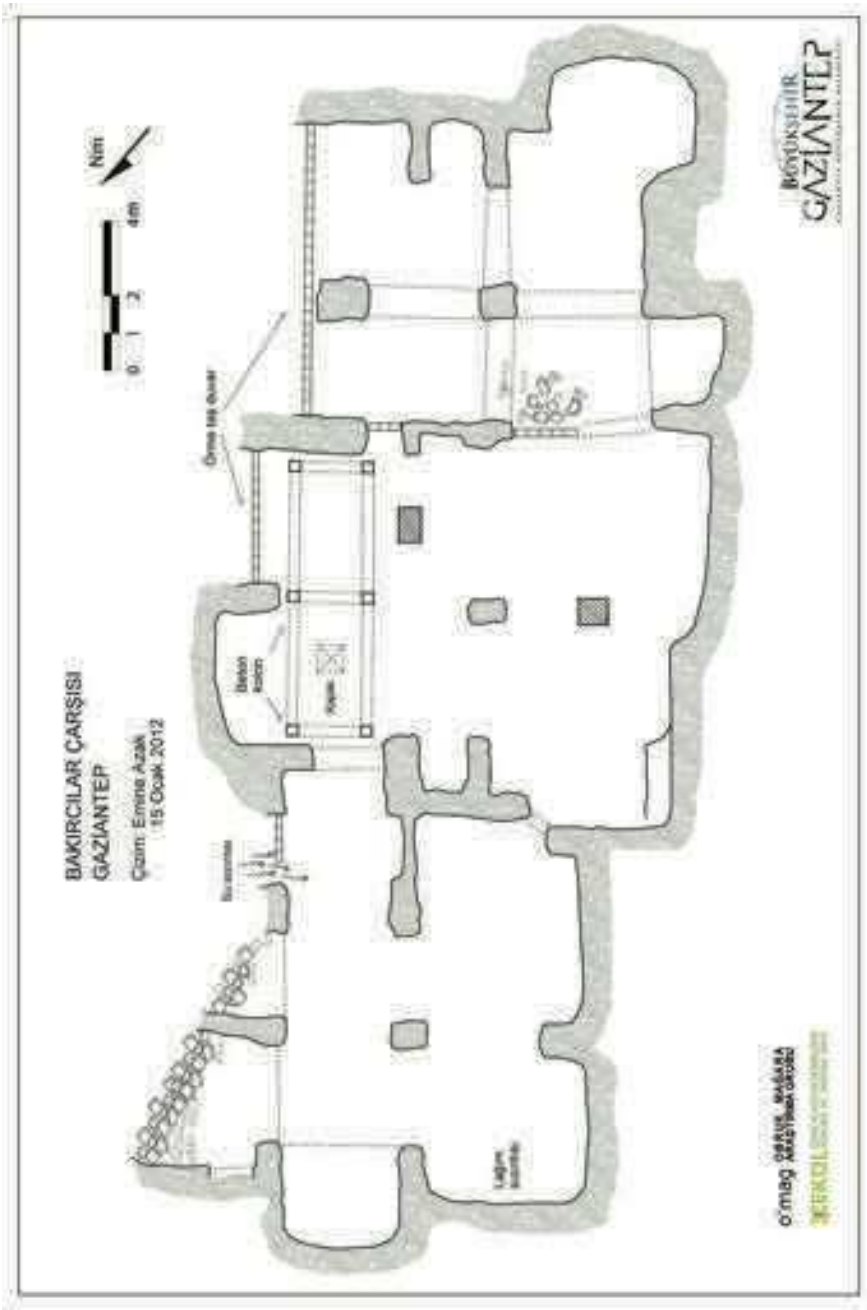
Bakırcılar Çarşısı Mağarası

Bakırcılar Çarşısı altında, Emir Ali Han'ın yanında bulunan, yapımı 1800'lü yıllara dayanan bu mağara önceleri ahır olarak, daha sonra da uzun yıllar atölye olarak kullanılmış.

Mağaranın bir kısmı Bakırcılar Çarşısı'na giden yolun altında kalmaktadır ve de bu yüzden bir süre önce mağarada ciddi çöküntüler meydana gelmiştir.

Bakırcılar Çarşısı restorasyonu sırasında betonarme kolonlar ile güçlendirme çalışması yapılan bu mağara oldukça geniştir ve mağarada herhangi bir livas izine rastlanmamıştır.

Nispeten geniş ve özellikli, günümüzde turistik potansiyeli olan bu yeraltı mekanı, pis su girişi engellenerek, rahat ulaşımlı bir giriş yapılarak, basit bir temizlik sonrası değerlendirilebilinir.

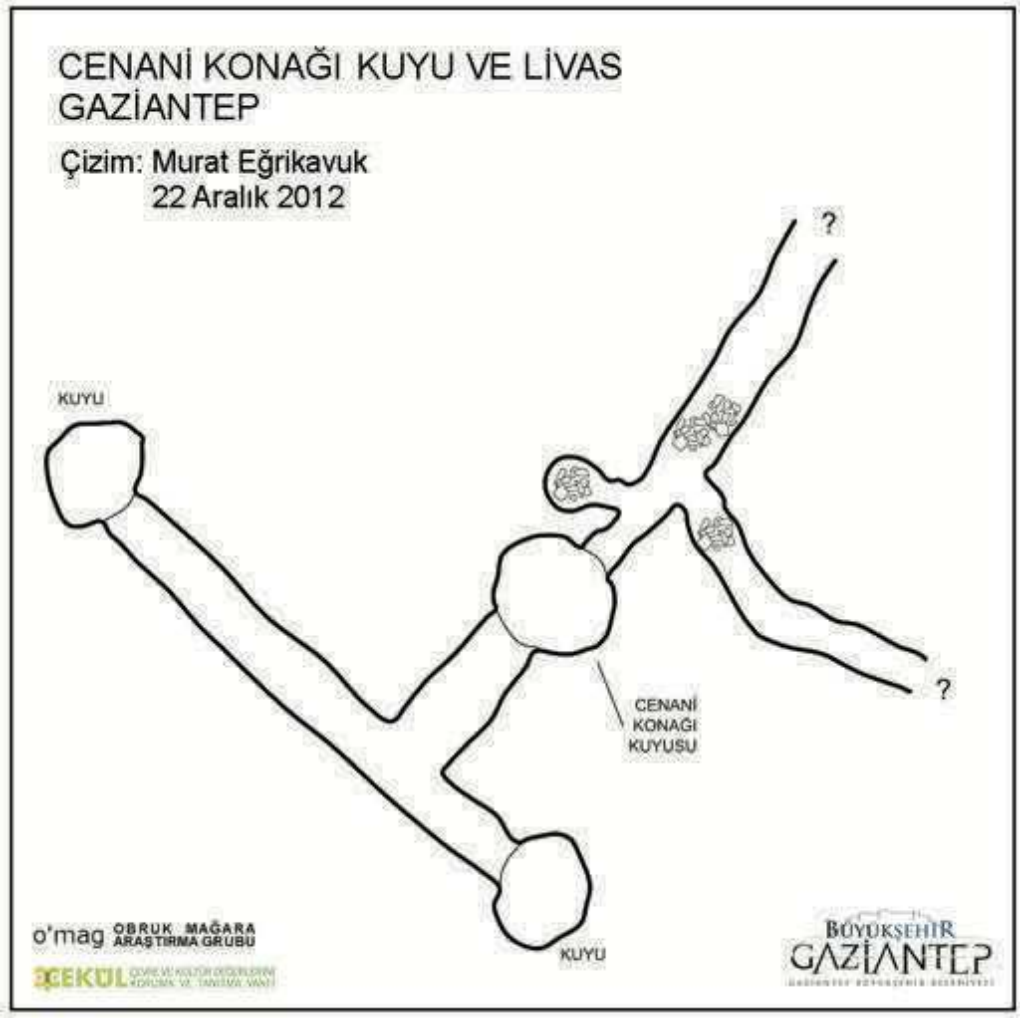

Cenani Konağı Kuyu ve Livasları

Bina içinde giriş katta günümüzde üzeri dekoratif camla örtülü bir kuyu bulunmaktadır. Bu kuyu da aşağıda bir livas sistemine açılmaktadır. Suyun geliş yönünde iki ayrı koldan ilerleme imkânı olmakla birlikte çamur ve pislik birikimine bağlı olarak daralmadan dolayı ayrıntılı çalışma yapılamamıştır. Olası bir ilave çalışmada buranın potansiyeli değerlendirmek için daha zorlayıcı bir çalışma yapılabilir. Zira livaslara sınırlı erişim şansı elde ettiğimiz bir bölgede ve tahmin edilen ana dağıtım arterine yakın bir lokasyonda bulunmaktadır.

Kuyu dibindeki livaslarda suyun akış yönüne doğru ilerlendiğinde ise kısa mesafe sonra ikiye ayrılmakta ve her iki kol da birer kuyu dibinde sonlanmaktadır. Bu nedenle bu livas kolunun üç kuyuya (Cenani konağı ve diğer iki kuyu) su getirmek için kazılmış tali bir kol olduğu anlaşılmaktadır.

Çekül Mağara ve Kuyuları

ÇEKÜL Metin Sözen Evi'nde bulunan mağara, bina restorasyonu sırasında temizlenmiş ve şu an sergi alanı olarak kullanılmakta. Bu mağaranın içinde bulunan kuyuya iniş yapıldı. Kuyu, inşaat sırasında dökülmüş olan moloz ile tıkanmış durumda. Aynı şekilde, avluda bulunan kuyuya da iniş yapıldı ve bu kuyunun da moloz ile tıkalı olduğu tespit edildi. Her iki kuyunun dibine varıldığında, moloz yığıntısı üzerinde yüründüğünde alttan boşluk sesi gelmekte. Olası livasların bir kolunun Amerikan Hastanesi yönünden geldiğini diğer kolunun ise Akyol Caddesi yönüne doğru irtifa kaybederek ilerlediğini düşünmekteyiz.

Bu bölgedeki livas sistem yapısını çözmemiz açısından kuyulardaki olası livaslara ulaşabilmek ve en azından yönlerini tespit edebilmek çok önemli. Kuyulara temizlendikten sonra tekrar girilmeli ve livas araştırması yapılmalı.

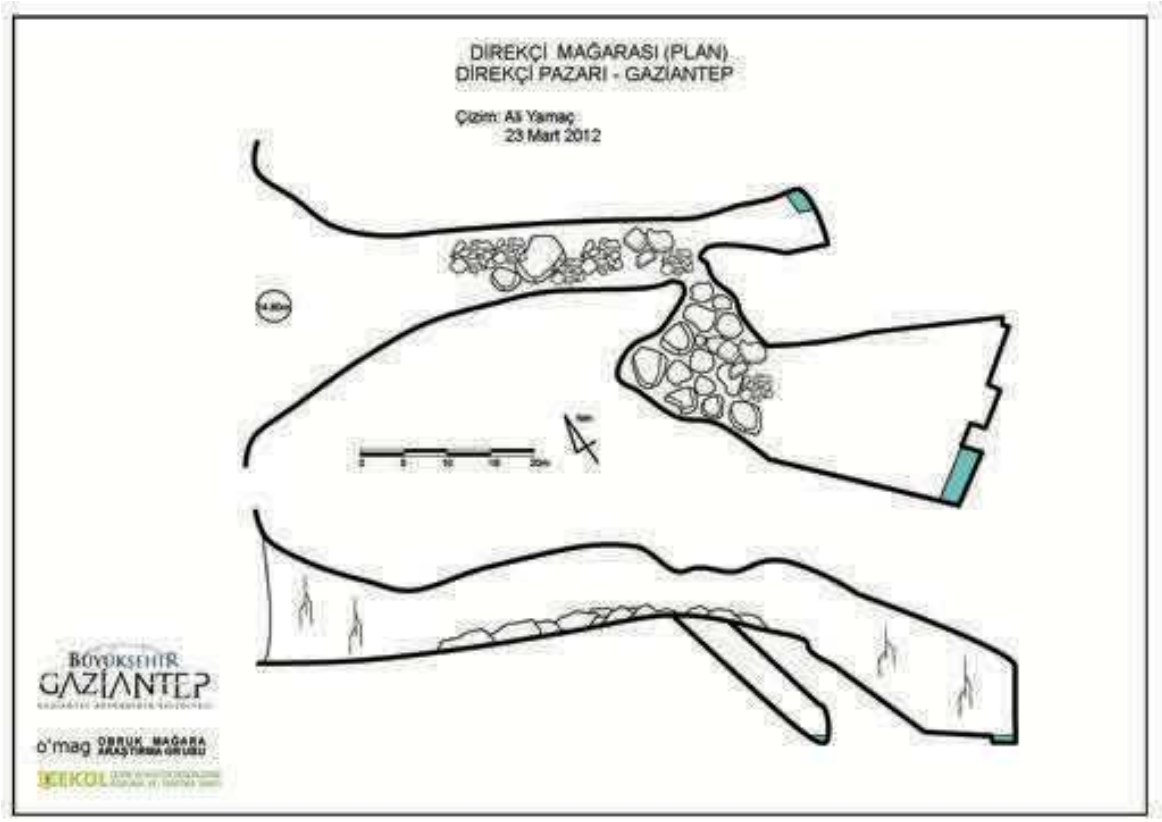

Direkçi Mağarası

Gaziantep'te bulunan diğer tüm mağaralardan farklı olarak, Direkçi Pazarı'nda yer alan bu büyük mağara doğal. 50 yıl öncesine dek Gaziantep'e su sağlayan kaynaklardan birisi olan Şerbetçi Pınarı'nın da bu mağaranın yakınında olduğu biliniyor.

Oldukça yüksek bir tavanla ve yukarıya doğru eğimle başlayan mağara, tavandan düşmüş büyük kaya bloklarıyla dolu. 50 m kadar sonra iki kola ayrılan mağaranın doğu kolu kısa ve dipte pis bir su birikintisi mevcut. Güney kolu ise 30 m uzunluğunda ve dik bir eğimle alçalıp işlenmiş bir duvarda ve havuzlarla son buluyor. İlginç olan nokta; bu 45 derece eğimli toprak zeminde inip çıkmak mümkün değilken mağaranın dibinin işlenmiş olması. Büyük olasılıkla eskiden daha düzgün olan zemin büyük bir çökme sonunda hafriyatla dolmuş olmalı.

Dutluk Pınar ve Livasları

Dutluk Pınarı kuvvetli bir su kaynağı olduğu için çeşitli söylemlerde eskiden şehir merkezini besleyen ana su kaynakları arasında sıkça gündeme gelmektedir. Yakında bir kaç livas kalıntısının da hâlâ net olarak görülebiliyor olması, ilk bakışta bu görüşe destek vermektedir. Ne var ki incelemelerimiz sırasında buradan şehir merkezine doğru olabileceği söylenen yeraltı su sistemine dair herhangi bir inandırıcı bulgu ile karşılaşmadığımız için bu görüşe kuşku ile yaklaşmaya devam ediyoruz.

Buna karşın tespit ettiğimiz, günümüzde ulaşılabilir durumda bazı kısa livaslar olduğu gibi inandırıcı söylemlerden anlaşıldığına göre yakın zamana kadar daha fazlası da bölgede bulunmakta imiş. Bugün bir kaç izole ev dışında yerleşimin olmadığı bu bölgede bir livas su dağıtım sisteminin varlığı soru işaretleri uyandırıyor. Şayet çok eski zamanda var olan bir yerleşime yönelik olarak yapılmış, Antep Merkez'dekiler ile aynı yapıyı gösteren ama lokal bir dağıtım sistemi ise, bu livasların tarihte ne kadar geriye gitttiğiyle ilgili bir ipucu da verebilir.

Bu soruları açıklığa kavuşturmak için bölgede daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

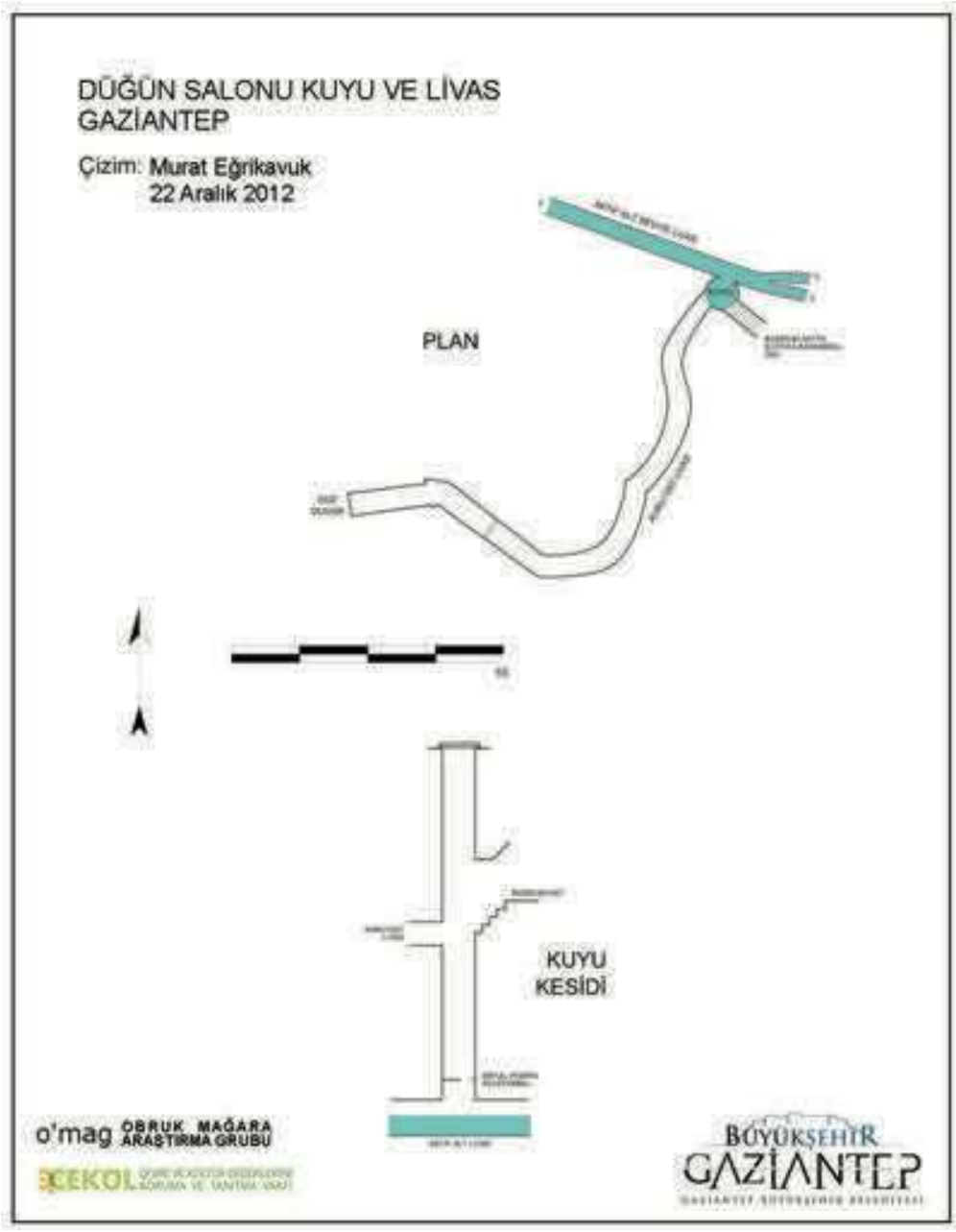

Düğün Salonu Kuyu ve Livasları

Bey Mahallesi'nde yakın zamana kadar düğün salonu olarak kullanılan bu yapının bodrum katındaki kuyudan iki farklı kotta livaslara ulaşılmaktadır.

Daha üst katta yer alan livasın su dağıtımı ile ilgisi olduğu düşünülemez. Bu bir servis galerisi veya bir binadan diğerine ulaşmak için açılmış ek bir galeri olmalıdır. Amacının bilinmemesi dışında ulaştığı son noktanın çökme değil blok kaya şeklinde sonlanıyor olması ve buraya ulaşırken düz bir çizgi değil de bir yay çizerek ilerlemiş olması, soru işaretlerini arttırmaktadır.

Kuyunun dibi ise çok net bir şekilde önemli bir livasa ulaşmaktadır. Hem geliş, hem gidiş yönü açık olan bu livas, derin bir su ile doludur. Maalesef suyun kuvvetli mazot ve lağım kokması ile çok pis ve bulanık olması nedeniyle bu livasların araştırması yapılamamıştır.

Eyüp Başkülekçi Evi Kuyu ve Livasları

Savaş Müzesi ile Fetullah Camii arasında var olduğu varsayılan livaslara ulaşım sağlayabilecek bu kuyu çalışmanın son gününde tespit edildi. Kuyu dibinde gerçekten de bir livas bağlantısı vardı ama pislik ve çamur birikimi ile daralmıştı. Bu daralma noktasının arkasının geniş olduğu görülebildiği için bir çalışma imkanı daha olursa bu önemli olabilecek livasta ilerlemeye teşebbüs edilmeli.

Eyüpoğlu Caddesi No 23’teki Kuyu

Restorasyon çalışmaları tamamlanmakta olan 23 numaralı evin avlusunda bulunan kuyuya inildi.

Kuyunun tabanı 7 m derinlikte çamur ile tıkalı. Ancak tıkanma noktasında iki yöne devam den livaslar görünüyor. İlk livas 218 derece yönünde yaklaşık 1 m ilerledikten sonra 112 dereceye dönüyor. Bu livasın, sokağın karşısındaki 12 numaralı evdeki kuyu ile ilişkili olması çok muhtemel. Dipteki diğer livas ise 30 derece yönünde devam ediyor. Bunların dışında, daha üst kotta 170 derece yönünde bir livas daha tespit edilmiştir. Livaslara girmek ya da ilerlemek çamur yüzünden pek mümkün değil.

Eyüpoğlu Caddesi, Akyol Caddesinin devamı. Bu bölgedeki livas sistemine, duyumunu aldığımız halde pek ulaşamadık. Bu nedenden dolayı, önemli bir aksta bulunan bu kuyudaki çamurun temizlenmesi ve tekrar araştırılması gerekmektedir.

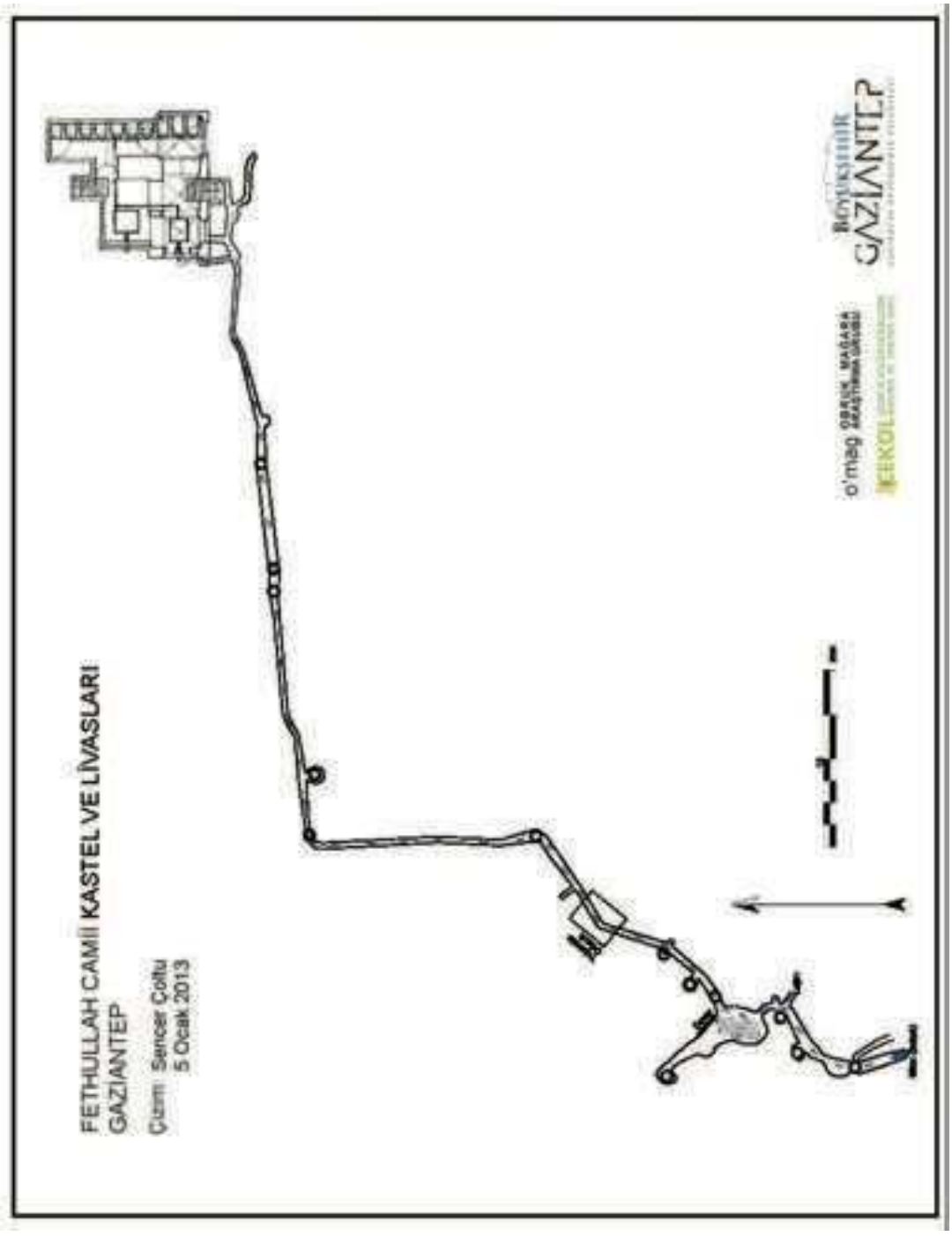

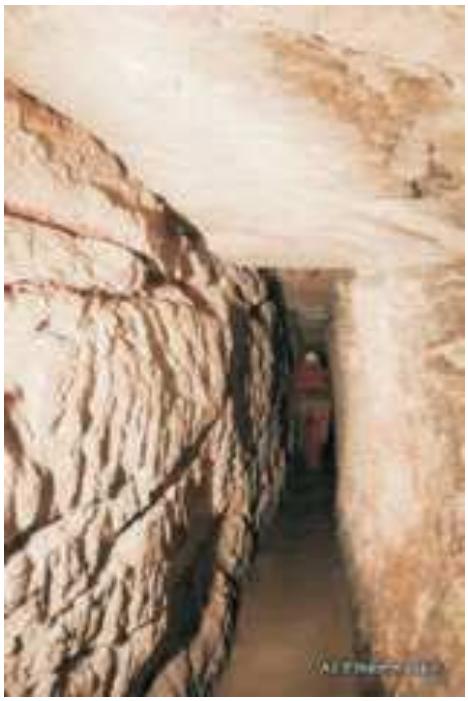

Fethullah Camii Kasteli ve Livasları

Farklı kaynaklara istinaden 16. yüzyılda inşa edildiği tahmin edilen camiinin, kasteliyle birlikte bir bütün olarak yapıldığı düşünülebilir. Eskiden medrese olarak kullanılan hücrelerin altında yer alan ve kısmen yeraltında olan bu kastele su getirdiği belli olan livaslar demir kapakları açılarak ölçüldü. Güney doğuya uzanan ve kastele su getiren livas 150 m kadar takip edilebiliyor. Buna karşılık aynı livasın batıya doğru devam eden kısmı birkaç metre sonra çökerek tıkanmış.

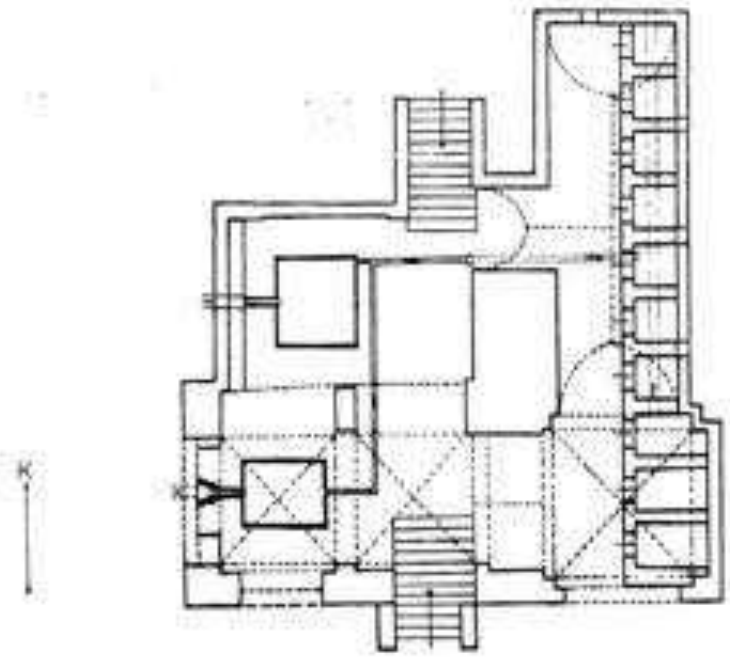

FETHULLAH CAMİİ KASTELİ
GAZİANTEP

Çizim: Nusret Çam

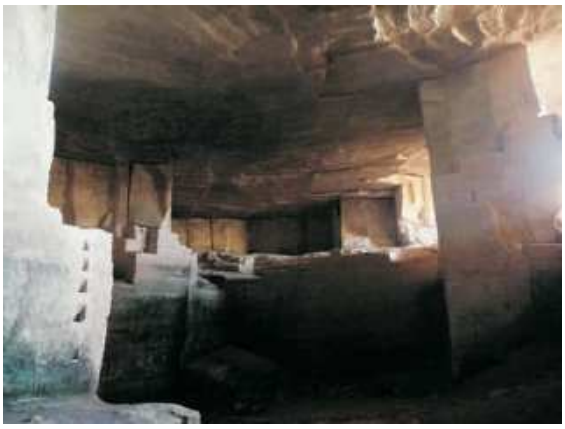

Geneyik Köyü Mağaraları

Gaziantep'in güneyinde, Geneyik Köyü'nün 500 m dışında bulunan bu taş ocağı - mağara Asri Mezarlık ve Akbulut mağaralarının ardından bölgenin en büyük üçüncü mağarası olarak kabul edilebilir. Üç farklı girişe sahip büyük mağaranın yakınında daha küçük iki taş ocağı - mağara daha mevcuttur.

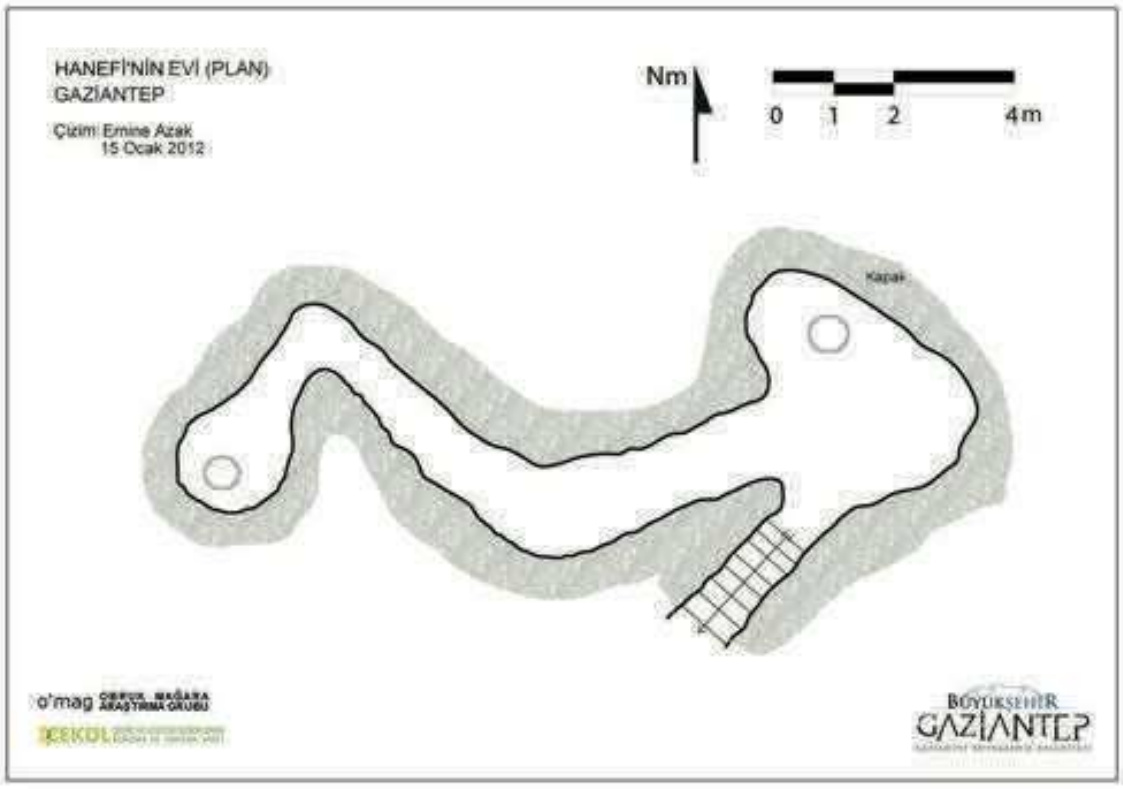

Hanefi’nin Evi Mağarası

Mimarlar Odası'na çıkan yol üzerinde bulunan ve restorasyon çalışmaları tamamlanmak üzere olan ev, müzeye dönüştürülmek isteniyor. Evin bodrum katında bulunan mağarada, İmam Çağdaş Lokantası yönüne doğru gittiği düşünülen ancak moloz ve çöküntü ile tıkanmış tünel izi bulunuyor. Bu çöküntü temizlendiği takdirde yeni bir sisteme ulaşılabilinir.

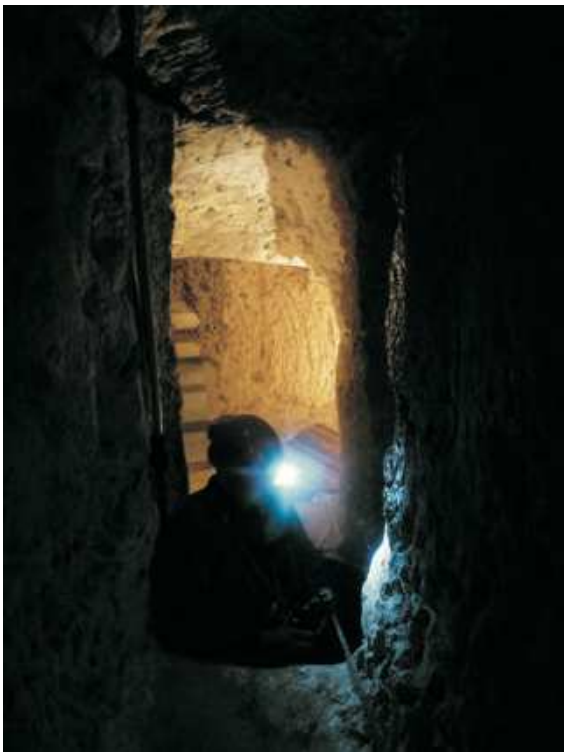

Hıdıroğlu Konağı (Kastelbaşı) Mağarası ve Kuyusu

Restore edilerek butik otel olarak hizmete girmiş olan Hıdıroğlu Konağı'nın altında yer alan livas bağlantılı mağara kompleksi de otelin kullanım alanı olarak düzenlenmiştir. İki ana mekan arasında orijinalinde duvar olduğu, bu duvarın sonradan yıkılarak iki mağaranın dar bir geçişle birleştirildiği söylenmektedir. Otelden giriş yapılan ilk mağarada sol tarafta bir bir livas bağlantısı görülmekte, ama çökme nedeniyle içinde ilerlenememektedir. Her şartta bu livas, ana temiz su dağıtım şebekesinin bir parçası olabilecek kadar derin bir kotta değildir. Benzer şekilde diğer bir livas'ın da otel avlusundan mağaraya iniş yapılan merdivenin hemen sağ tarafında olduğu ve restorasyon sırasında beton duvar ile kapatıldığı söylenmiştir. Bu livas da çok sığ bir seviyededir.

Buna karşın ikinci mağara tarafında yer alan kuyu dibinde gelen ve giden birer livas olduğu net şekilde ifade edilmiştir. Sonradan bunların ağızları da betonla kapatıldığı için kuyuya indiğimizde saptayamadık.

İhsan Bey (Esenbek) Kasteli

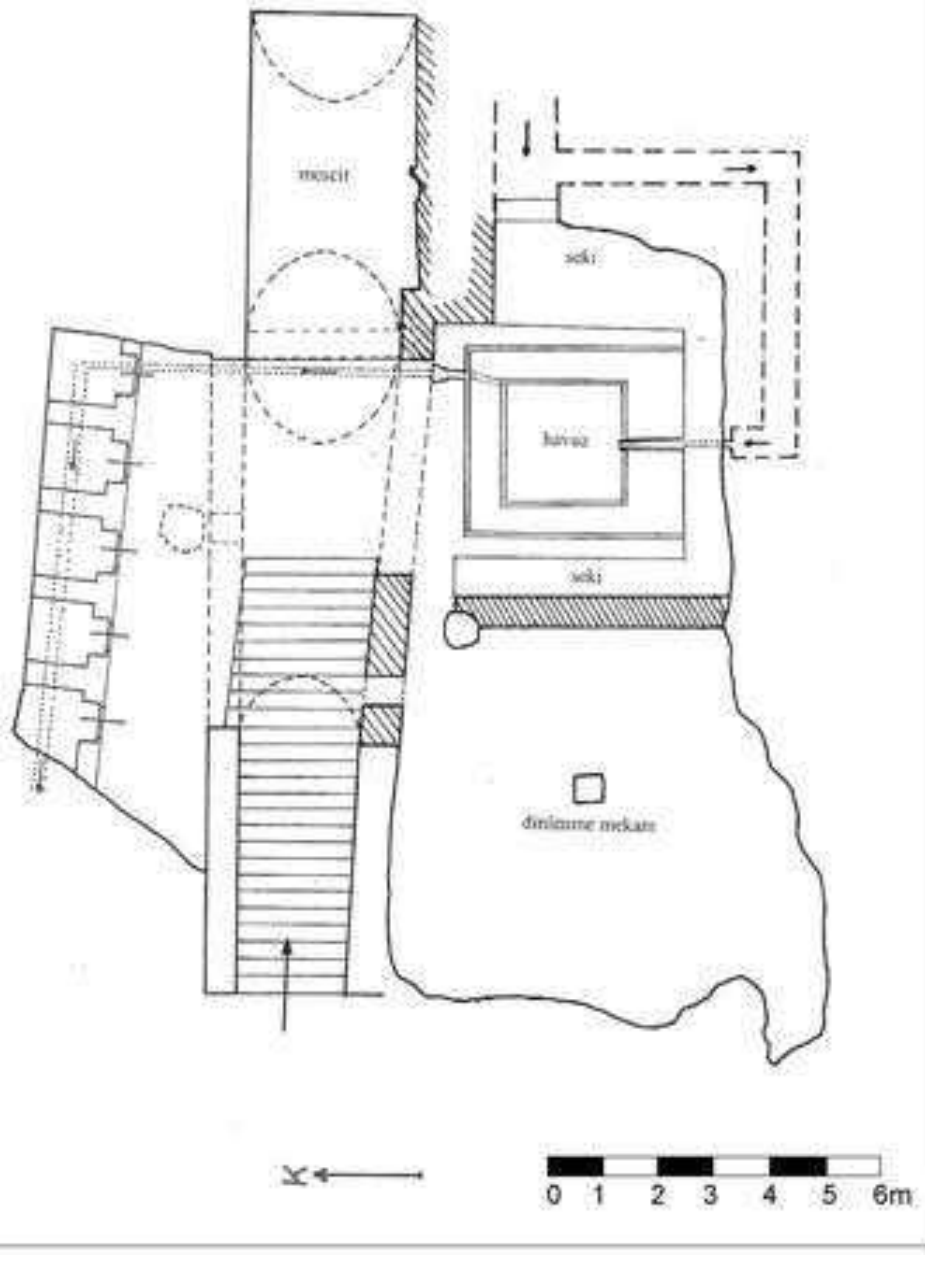
Bahsi geçen kastelin, içinde yer alan ufak mescidle birlikte ve üstünde bulunan Esenbek Camii'nden çok daha önce, 15. yüzyıl civarında yapıldığı tahmin edilmektedir. Üst üste birkaç kötü restorasyon geçiren bu kıymetli eser bugün hem atıl durumda, hem de bakımsızdır.

Kastelin havuza su getiren tünel kısmı örülerek kapatıldığı için bu livasın takip edilebilmesi de mümkün değildir.

İHSAN BEY KASTELİ
GAZİANTEP

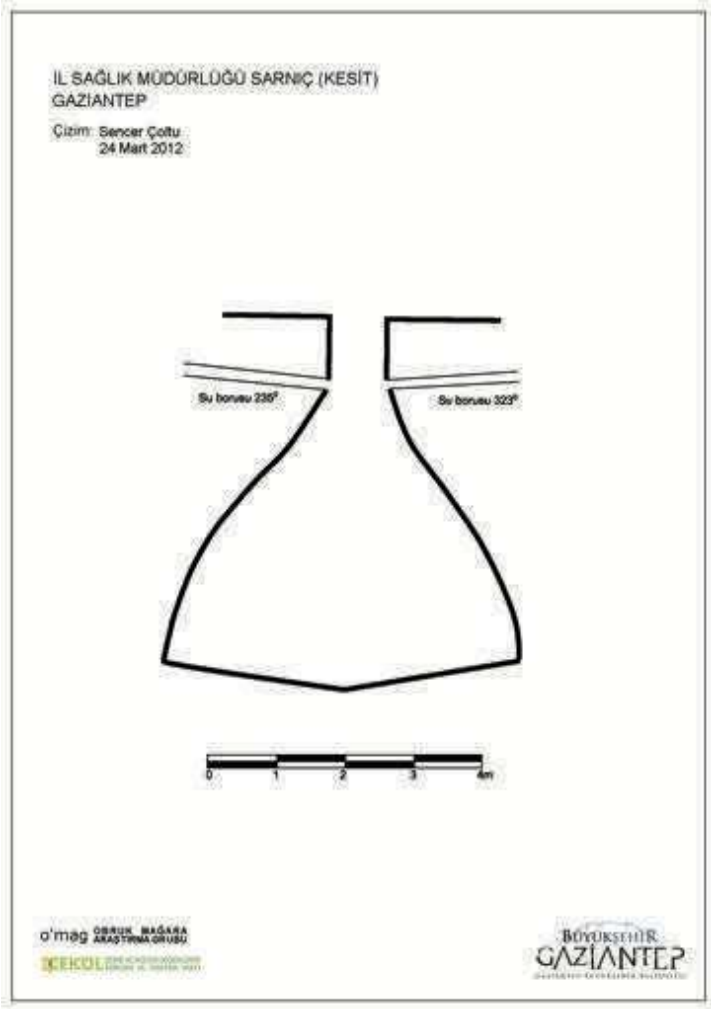
Çizim: Nusret Çam

İl Sağlık Müdürlüğü Sarnıç ve Kuyuları

İl Sağlık Müdürlüğü yapıları içinde olduğu bilinen kuyu ve livas bağlantı sistemleri, tümünün betonla kapatılmasından dolayı araştırılamadı. Öte yandan, görüştüğümüz birçok kaynak burasıyla Amerikan Hastanesi arasında var olan su bağlantılarından bahsetmekteydi.

Kapatılmadığı için araştırılabilen yegane yapı ise, bina içinde yer alan ve ağızdaki ufak kanallar dışında herhangi bir su bağlantısı olmayan, sarnıç benzeri bir yapıdır.

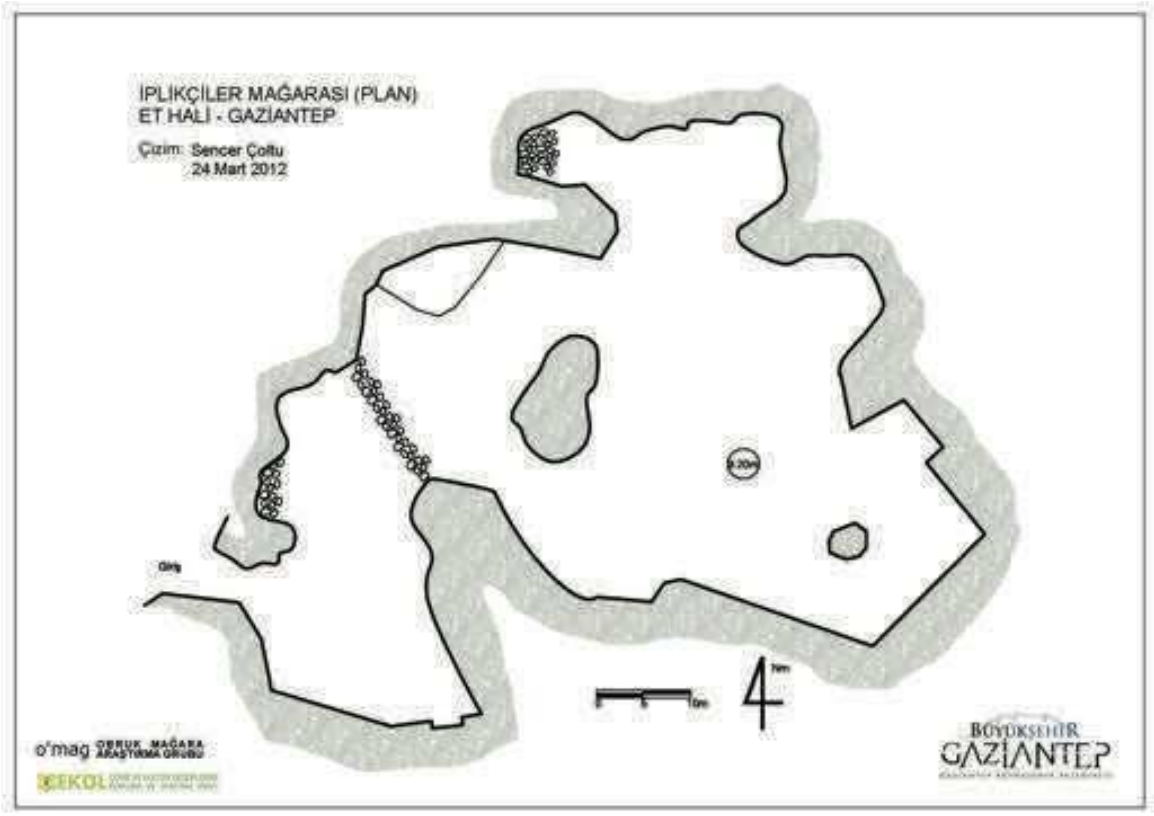

İplikçiler Mağarası

Et Pazarı'nın arkasındaki kayalıkta yer alan iki kademeli bu büyük mağaranın giriş kısmında iplikçiler çalışmaya devam ediyorlar. Daha yüksekte yer alan ve çok daha büyük olan ikinci kısım ise kullanılmıyor. Bu kısımda tavan yüksekliği yer yer 8-9 m civarında ve bu tavan ortada sütun olarak bırakılan 10x10 m ölçülerinde bir ana kaya ve 5 m'lik bir diğer sütunla desteklenmekte.

Mağaranın girişini kapatan Et Pazarı'nın çirkin yapısı, normal koşullarda turistik açıdan kullanılmaya çok uygun olan bu mağaranın herhangi bir şekilde değerlendirilebilmesini imkansız hale getiriyor.

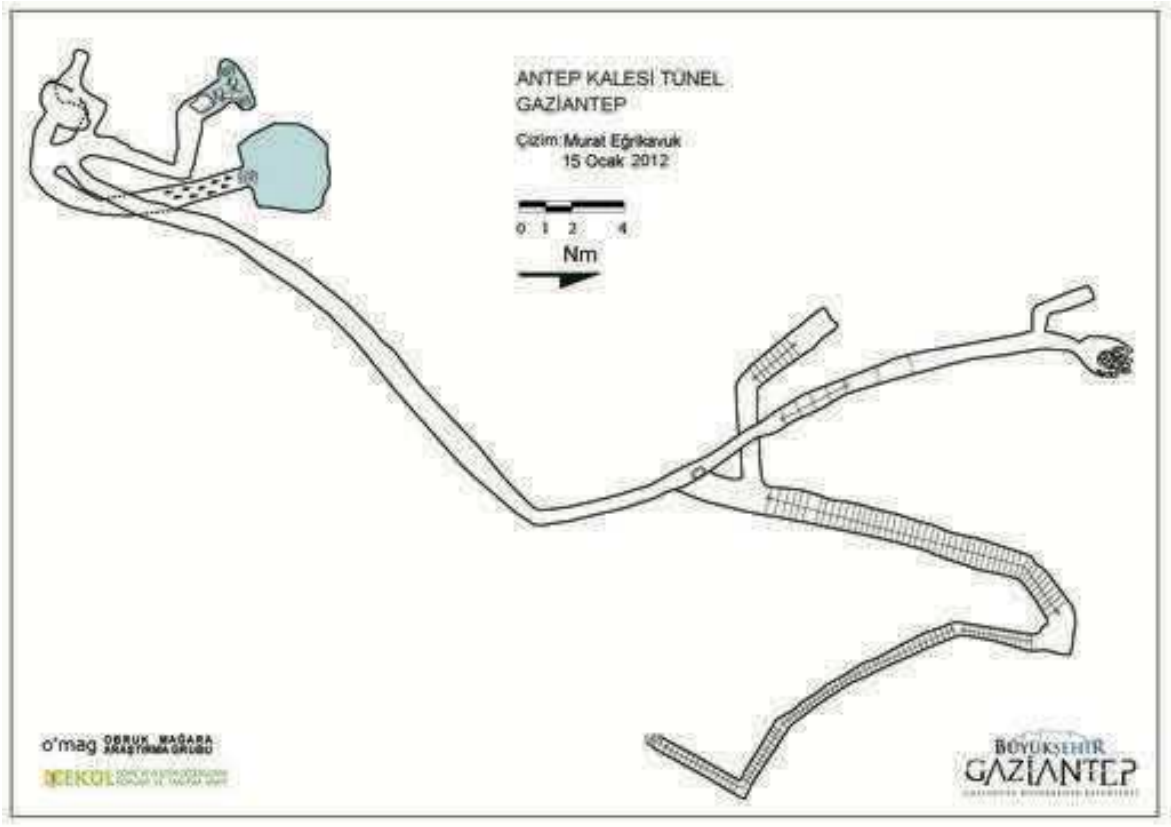

Kale Tünelleri

Daha önceki çalışmalardan anlaşıldığına göre Gaziantep Kalesi'nin alt kısmında bir dizi oyuntu mağara ve bunların bazılarından yukarıya doğru kazılmış yeraltı galerileri olduğu bilinmektedir.

Bu çalışma sırasında da kalenin alt kısmında incelediğimiz bir kısım, iki ayrı seviyede iki ayrı su dolu havuzda sonlanan bir galeriler sistemi şeklinde idi. Bu sistemde yer seviyesinde küçük bir delikten girerek ulaştığımız ikinci bır kısım ise temiz bir taş işçiliği ile döşenmiş geniş bir galeri şeklinde dik olarak üst kotlara tırmanan bir galeriydi. En üst noktasında daralmakla birlikte bir üst mekana ulaşacak gibi bir görüntüsü varken, bir çöküntü ile tıkandığı noktaya kadar ölçüm alındı ve plan çıkarıldı. Bu plan mevcut çalışmalarla karşılaştırıldığında daha önceki rölevelerde olmayan ilave bir galeriler sistemi olduğu anlaşılmaktadır. Üst yapıdaki çıkış noktasının saptanarak çöküntü malzemesinin temizlenmesi yoluyla bağlantının tamamen ortaya çıkarılması ve korunması düşünülmelidir.

Bu galerinin, Hasırzade Mehmet Efendi'nin 1800'lerde el yazması defterinde geçen kale hamamından yeraltı kaynağına inen 250 basamaklı tünel olma ihtimali de çok kuvvetlidir.

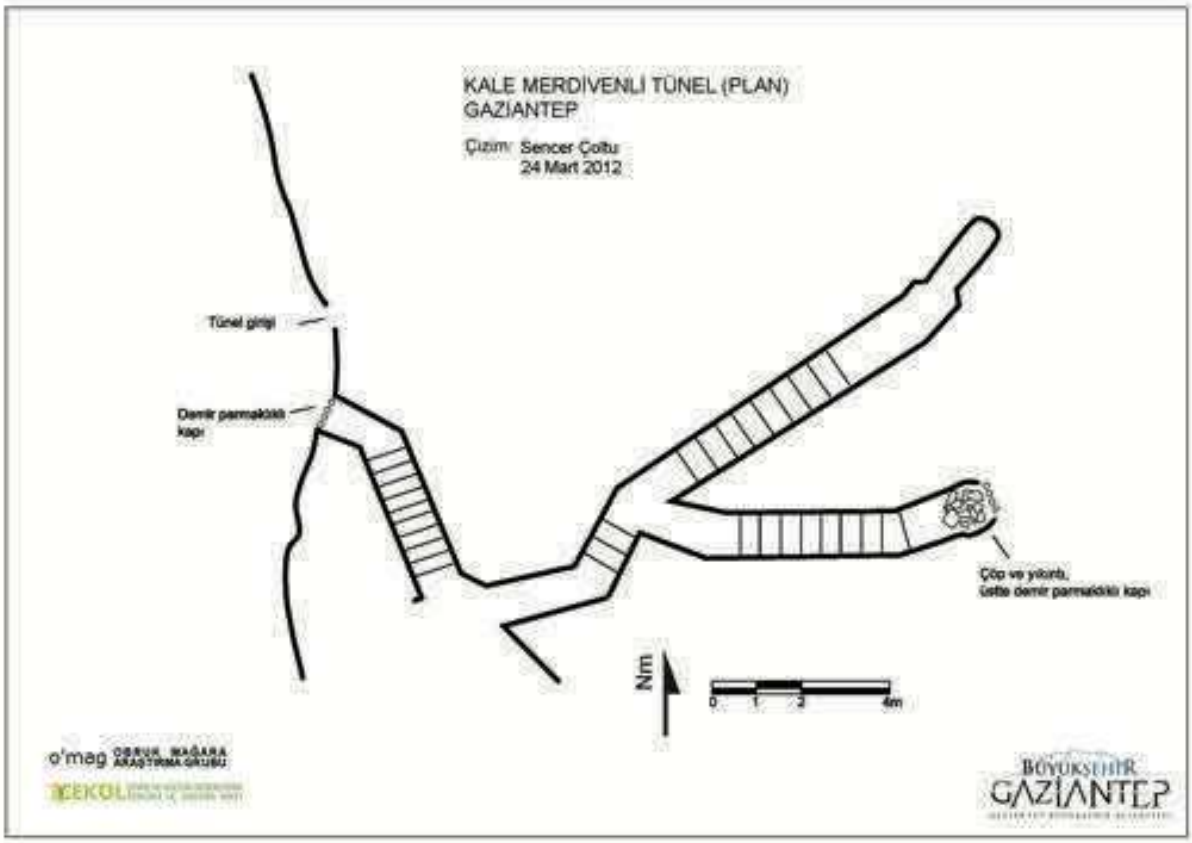

Kale Merdivenleri

Bir önceki çalışmada anlatılan “Kale Tünelleri”nden farklı olarak; kalenin zemininde ve tünellerin girişinin hemen yanında yer alan demir parmaklıklı kapının ardında kalenin giriş kapısına dek uzanan merdivenler mevcuttur. Düzgün kesilmiş taşlarla örülü bu ikinci tünelin bir kısmı çökerek açığa çıkmıştır. Kuzeye uzanan kol daralarak kapanmakta, güney kolu ise kalenin girişinin önünde demir bir parmaklıkla sonlanmaktadır.

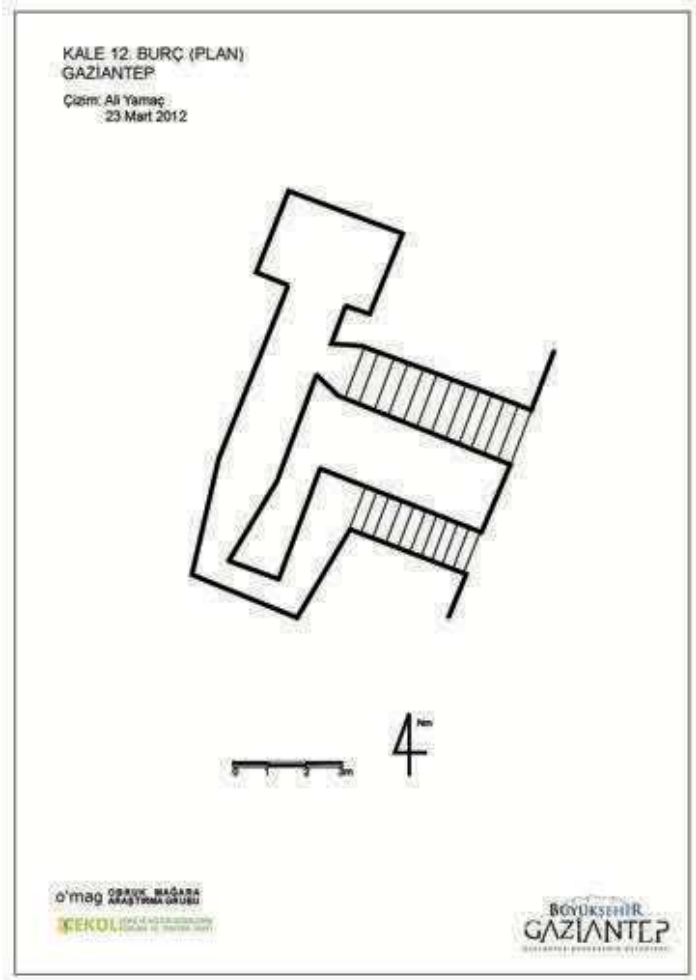

Kale 12. Burç

Her ne kadar bu ve bundan sonraki araştırma-ölçüm çalışması imzaladığımız protokol kapsamında değil idiyse de buraya kadar gelmişken bu iki ilginç yapıyı da araştırdık.

Kale'nin 12. Burcunda yer alan bu garip yeraltı yapısı, birbirinden 3 m uzaklıkta ve hemen hemen aynı basamak sayısıyla inilen tek bir galeri. Bu galerinin de sonunda küçücük bir odaya ulaştığını düşünürseniz aynı galeriye inen ve birbirinden sadece 3 m uzaklıkta iki faklı merdiven inşa etmenin anlamsızlığı daha da belirgin hale gelmekte.

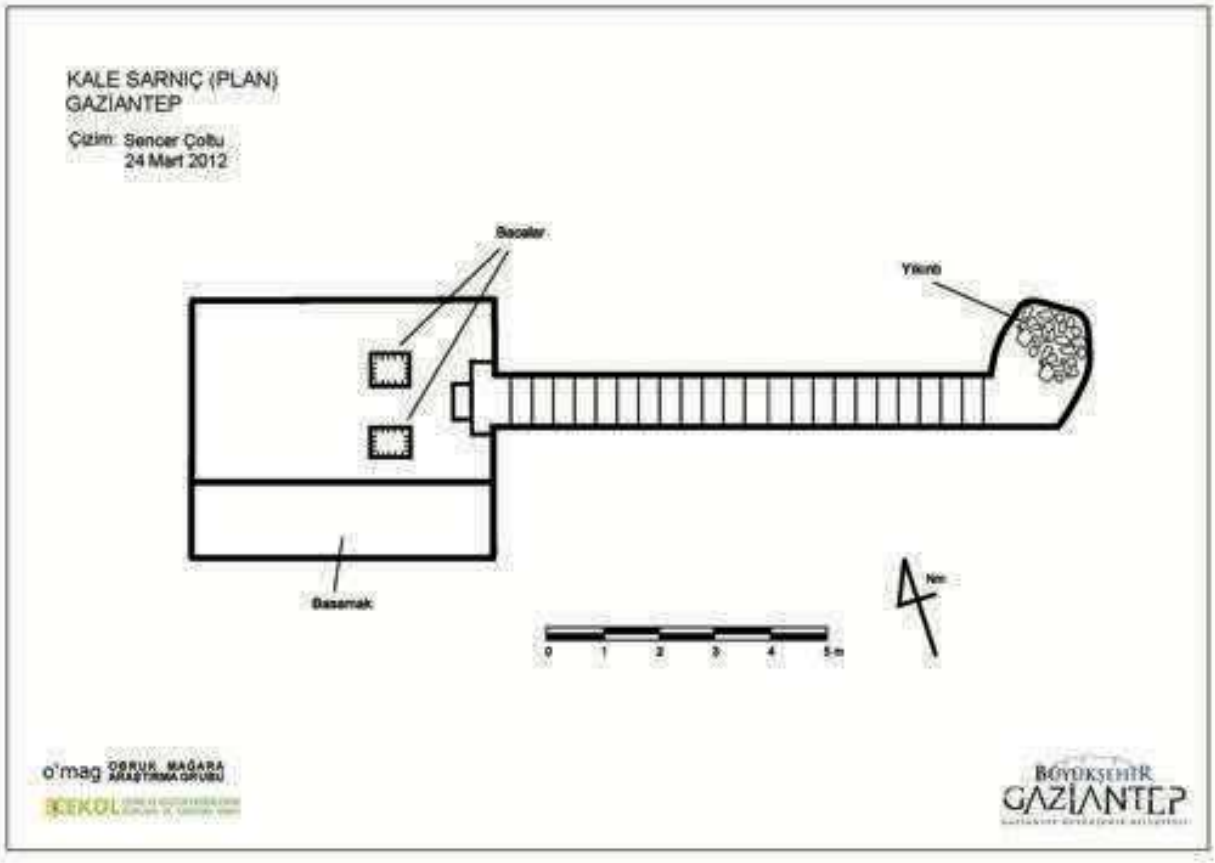
Bu bilmeceyi daha da zorlaştırmak için tüm bu yeraltı yapısının kesme taşla örülü olduğunu ve hiçbir çökme, kapanma olmadığını da ayrıca vurgulayalım.

Kale Sarnıcı

Kale'nin üstünde, Gazali Makamı denilen yerin altında bulunan bu; kesme taşla imal edilmiş 25 metrekare büyüklüğündeki yeraltı odası da kalenin diğer bir ilginç yapısı. Burası; ilk bakışta 5 m tavan yüksekliği, üst odaya açılan çift bacası ve içindeki basamaklı platformuyla bir sarnıç görüntüsüne sahip olsa da, kapalı bir odanın altında sarnıç olamayacağı düşünüldüğünde merdivenlerle ulaşılan bir depo veya hücre olarak planlandığını varsaymak çok daha mantıklı gözüküyor.

Konukoğlu Vakfı Kuyu ve Livasları

Bugün Konukoğlu Vakıf merkezi olarak görev yapan binanın avlusundaki kuyu da tipik bir şekilde bir livas sistemine ulaşmaktadır. Atatürk Bulvarı yönünde yaklaşık 9 m ilerledikten sonra çöküntü ile tıkalı olan livasta, söylemlere göre yakın zamana kadar çok daha uzun mesafe ilerlenebiliyormuş. Aksi yöndeki livas ise yaklaşık 12 m ileride tıkanmaktadır.

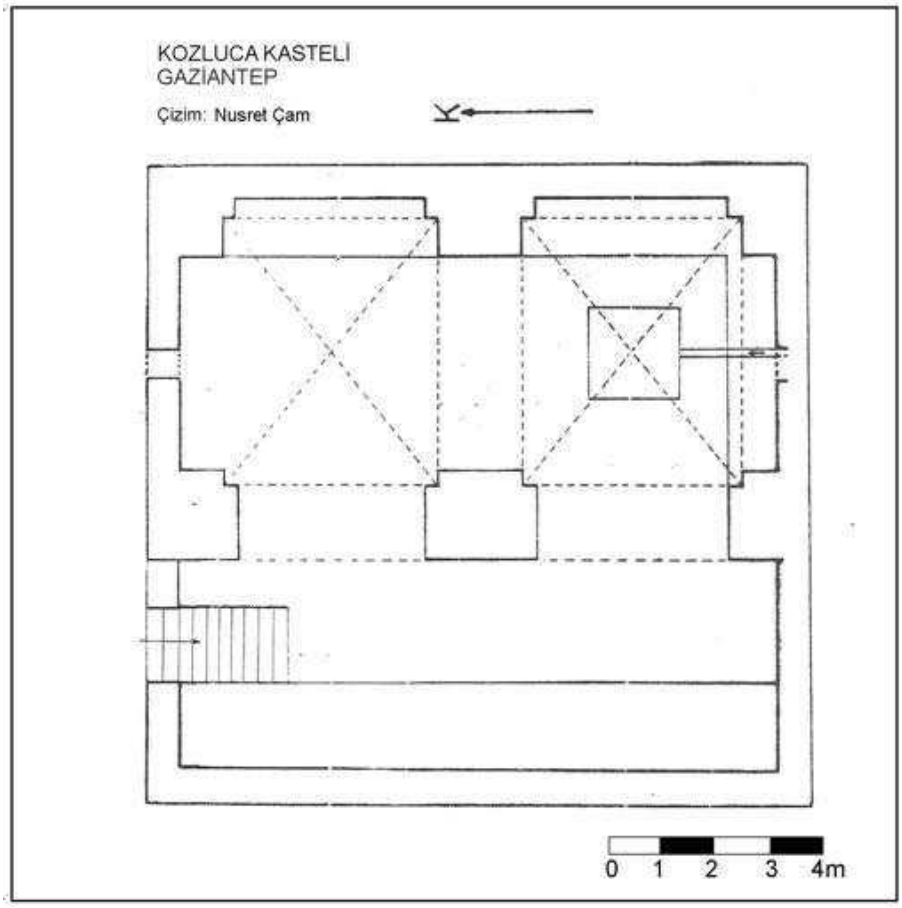

Kozluca Kasteli

Gaziantep'in sağlam kalan son beş kastelinden biri olan ve bugün -ne yazık ki- tuvalet olarak kullanılan Kozluca Kasteli'nin yapısal özellikleri birçok açıdan Esenbek Kasteli'ne benzemektedir. Her iki kastelin de 16. yüzyılın ilk yarısında ve üstlerindeki ya da Kozluca örneğinde olduğu gibi "yanındaki" camiden önce ve içinde mescidleriyle birlikte inşa edildiği bilinmektedir. Esenbek'in aksine Kozluca Kasteli'nin mescidi tümüyle iptal edilmiş ve bugün sadece abdesthane kısmı açık kalmıştır. Kastelin havuz kısmı ise tadilatlar sonrası orijinal yapısını tümüyle yitirmiş ve duvardan sızan sularla neredeyse tamamen dolmuştur.

Anadolu mimarisinin en ilginç yapılarından birisi olan, neredeyse 500 yıl boyunca sağlam kalabilen ve Nusret Çam'ın ifadesine göre 1980 yılında dahi mescidi ile birlikte faal olan bu eserin, geçen 30 yıl içinde bu denli tahrip olması çok acıdır.

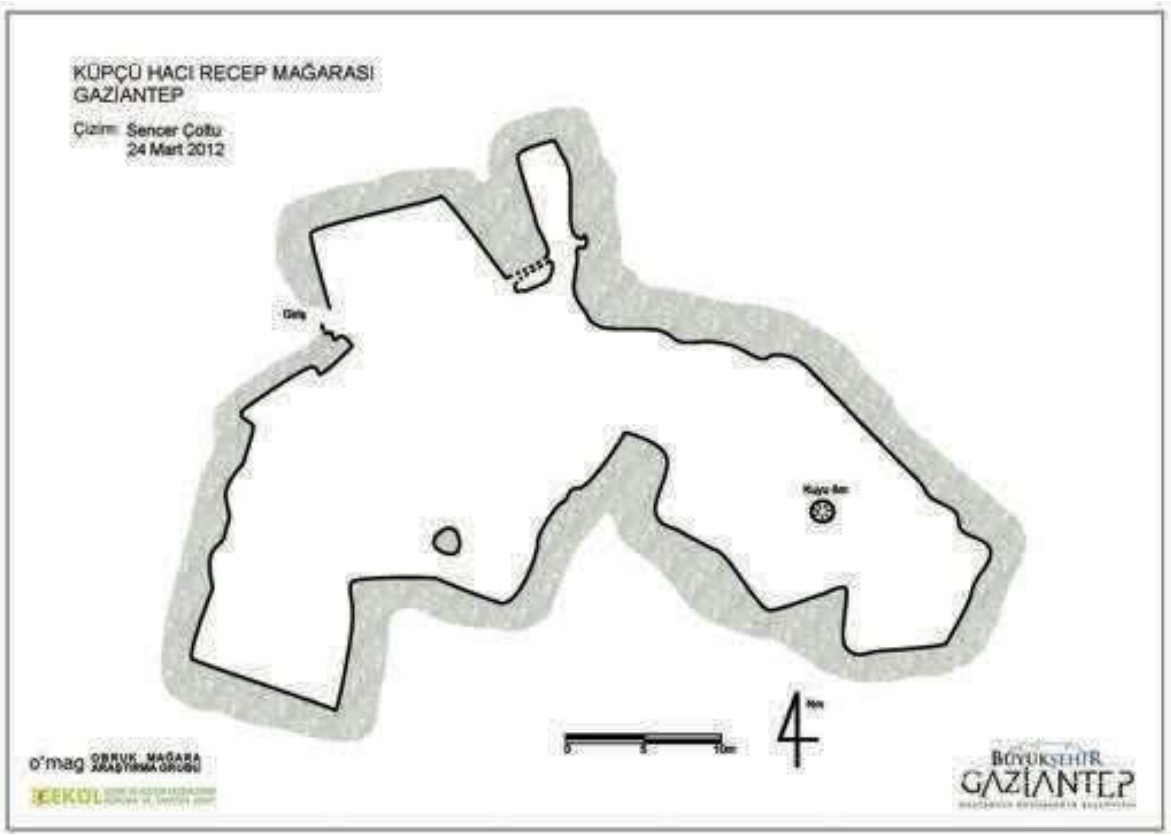

Küpçü Hacı Recep Mağarası

Hoşgör'de, Kardeşler Pide Fırını'ndan girişi olduğu ihbar edilen bu mağaraya, fırındaki giriş kapatıldığı için hemen yan sokaktaki bir dükkandan girildi. Girişte, beton sütunlarla desteklenmiş bir merdiven mevcut. Mağara, bu merdiven inişinin altından duvardaki ufak bir delikle başlıyor. Büyük olasılıkla, daha önce varolan farklı ve büyük bir giriş artık kapanmış durumda. Sokağın diğer tarafındaki evlerin altına uzanan mağaranın bu kısmında bir havalandırma bacası var. Baca bugün tümüyle çöp dökme yeri olmuş.

İçindeki kalıntılardan mağaranın bir dönem gerçekten küp (ya da çanak çömlek) imalatı için kullanıldığı anlaşılmakta. Bazı yerlerde tavandan düşmüş kayalarla kaplı ve alçak tavanlı, diğer bazı yerlerdeyse nispeten daha yüksek farklı seviyeler mevcut. Tavanda oluşmuş küçük sarkıtlar da mağaranın eskiliği hakkında fikir vermekte.

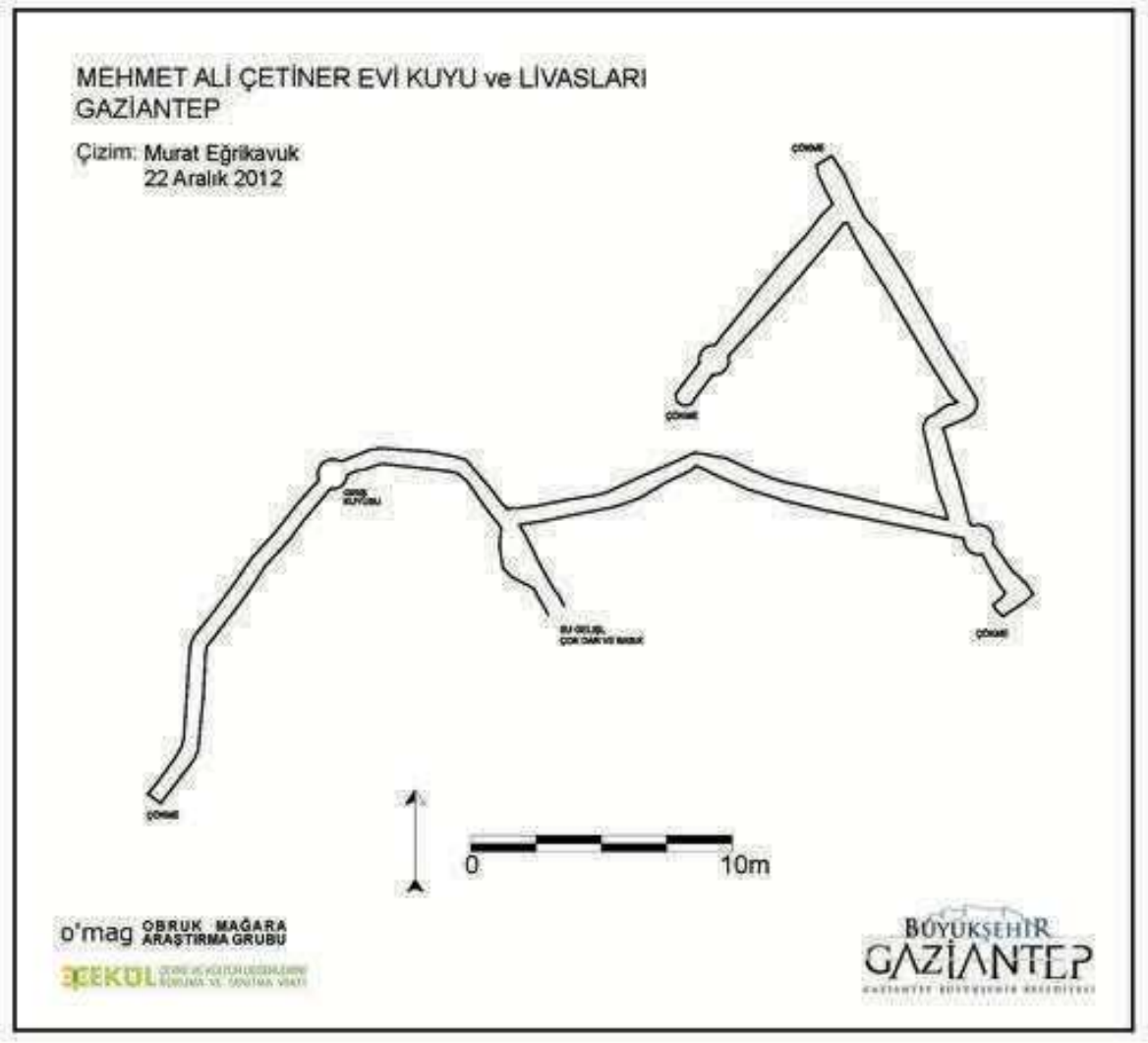

Mehmet Ali Çetiner Evi Kuyu ve Livasları

Ahmet Çelebi Kasteli'nin hemen arkasındaki eski dokulu mahallede bir ev avlusunda yer alan bu kuyu, oldukça uzun bir livas sistemi parçasına erişim imkanı sağladı. Bu livaslar bir yönde Ahmet Çelebi Kasteli'ne doğru uzanıyor ve bağlantılı olduğuna kesin gözüyle bakılabilir. Bu livasın temel amacı Ahmet Çelebi Kasteli üzerinden gelen temiz suyun mahalle içi bir dizi ev kuyusuna ulaştırmak olmalıdır. Nitekim, livas boyunca yeraltından bir dizi kuyu şaftına bağlantı gözlemlenmiştir.

Livas, Ahmet Çelebi Kasteli'nin tersi yönde de kısa bir mesafe ilerleme imkanı sağlamışsa da her iki uçta da çöküntülerle sonlanmıştır. Bir miktar kazı çalışması ile Ahmet Çelebi Kasteli'ne olan bağlantı tekrar açılabilir.

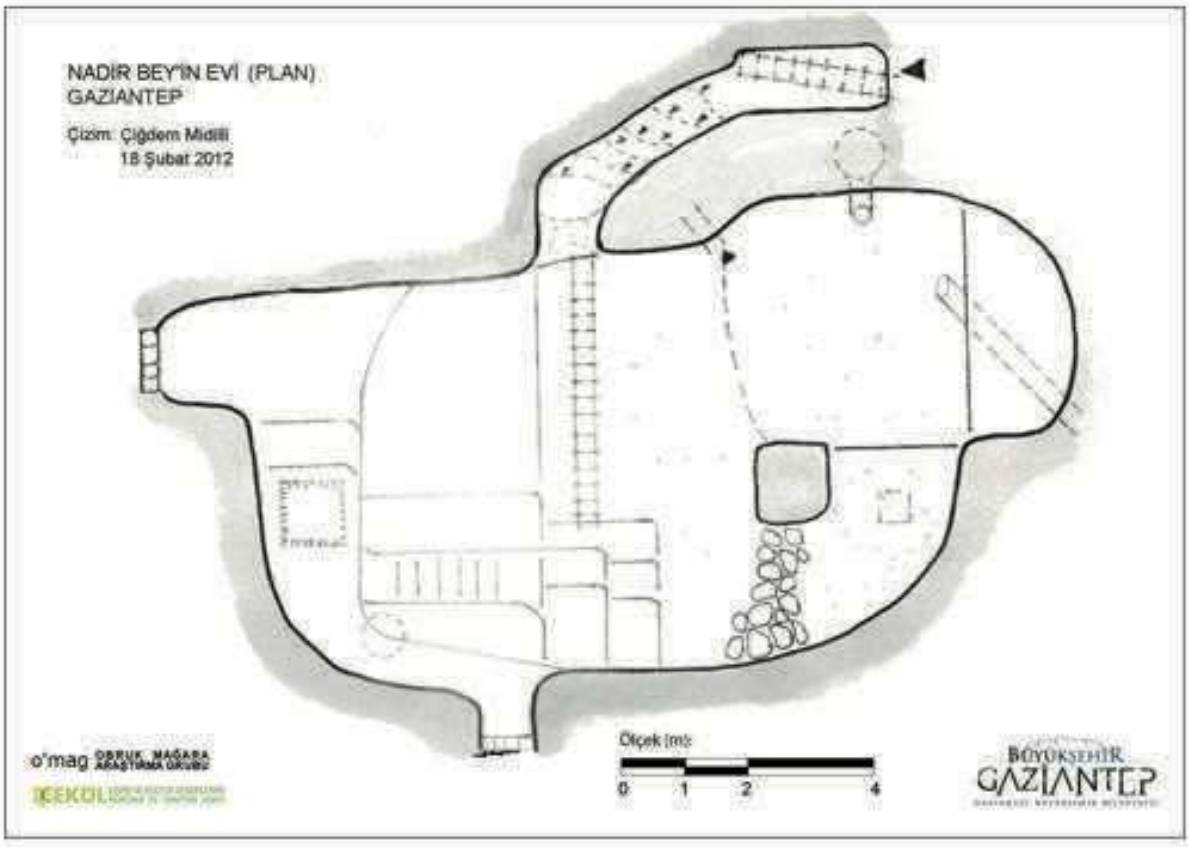

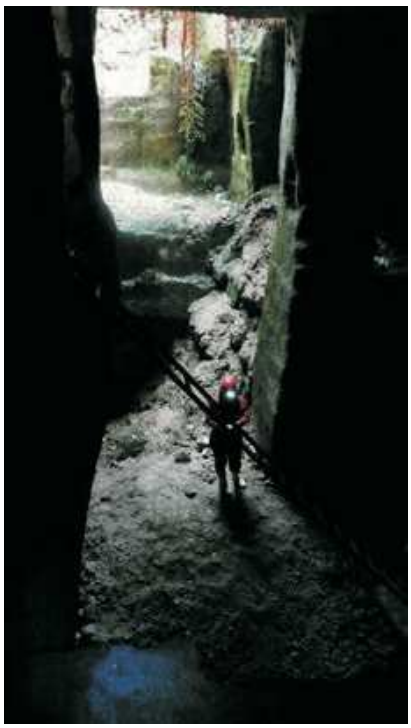
Nadir Bey Evi Mağarası ve Livasları

Bey Mahallesi'nde bulunan Nadir Bey'in evinin bahçesinde, tavanı çökmüş olan oldukça büyük bir mağara bulunmakta. Farklı katmanlardan oluşan ve yapısı itibarıyle bir kastel olduğu düşünülen bu mağaranın ölçümü alındı. Mağarada tespit edilen iki livas su ile dolu olduğundan ölçülemedi. Su seviyesi alçalsa bile bu dar livas sisteminde ilerlemek oldukça zor gözüküyor.

Nadir Bey’in evinin bahçesinde bulunan bu mağara; herhangi bir cami ile ilişkisi olmayan bir kastel olarak, bu yapıların geçmişinin çok eskiye gidiyor olabileceğini düşündüren önemli bir örnek.

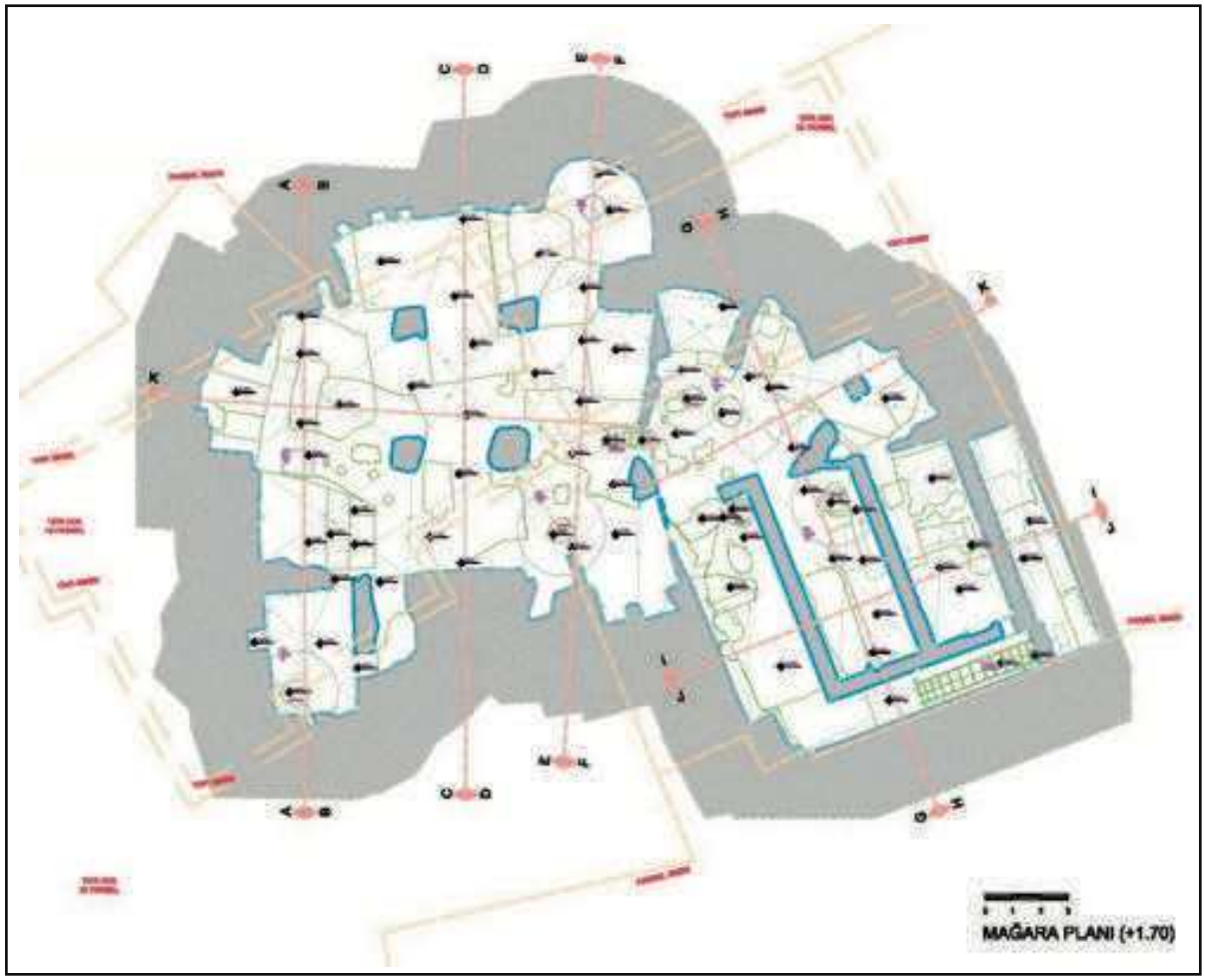

Oyuncak Müzesi Mağarası

Bey Mahallesi'nde bulunan ve yakın zamanda restore edilerek, Oyuncak Müzesi olarak hizmet verecek olan eski bir Gaziantep evinin avlusunun altında yer alan bu mağara, yapısal olmasa bile işlevi açısından şehirde bulunan diğer yeraltı yapılarından farklı. Mağarada yeralan birçok küçük "kazan" benzeri oyuntu ve bunların bazılarının kanallarla birbirlerine bağlı olması ve, bize söylendiğine göre, temizlik sırasında açığa çıkan üzüm çekirdekleri bu yapının -en azından bir dönem- şarap imalathanesi olarak kullanıldığını düşündürmekte. Öte yandan, bu "kazan"lardan daha büyük ve sarnıç benzeri çukurlar ise yapının başka bir dönemde işlev değiştirdiğini gösteriyor olabilir. Mağara tarafımızdan ilk ziyaret edildiğinde, etrafta temizlik çalışmaları sırasında açığa çıkan ve bir kısmının oldukça eski olduğu anlaşılan çanak-çömlek kalıntıları mevcuttu. Bu buluntular, bu tür çalışmaların ciddi bir arkeolojik denetim altında yapılmasının gerekliliğini göstermekte.

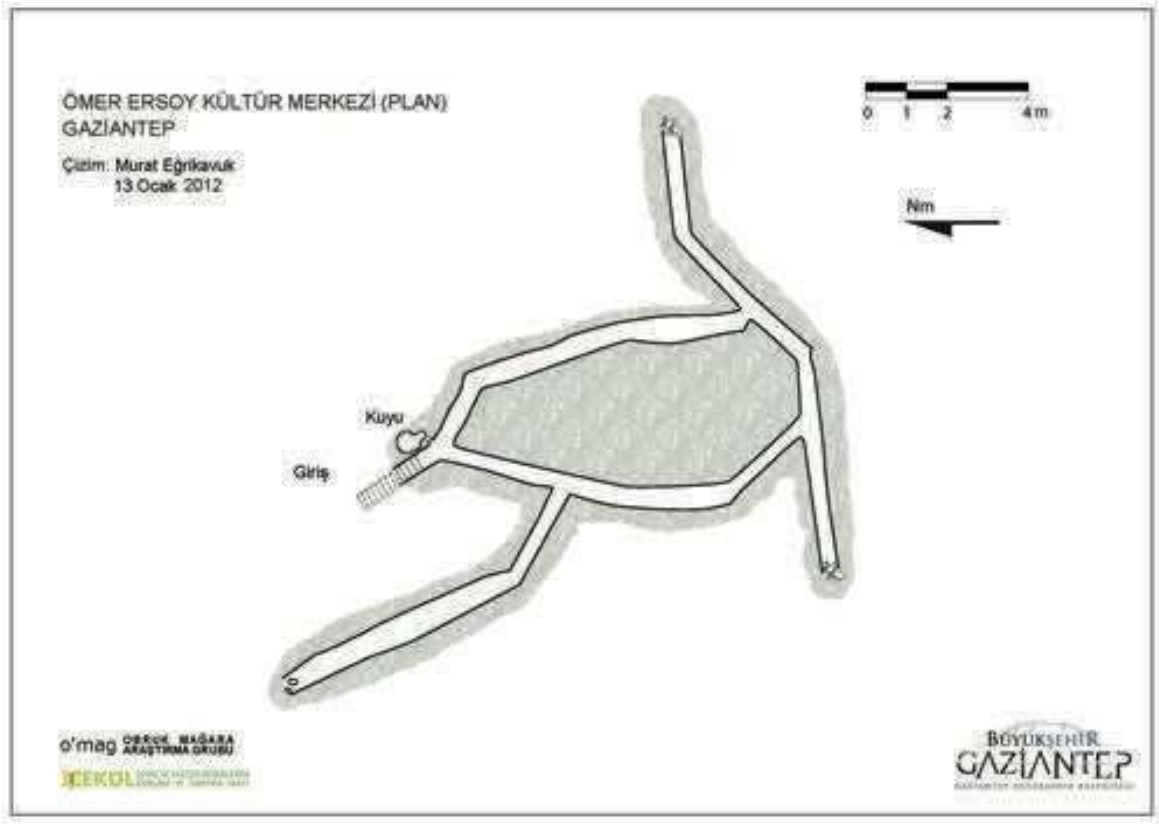

Ömer Ersoy Kültür Merkezi Kuyu ve Livası

Günümüzde Ömer Ersoy Kültür Merkezi olarak kullanılan kompleksin bahçe girişinde sağ köşede bir yapıdan basamaklarla bir livas sistemine iniş yapılmaktadır. Burası genelden biraz farklı bir yapıdır çünkü livaslara genel olarak ya kuyular vasıtasıyla ulaşılmakta ya da yeraltında livas seviyelerine kadar inen mekanlar şeklinde oluşturulmuş kastellerden ulaşılabilmektedir. Bu lokasyonda merdivenlerle inerek ulaşılan nokta ise kastel vazifesi görecek bir yapıda değildir. Buranın yapısının sonraki zamanlarda yapılan büyük değişikliklerle tamamen bozulmuş/değiştirilmiş olduğu olasılık dahilindedir. Zira kompleksin kültür merkezi olarak restorasyonu öncesinde yıllar boyunca fabrika olarak kullanıldığı bilinmektedir. Ancak bugünkü gözlemlerle tam olarak fonksiyon tespiti yapmak mümkün değildir.

Livas sisteminin hemen bitişiğinde ve livaslarla sadece küçücük bir pencere ile ilişkili olan kuyu ise tipik kuyu yapısında değildir. Dibi yuvarlak bir sarnıç şeklinde sonlanmaktadır. Livaslardan taşan suyun bu kuyuyu/sarnıçı dolduracak şekilde inşa edildiği varsayılmaktadır.

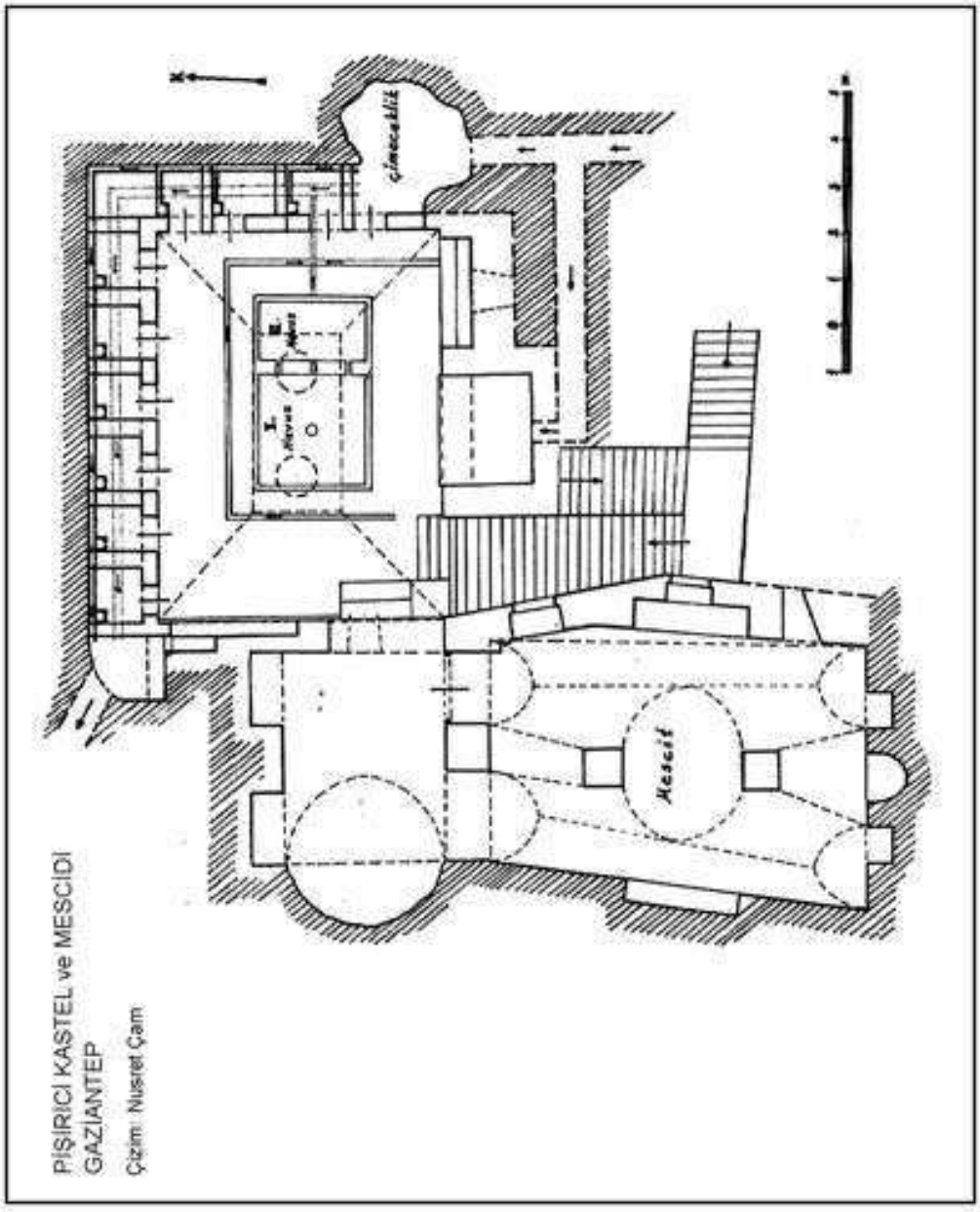
Pişirici Kasteli

Pişirici Mescidi ve Kasteli sadece Gaziantep'in değil, Türkiye'nin de en ilginç ve en önemli yeraltı yapılarından birisi. Her ne kadar mescit için belirtilen 1283 yılını doğrulayan herhangi bir kitabe veya kaynak yoksa da her iki yapı 1537 tarihli Ayıntap Tahrir Defteri'nde zikredilmekte.

Öte yandan, mescidin mihrap duvarının üstünde bulunan ve *"La ilahe illallah, Muhammedun resûlullah"* yazılı düz satıhlı kabartma tipik bir Memluklu tarzıdır. Bu da, Pişirici Kastel ve Mescidi'nin Memluklu geleneğinin canlı olduğu bir devirde, yani 13. yüzyıl civarında yapıldığını göstermektedir.

Yapının birçok defa tamir edildiği bilinmekteyse de, ilk inşa tarihindeki asıl planını koruduğu kesindir. Kastel de ufak tefek değişikliklerle günümüze dek gelebilmiştir. Her ne kadar abdesthane ve çimeceklik kısımları aslına uygun şekilde restore edilmişse de, araştırmalarımız sonucunda batı yönünde devam eden ve kastele temiz su getiren livasların kısa bir mesafeden sonra ikiye ayrıldığı, ardından her iki kanalın da çamurla tıkandığı gözlenmiştir. Kastelin pis suyunun ise başka bir kanalla tahliye edildiği kesindir ve bu kanalın cadde boyunca devam ettiği tespit edilmiştir.

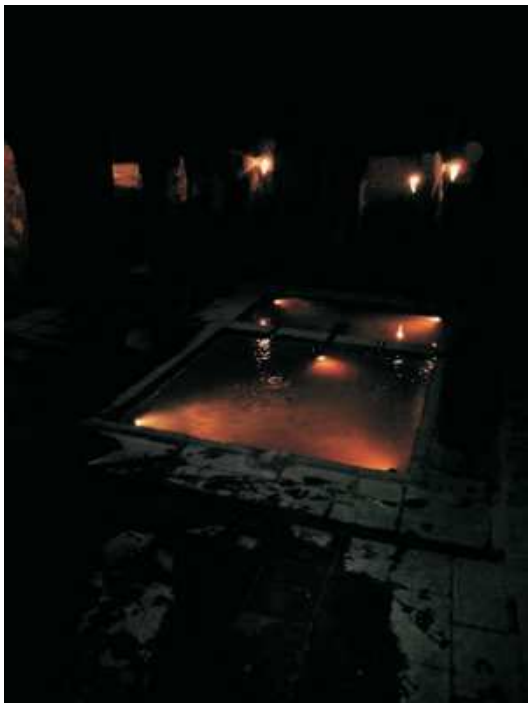
Üzücü olan ise hem mescidin, hem de kastelin yan duvarlarında ciddi su sızıntısı olması ve 730 yıllık bu çok önemli mimari eserinin korunamamasıdır.

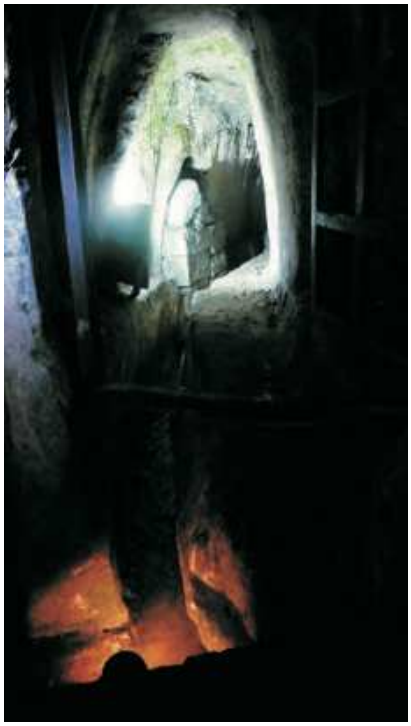

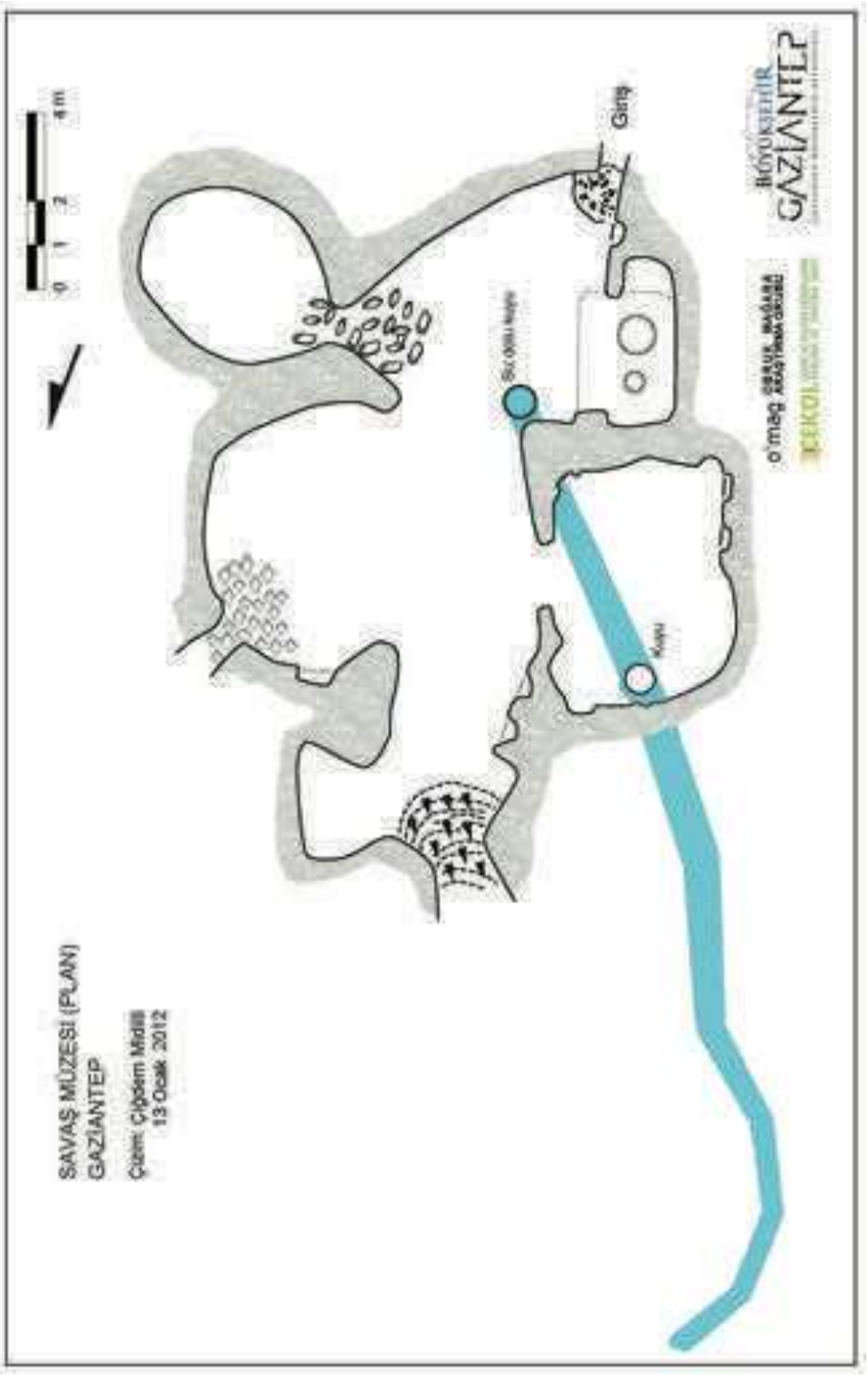

Savaş Müzesi Mağarası

Savaş Müzesi'nin altında yer alan ve müzenin bir parçası olarak teşhir amaçlı kullanılan mağaranın alt katında başka bir mağara daha mevcuttur. Bu yapı, iki katlı bir mağara olarak Gaziantep'te şimdiye dek bilinen yegane örnektir.

Araştırılan bu alt kat mağarada su dolu bir livas ve kuyu mevcuttur. Bir süre izlenen bu livasın devamı, su seviyesinin yüksekliği yüzünden araştırılamamıştır. Mağaranın doğuya uzanan kısmı ise yol inşaatı sırasında çökerek tıkanmıştır.

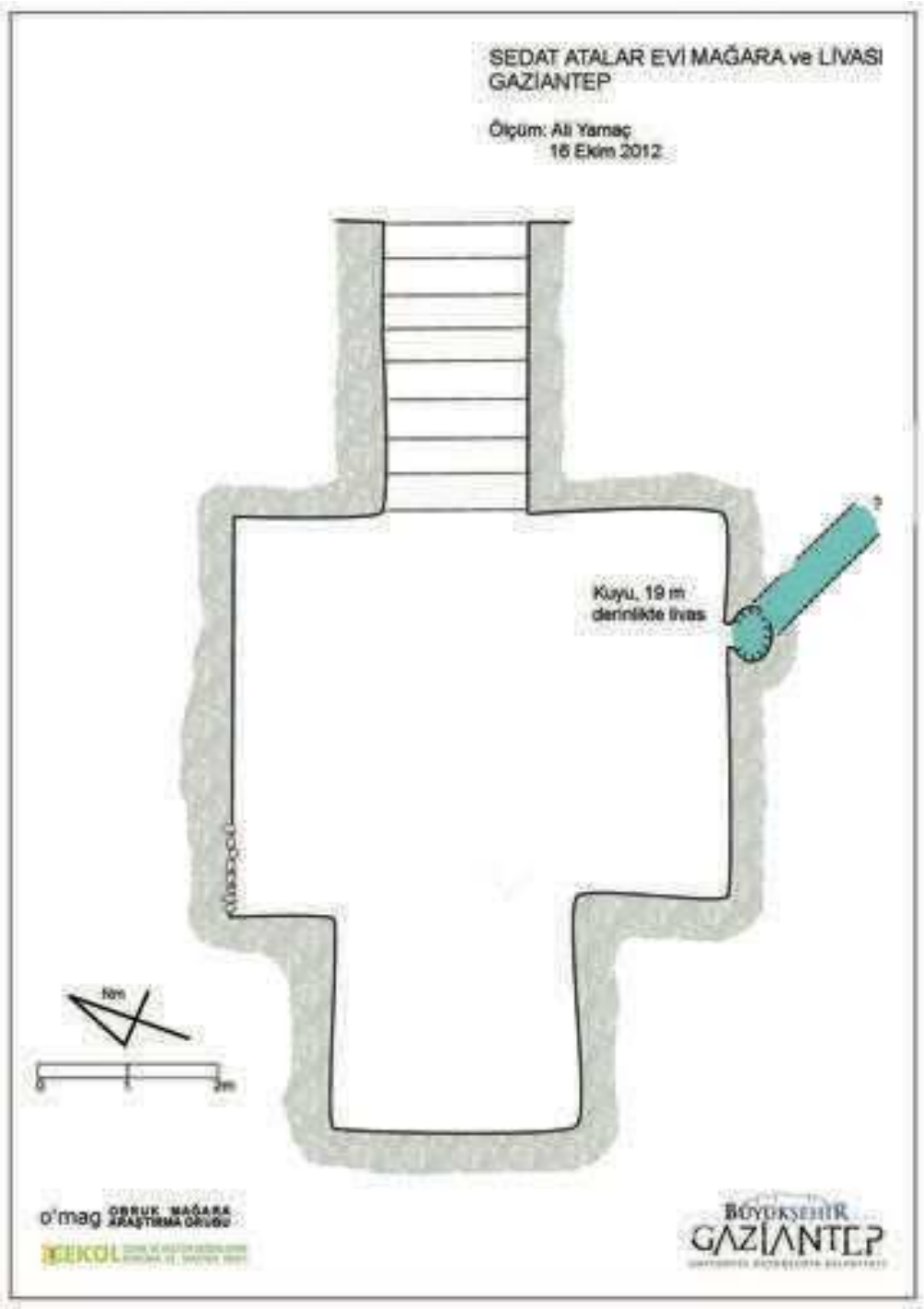

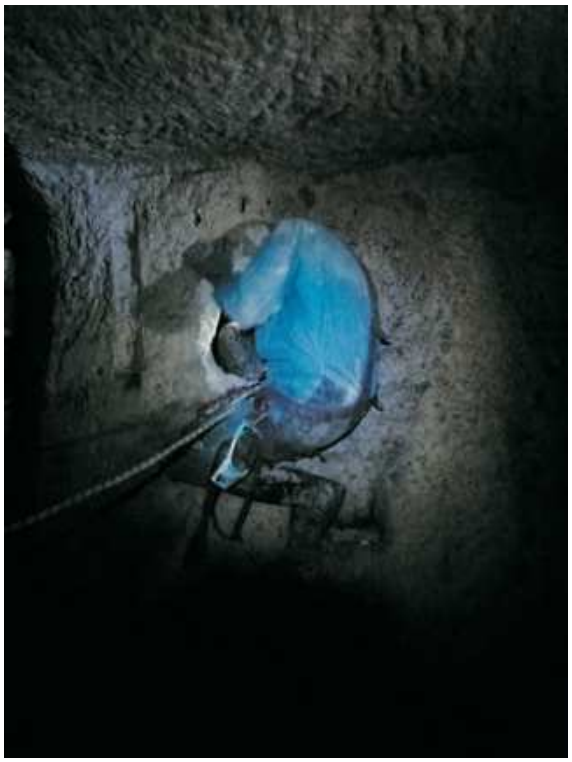
Sedat Atalar Evi Mağarası, Kuyu ve Livasları

Bey Mahallesi'nde yer alan Sedat Atalar'ın evinin altında bulunan ve bahçeden girişinin örülerek kapatıldığı mağara, 7 basamak merdivenle inilen ufak bir depo ve kuyudan ibaret. Kuyunun 19. m'sinde batıya doğru uzanan livas 5-6 m'den fazla takip edilemedi.

Mağara tipik bir Antep evi mağarası şeklinde oldukça geniş bir mekandır. Bu mekandan aşağıdaki bir livas sistemine ulaşan kuyunun ise tipik olmayan bir özelliği bulunmaktadır. Kuyu, esas olarak bu evden değil, komşu bir evden açılmıştır ve kuyunun tepesi (kapağı) bu komşu evde ve daha üst kotta bulunmaktadır. Bu evin mağarasının yan duvarında komşu evden inen kuyu duvarına bir pencere açılarak aynı kuyudan iki evin de su kullanabilmesi sağlanmıştır.

Dipteki livas da esasen çok önemli bir noktada olmasına ve ilerleme imkanı verecek yapıda olmasına rağmen lağım karışmış olduğu için çalışma yapılamamıştır.

Seyrantepe Mağaraları

Seyrantepe TOKİ konutlarının önünde yer alan 2 kademeli düzlüğün yamaçlarında bulunan mağaralar eskiden besi yeri - hayvan pazarı olarak kullanılmış. Üst sırada, bazıları birbirine geçişli 9, alt sırada ise 6 mağara var. Mağaralar, inşaat sırasında önlerine yığılan hafriyat dışında oldukça temiz ve sağlam durumdalar.

Bu düzlüklerin ve mağaralara işlev kazandırarak koruyabilecek bir proje “Öneriler” kısmında mevcuttur.

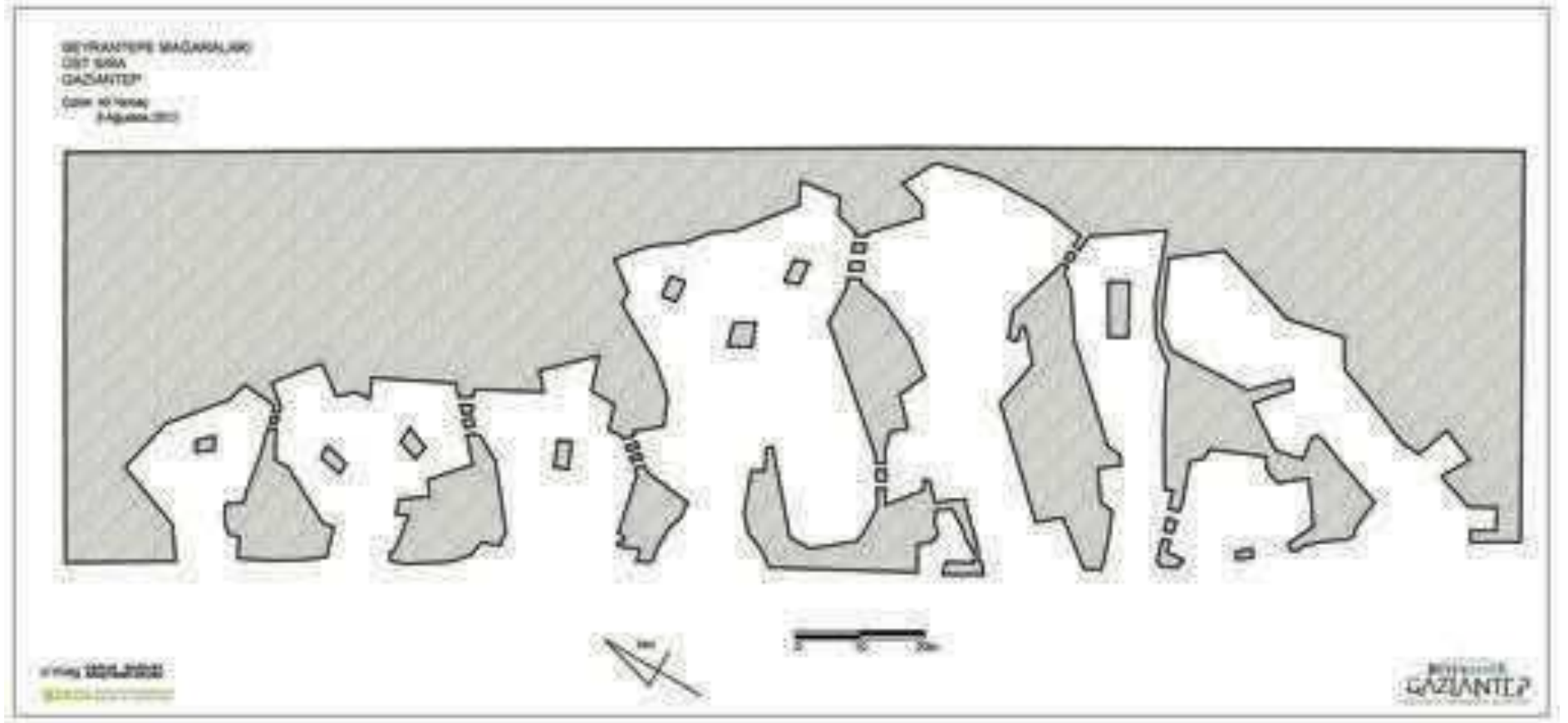

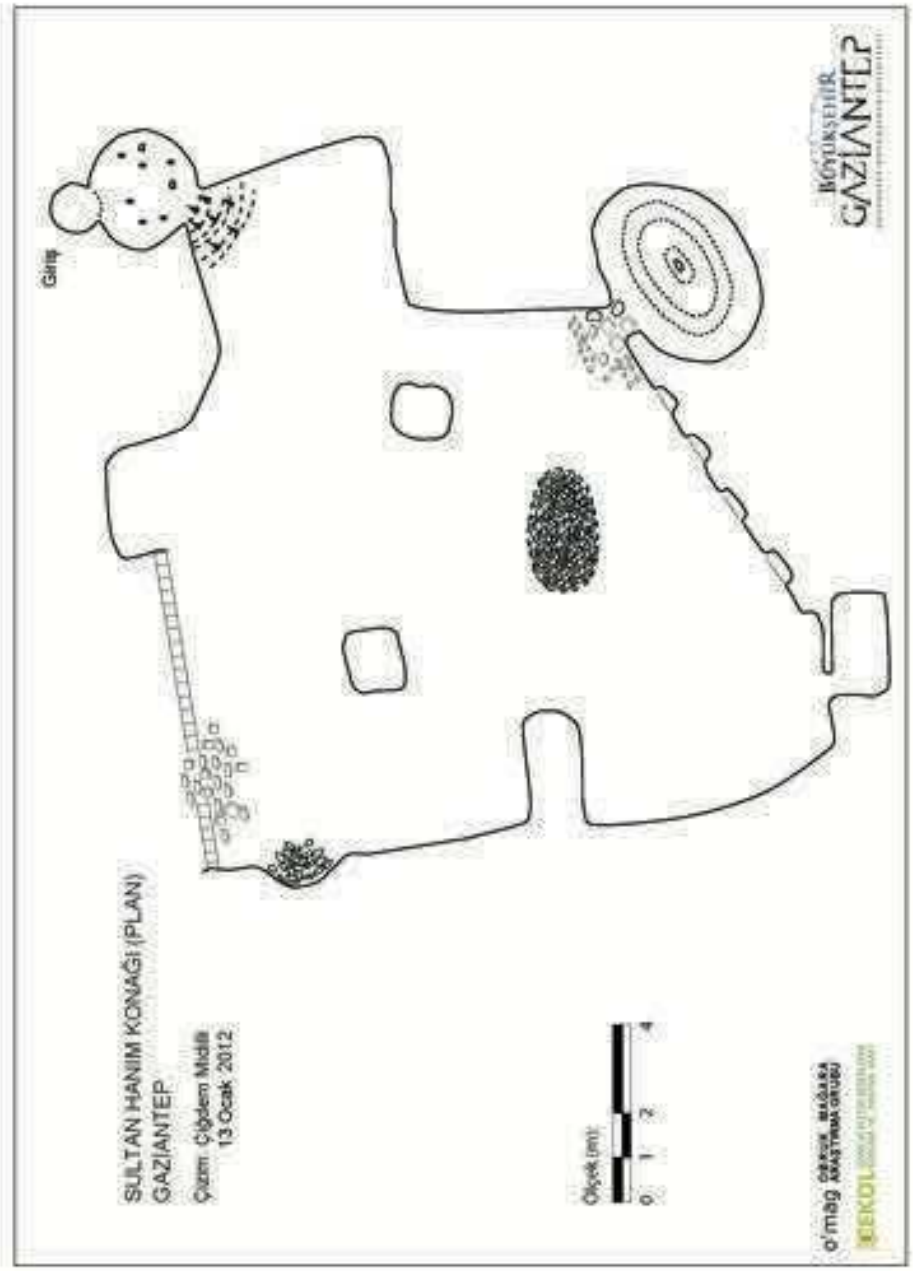

BEYKANTEPE MAĞARALARI
DİST SARA
GAZİANTEP
GAZİANTEP

Sultan Hanım Konağı Mağarası

Sultan Hanım'ın Bey Mahallesi'nde yer alan konağının bahçesinde bulunan küçük süs havuzunun kırılması sonucu ortaya çıkan bu mağara, büyük olmasına karşın oldukça kaba bir işçilikle kazılmış, bazı kısımları da hafriyatla tıkalı bir depo.

Mağaranın içinde herhangi bir kuyu veya livas mevcut değildir.

Sulu Mağara

Sulu Mağara, Gaziantep'in en ilginç ve korunmaya değer yeraltı yapılarından bir diğeri. Kılınçoğlu Mahallesi'nde bulunan bu mağara, kuzeyde yer alan ufak kısmını hariç tutsak bile, 6.000 metrekare büyüklüğüyle devasa bir yapı. İçinde iplikçiler çalışmaya devam ediyorlar. Mağaraya girdiğiniz anda, tavana boydan boya asılmış naylonlar, onlarca metre uzunluğunda iplik eğirme hatları ve bu hatlarda çalışan insanlarıyla sanki bambaşka bir dünya gibi.

İplikçilerin bu mağarada çalışmaya devam ediyor olmalarının yegane sebebi yeraltına kaçan şehir suyu dolayısıyla mağaranın son derece nemli olması ve bu nemle ipliğin çok rahat eğirilebilmesi. Tabi, ana kayadaki bu nem aynı zamanda mağaranın statik yapısı için ciddi bir risk de oluşturmakta.

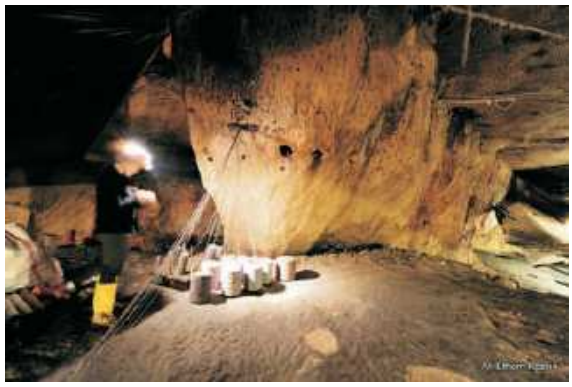

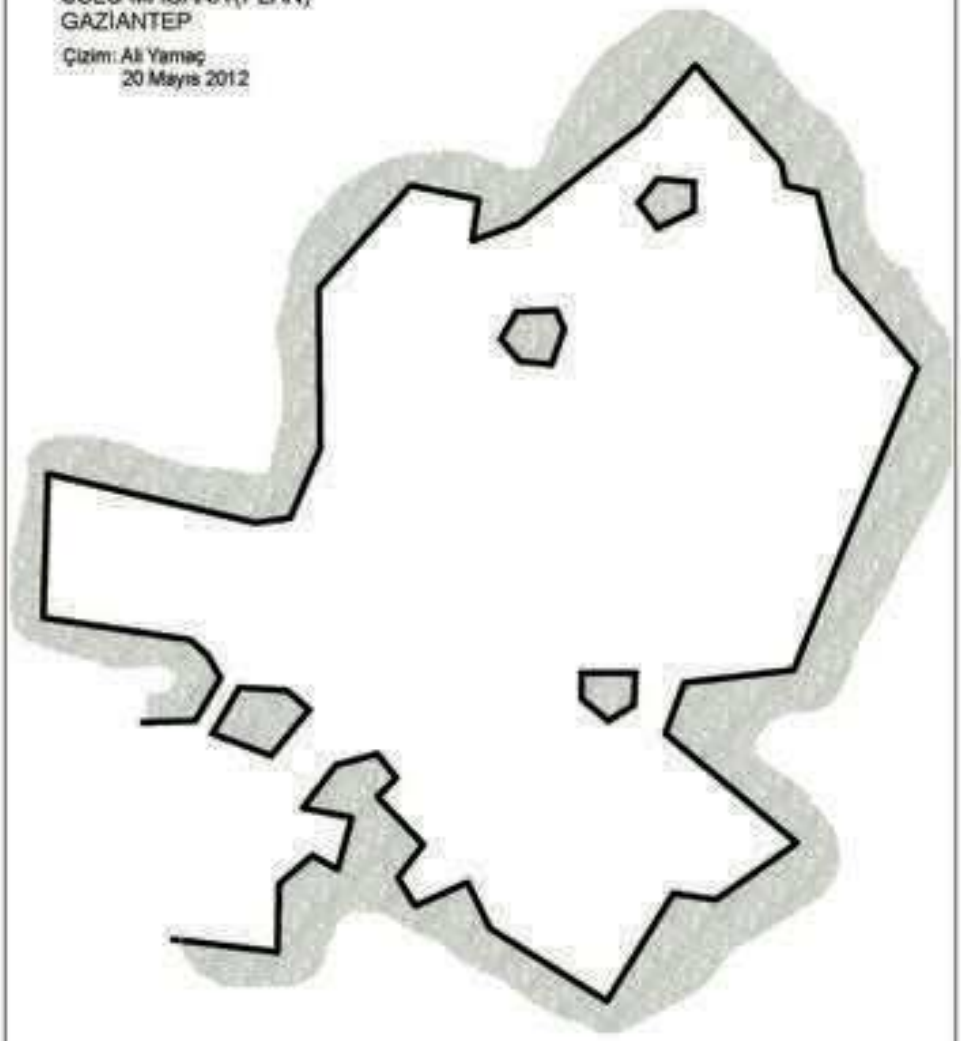

SULU MAĞARA (PLAN)
GAZİANTEP

Çizim: Ali Yamaç
20 Mayıs 2012

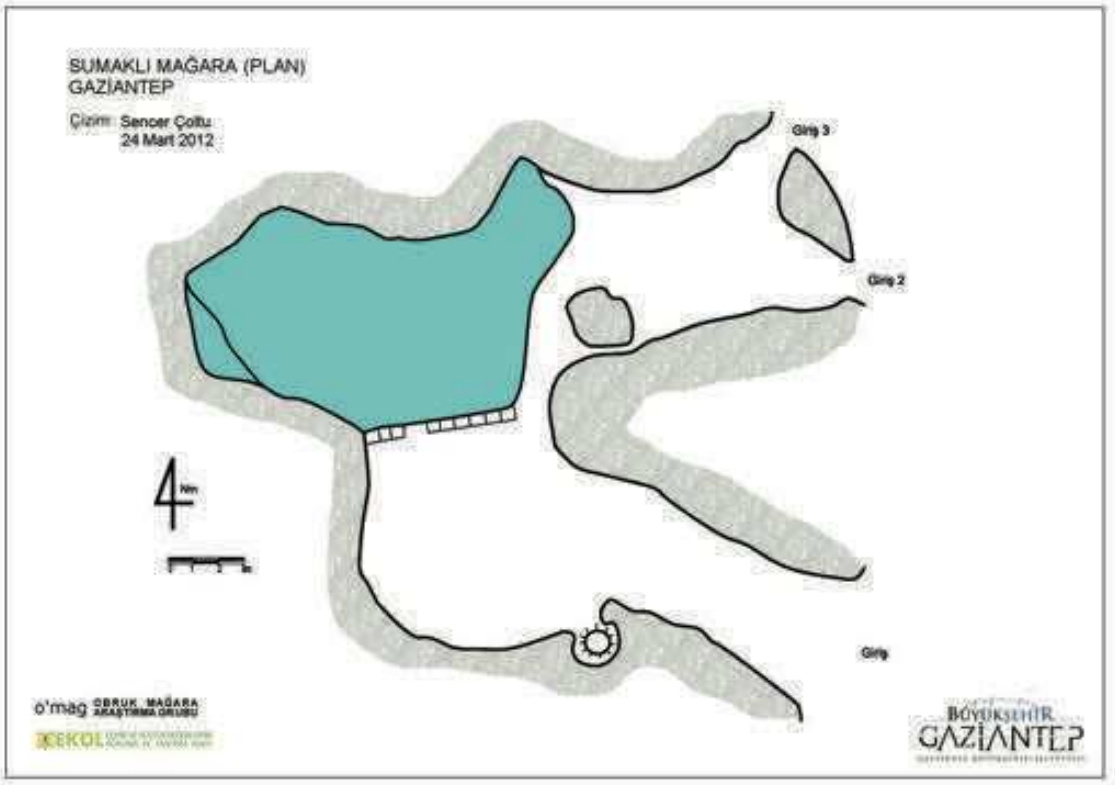
o'mag OBRUK MAĞARA ARAŞTIRMA GRUBU

BÜYÜKŞEHİR GAZİANTEP

Sumaklı Mağara

Şenyurt Mahallesi'nde yer alan ve içinde iplikçilerin çalışmaya devam ettiği bu, nispeten ufak mağaranın üç farklı girişi var. Mağaranın büyük kısmında -büyük olasılıkla duvarlardan sızarak oluşmuş- durgun ve pis bir su birikintisi mevcut

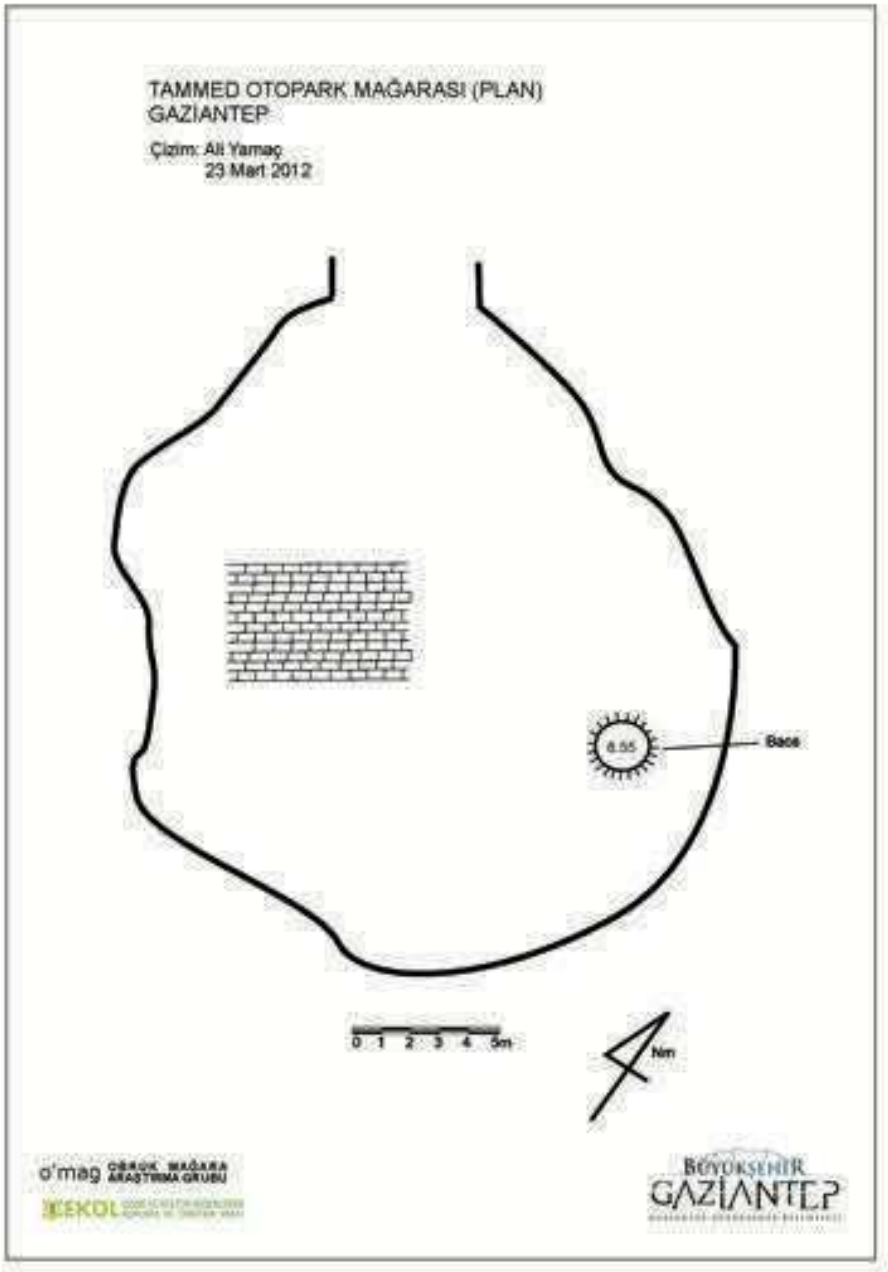

SUMAKLI MAĞARA (PLANI)
GAZİANTEP
Çizim: Sencer Çoltu
24 Mart 2012
Giriş 3
Giriş 2
Giriş
4
Km
o'mag OBRUK MAĞARA ARAŞTIRMA GRUBU
BÜYÜKŞEHİR
GAZİANTEP

TAMMED Otopark Mağarası

TAMMED otoparkının içinde yer alan 380 metrekare büyüklüğündeki bu mağara otopark kotuna göre eğimli bir girişe sahiptir. Mağaranın zemini tümüyle tesfiye edilerek tuğla kaplanmış ve otoparkın bir kısmı olarak kullanılmaktadır. Mağaranın doğu kısmında 6.50 m yüksekliğe sahip ve yüzey ağzı kapatılmış bir havalandırma bacası mevcuttur.

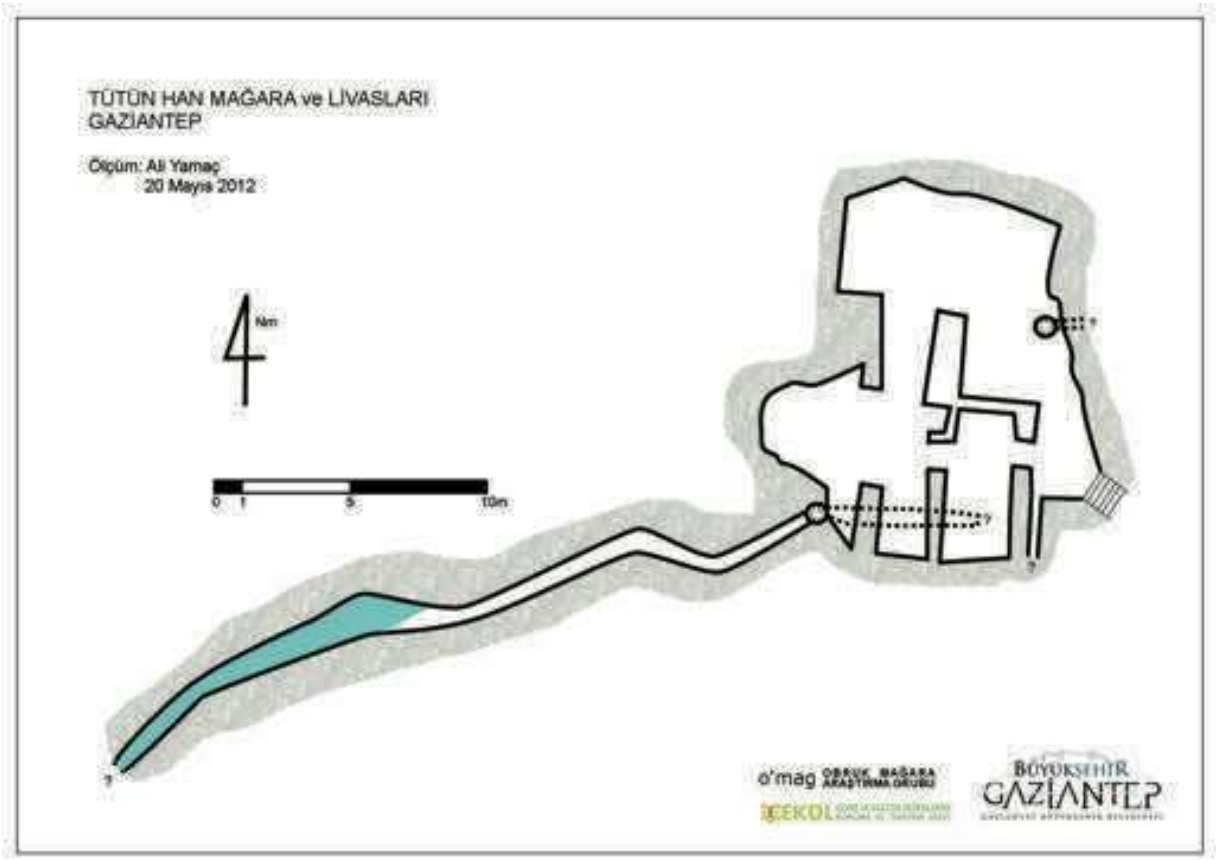
Tütün Han Mağarası, Kuyu ve Livasları

Bakırcılar Çarşısı'nın güneyinde, Tütün Han'ın içinde yer alan bu mağara ve kuyu-livas sistemi Gaziantep'in bu mahallesinin en ilginç yeraltı yapısıdır. Ortasında yer alan ve mükemmel bir işçilikle, dişli sütun olarak bırakılmış ana kayanın etrafını kuşatan, yaklaşık 120 metrekare büyüklüğündeki mağara bugün güzel bir dekorasyonla kafe olarak işletilmektedir.

Mağaranın doğu köşesinde, zeminin 2 m altında yer alan livas ise hem güneybatıya, hem de doğuya doğru ilerlemekte. Güneybatıya doğru 30 m takip edilen livas bu noktada çamur-su birikintisiyle tıkanmakta. Doğu yönü ise çok daha kısa bir mesafede tıkandı.

Öte yandan, mağaranın girişinde yer alan kuyunun, doğu livası ile bağlantılı olduğu kesin ama Tütün Han Mağarası'na yaptığımız her 3 ziyarette de kuyu ağzına kadar su doluydu. Hatta, işletme sahiplerinin ifadesine göre suyun fazla olduğu zamanlarda kuyu taşmakta ve tüm mağarayı su basmaktaymış. Bu da tıkanmış livasların suyu aktaramamasının doğal bir sonucu.

Bu mağaranın livaslarında yapılacak bir temizliğin ciddi keşiflere yol açacağına inanıyoruz.

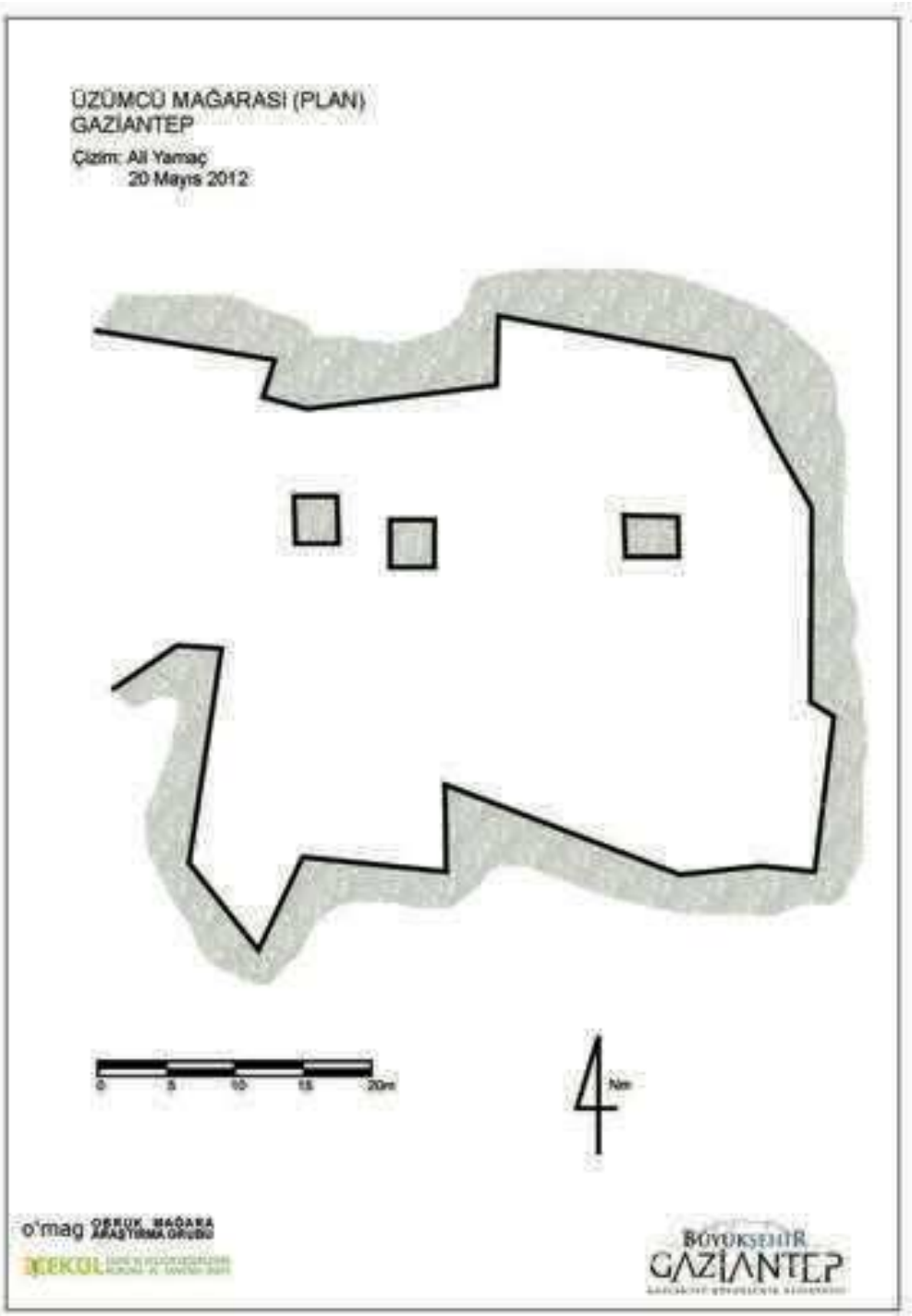

Ali Ethem Kesken

Üzümcü Mağarası

Önündeki büyük mağara yakın bir zamanda -üstündeki evlerle birlikte- çöken Üzümcü Mağarası'nın bu çökmeden kalan kısmında çalışmanın yapıldığı Mayıs 2012 tarihinde iplikçiler çalışmaya devam ediyorlardı. Her ne kadar mağaranın tavanı 3 büyük sütunla destekleniyor olsa da, 2.200 metrekareden büyük bir hacmi bu 3 sütunun taşıyamayacağı aşikardır. Ayrıca; mağaranın kaya yapısı, su ve kanalizasyon kaçaklarından dolayı son derece nemlidir ve gevşek durumdadır.

Tüm bu açıklamaların ışığında; bu yapının, üstünde bulunan binalarla birlikte çökme riski mevcuttur.

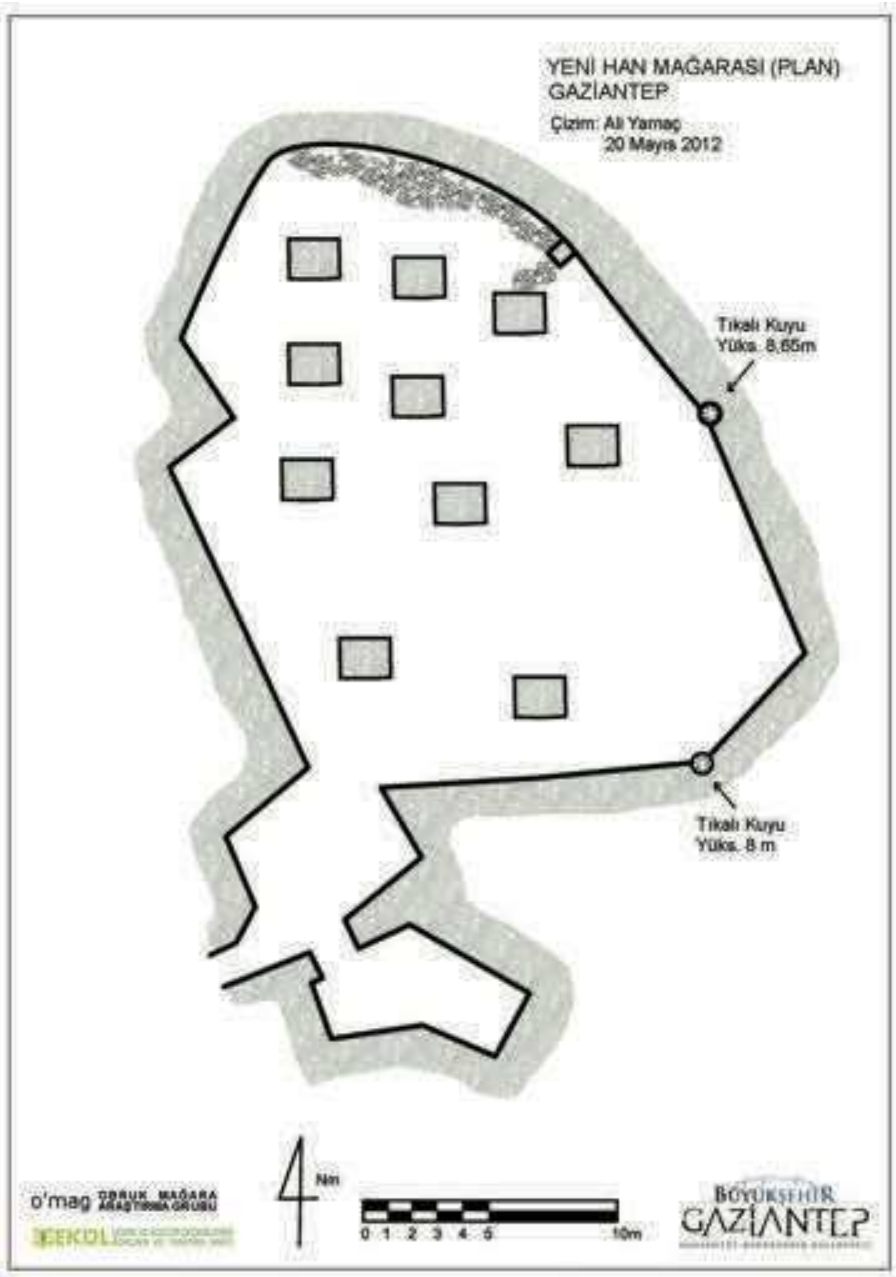

Yeni Han Mağarası

1750'li yıllarda kervansaray olarak inşa edilen bu hanın güneydoğu köşesinde yer alan ve günümüzde Mehmet Kaleoğlu tarafından kafe olarak işletilen bu mağaranın inşa tarihinin yapı ile aynı olma olasılığı mevcuttur. Ama, betonarme destek sütunlarının 1950'li yıllarda yapıldığı bilinmektedir ve sütunlar olmaksızın mağara tavanının ağırlığı taşımayacağı da aşikardır. Bu durum göz önüne alındığında mağaranın oldukça yakın zamanda kazıldığı düşünülebilir.

Yapının zemini, çekilen tüm hafriyata rağmen hala orijinal seviyesinden yüksektedir ve büyük olasılıkla yapı, şu anda hafriyatla tıkalı olan kuzey yönünde devam etmektedir. Üstteki evlerden mağara duvarına bitişik durumda kazılan 2 kuyu mevcuttur. Bu, Gaziantep'te çok sık rastlanan kuyu-livas bağlantısının tipik bir örneğidir ve bu kuyular büyük olasılıkla mağaranın altından geçen ve bugün tıkalı olan bir livasa ulaşmaktaydılar.

Kaynaklar

Aygün Ç, Yamaç A, 2010. Ayasofya ve Topkapı, National Geographic Turkey, Mart, pp. 106-122

Bircan A E, 2007. Stability Analysis of Caves in Gaziantep Region, Gaziantep Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep,

Castellani V, 2001. Acqua, acquedotti e qanat, Opera Ipogea, no. 2, pp. 25-32

Çam N, 1982. Gaziantep'te "Kastel" Adı Verilen Su Tesisleri, Milletlerarası Türkoloji Kongresi, İstanbul

Çam N, 2006. Türk Kültür Varlıkları Envanteri, Gaziantep, Ankara.

Çanakçı H, 2007. Collapse of Caves at Shallow Depth in Gaziantep City Center, Turkey: Á Case Study, Environmental Geology, Volume 53 (4), pp. 915-922, Heidelberg.

Çanakçı H, Güllü H, 2004. Gaziantep İl Merkezindeki Mağaraların Geoteknik Açıdan Bir Ön Değerlendirmesi, Zemin Mekaniği ve Temel Mühendisliği 10. Ulusal Kongresi, sy. 232-237, İTÜ-İstanbul.

Çanakçı H, Güllü H, 2008. Development of a hazard assessment model for near surface caves in limestone, Engineering Geology.

Evişen A, 2009. Mağaralarımız, Gaziantep Tarih ve Kültür Dergisi no 19, 2009, Gaziantep sy 38-41

Güzelbey CC, 1964. Kuveyk Suyu Üzerine Bir İnceleme, Gaziantep Kültür Dergisi, c.7, Gaziantep, sy 76-79.

Güzelbey CC, 1965. Kadı Mahir Efendi ve Antep Suyu, Gaziantep Kültür Dergisi, c.8 Gaziantep, sy 57-60.

Marangoz L, 2005. Correlation of Geotechnical Properties of Limestone with Ultrasonic Velocity in Gaziantep Region, Gaziantep Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

Yener ŞS, 1967. Cıncıkçı Mağarası,Gaziantep Kültür Dergisi, c.10, sy.44-48, Gaziantep

Wessels K, 2000. Renovating Qanats in a changing world, a case study in Syria, International Symposium on Qanats, May 2000, Yazd, Iran.

Yayınlar

Gaziantep şehrinin yeraltı yapılarının envanterini hazırlamak için geçtiğimiz bir yıl boyunca sürdürdüğümüz çalışmalar ATLAS ve Gaziantep Life dergilerinin Haziran 2012 sayılarıyla PEGASUS Dergisi'nin Eylül 2012 sayısında yayımlandı.

Öneriler

Bir yıl içinde yedi etapta sürdürdüğümüz bu çalışma sırasında toplam 46 mağara, livas ve kastel tespit edilip ölçülmüş ve haritalanmışsa da, Gaziantep şehrinde bulunan yeraltı yapılarının sayısının bundan çok daha fazla olduğu kesindir. Ancak, hemen her evin altında bulunan ve günümüzde çoğu depo olarak kullanılan küçük mağaraların tek tek envanterlenmesinin çok da anlamlı olmadığını düşünüyoruz.

Öte yandan, şehirde bulunan birçok büyük mağara, livas ve kastel ise son derece büyük tarihsel öneme sahiptir. Büyük olasılıkla Memluklulardan Gaziantep Harbi'ne dek yüzlerce yıl boyunca kullanılan bu yapıların bazılarının acilen korunmaya alınarak gelecek kuşaklara bir kültür mirası olarak aktarılması gerekmektedir.

Önerilerimiz:

* Yeraltı su tablası olmayan ve suyun şehire livaslarla taşındığı Gaziantep'te, şehrin sosyal hayatında büyük önemi olan çeşme ve şadırvan gibi yapıların eksikliği kastellerle giderilmiştir. Dünyanın birçok yerinde livas tarzı su sistemi olmasına karşın, kastel mimarisi sadece Gaziantep'e özgüdür. Hoyrat bir yapılaşma sonucunda, eskiden onlarca olduğu bilinen bu kastellerin çoğunun artık sadece ismi kalmıştır. Ayakta kalabilen Pişirici, Kozluca, Ahmet Çelebi, Esenbek gibi birkaç kastelin acilen restorasyona alınarak korunması şarttır.

* Aynı şekilde, Gaziantep'e Şerbetçi, Dutluk gibi kaynaklardan su getiren ve yıllar boyu kullanılan livasların büyük kısmı da artık yoktur. 50 yıl öncesine dek içinde ganavitçilerin çalıştığı bu livaslar inşaat temelleri ile tahrip olmuş, tıkanmış durumdadır. Dolayısıyla; Pişirici Kasteli - Savaş Müzesi - Kozluca Kasteli - Fethullah Camii arasındaki livasların korunarak turizme açılmasının yerinde olacağını düşünüyoruz.

* Sulu Mağara, Sumaklı Mağara ve İplikçi Mağarası'nda çalışan ve Gaziantep'in kutnu kumaşı için iplik imal eden iplikçiler bu şehrin kültürünün önemli bir parçasıdır. İçinde iplikçilerin çalıştığı bu mağaraların korunarak etrafının temizlenmesi ve iplik imalatının sürdürülmesinin sağlanması çok yerinde olacaktır.

* Kale'den aşağıya, sarnıçlara inen ve toplam uzunluğu 250 m'yi geçen tüneller ve merdivenler ölçülerek haritalanmıştır. Oldukça temiz ve iyi korunmuş durumdaki bu tüneller ufak bir restorasyon çalışmasının ve üst yapı ile bağlantısını kesen ufak çöküntünün temizlenmesinin ardından turizme açılabilir durumdadır.

* Türkiye'nin en büyük yeraltı yapısı olan Asri Mezarlık Mağaraları'nın çöken kısmı ne yazık ki hafriyatla doldurulmuştur. Bu dolgu, kalan sağlam kısmın da gelecekte çökmesini engellemeyecektir. Önerimiz, 60.000 m2 den büyük olan bu mağaraların tümüyle korunmaya alınmasıdır.

* Seyrantepe TOKİ Konutları'nın önündeki iki ayrı düzlüğün sırtında yer alan ve eskiden besi yeri olarak kullanılan büyük bir mağara sırası mevcuttur. Bu iki düzlük, bu evlere yerleşmiş yüzlerce aile için bir park alanı olarak düzenlendikten sonra bahsi geçen mağaralar da tadil edilerek kafeterya, dükkan, lokanta olarak değerlendirilebilir.

* Yeni düzenlenen Bakırcılar Çarşısı altında yer alan ve oldukça büyük olan mağaranın bir kısmına kanalizasyon boşalmakta ve yarattığı nem mağaranın duvarlarını gevşetmektedir. Ayrıca, mağaranın içine inşa edilmiş ince betonarme kolonlarla kirişler üstünden geçen yolun ağırlığını taşımaktan uzaktır. Bu yapının çökmesi durumunda Bakırcılar Çarşısı'na vereceği hasar çok büyük olacaktır. Bu mağaranın acilen korunması ve düzenlenerek kullanıma açılması yerinde olacaktır.

* Yakın zamanda büyük bir kısmı çöken Üzümcü Mağarası'nın kalan kısmında hala iplikçiler çalışmaktadır. Bu kısmın da, üstündeki evlerle birlikte çökme riski mevcuttur. Bu mağaranın ve üstündeki evlerin boşaltılarak çökertilmesi uygun olacaktır.

Teşekkür

Gaziantep şehrinin yer üstü kadar, yeraltı yapılarının da belgelenmesi ve korunmasına gösterdiği özen ve desteği dolayısıyla Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Sn. Asım Güzelbey'e,

İlçesindeki tüm eski eserlerin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için gösterdiği çabalar dolayısıyla Şahinbey İlçesi Belediye Başkanı Sn. Mehmet Tahmazoğlu'na,

Böylesi önemli bir projenin gerçekleşmesini sağladıkları için ve çalışmalarımız boyunca gösterdikleri tüm ilgi ve yardımları dolayısıyla ÇEKÜL Vakfı Başkanı Sn. Prof. Metin Sözen, ÇEKÜL Vakfı Gaziantep Koordinatörü Sn. Zafer Okuducu ve Sn. Sibel Savcılı'ya,

Bu proje sırasında bize verdikleri maddi, manevi destekten çok daha değerli olan samimiyet ve dostlukları dolayısıyla Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanı Sn. Sezer Cihan, KUDEB Müdürü Sn. Muhittin Aslan ve başta Sn. Ahmet Ertürk olmak üzere, tüm KUDEB çalışanlarına,

Gaziantep'in yeraltı yapıları hakkında sahip oldukları yığınla bilgiyi bizlerle paylaşma inceliğini gösteren Sn. Abdülkadir ve Sn. Ali Evişen kardeşlerle Sn. İlhan Aslanyürek'e,

Ve; kendilerine rastgeldiğimiz her köşede bizlere yeni bir mağara, kuyu ya da livas göstererek yardımcı olan tüm Gazianteplilere,

teşekkürü borç biliriz.

EK 1

GAZİANTEP ŞEHRİ
YERALTI YAPILARI ENVANTERİ HAZIRLANMASI İŞİ
PROTOKOLÜ

MADDE 1- PROTOKOLÜN KONUSU

Merkezde ya da; Dülük, Beylerbeyi gibi yakın köylerde uzun yıllar boyunca sürdürülen kazı ve yüzey araştırmalarında ele geçen buluntuların ardından bugün binlerce yıldan bu yana iskan edildiği anlaşılan Gaziantep şehri, sadece bu özelliğiyle bile dünya çapında bir öneme sahiptir.

Dülük Köyü'nde ilk defa 1946 yılında Kılıç Kökten ve Enver Yaşar Bostancı tarafından başlatılan araştırmalar sırasında bölgede tespit edilen mağaralarda sondaj çukurları açılmış, ardından Şarklı Mağara, Büyük Mağara ve Biçme Mağarası'nda kazılara başlanmıştır. Bu bölgede yüzey toplamalarında ve kazılarda ele geçen aletlerin bazıları Chelléen (Abbevillien) ve Clactonien tipte el baltalarıdır. Bunlar, Epipaleolitik Döneme, yani Taş Devri'nin en eski çağlarına tarihlenmektedirler.

Ne yazık ki; tescilli sit alanı olmalarına karşın, geçen yıllar içinde yaşanan yoğun yapılaşma dolayısıyla Dülük Köyü'nde yer alan tüm bu mağaralar ve işlik alanları artık daha fazla araştırılamaz ve çalışılamaz hale gelmiştir.

Öte yandan; Gaziantep'te yer alan birçok tarihi yapı geçtiğimiz yıllar içinde hızlı ve ciddi biçimde korunup restore edilirken yeraltında, insan eliyle oyularak inşa edilmiş yapılar büyük orandagöz ardı edilmiştir. Halbuki, inşaat veya hafriyat çalışmaları sırasında yer yer ortaya çıkan tüm bu mağara, işlik, atölye ve depolarla bunları birbirine bağlayan tüneller arkeolojik ve antropolojik açıdan son derece önemlidir. Diğer bir deyişle; Gaziantep'in en az yerüstü kadar araştırmaya, belgelenmeye ve korunmaya değer bir yeraltı kültürü mevcuttur. Hatta; şehrin yerüstünde yıllar boyu geçirdiği tüm tahribatı göz önüne alırsak, yeraltında bugüne dek koruna gelmiş tarihsel kalıntıların bazılarının yer üstünden daha eski ve önemli tarihsel buluntulara sahip olduğu dahi iddia edilebilir.

Bugün, Roma ya da Paris gibi birçok şehrin tarihsel öneme sahip tüm yeraltı yapıları envanteri yapılmıştır. Daha da önemlisi, belgelenmiş ve haritaları çizilmiş olan bu yapılar kanunlarla korunmakta, çoğu eski dehliz veya mezar olan bu yapılara yüzeydeki herhangi bir inşaat veya temel kazısıyla zarar verilmesinin önüne geçilmektedir. Sonuç olarak; en az yerüstü kadar önemli ve değerli bir yeraltı birikimine sahip olan Gaziantep'in bu tarihsel mirasının en kısa sürede belgelenmesi, kayıtlara geçirilmesi ve korunmaya alınması gerekmektedir.

MADDE 2- TARAFLAR

. Belediye: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi
. ÇEKÜL: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
. OBRUK: OBRUK Mağara Araştırma Grubu:

OBRUK Mağara Araştırma Grubu: 2008 yılında İstanbul'da kurulan grup, farklı kulüp ve derneklerden 30'dan fazla deneyimli üyeye sahiptir. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile iş birliği içinde Küre Dağları Milli Parkı Mağaraları projesini tamamlamıştır. Kahramanmaraş Kuzeyi Mağaraları Envanter çalışmalarına devam edilmektedir. Burada bulunan ve çalışmaları devam eden Keş Dağı Düdeni -650 m derinlikle şuanda Türkiye'nin en derin mağarasıdır. Obruk Mağara Araştırma Grubu Türkiye'nin mağaracılık alanında tek süreli yayınını yapmaktadır. Geçen 3 yıl içerisinde National Geographic dergisi ve Atlas dergilerinde 11 makale yayınlamıştır.

Grup üyeleri aynı zamanda 2009 yılında, proje yürütücüsü Dr. Çiğdem Aygün nezaretinde Ayasofya ve Topkapı Sarayı yeraltı yapıları araştırma projesini gerçekleştirmiştir.

çalışmaları ve yol yapımları yüzünden her geçen gün yok olan tüm yeraltı yapılarının (mağara, depo, ahır, işlik, atölye, tünel, vs.) araştırılması, belgelenmesi, haritalanması ve envanterlerinin yapılmasıdır.

Bu çalışma, tarihi mirasın korunmasından öte, bu yapıların yeryüzünde bulunan diğer tarihi yapılarla bir bütünlük içinde değerlendirilebilmesini de sağlayacaktır.

Ayrıca; çoğunlukla Oligosen - Miyosen Dönem'e tarihlenen tebeşirli kireçtaşına oyularak açılmış bu mağaraların zaman zaman tavan ağırlığı altında çöktüğü de bilinmektedir. Bahsi geçenenvanter çalışması, gelecekte oluşabilecek böylesi tehlikelerin önlenebilmesi için bir referans olacaktır.

MADDE 4- YÖNTEM

Yapılması planlanan çalışma temel olarak Gaziantep'in eski yerleşim kısmında yer alan tüm yeraltı yapılarının (mağara, depo, ahır, işlik, atölye, tünel, vs.) tespit edilmesi, ölçülmesi, haritalanması ve Gaziantep yüzey haritası üzerine işlenmesinden ibarettir. Bu şekilde çalışılması, yeraltı yapılarının yerüstü yapılarıyla olan bütünlüğün kaybedilmemesi açısından son derece önemlidir.

* Bu çalışma sırasında bir başlangıç bölgesi seçilecek ve sadece seçilen bu bölgede çalışılacaktır. Bu bölge/bölgeler Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve ÇEKÜL'ün önerisiyle seçilecektir.

* İlk aşamada, bilgi sahibi olunan tüm yeraltı yapıları bu bölgenin haritası üzerine işaretlenecek, ardından bölgede yeraltı araştırmasına geçilecektir.

* Bu, ikinci aşamada, varlığının bilgisine sahip olunan tüm yapılar tespit edilip ölçülecek ve ana plana işlenecektir. Tünel, dehliz ve suyolları ise;mimari ölçümler dışında, eğim ve yönleri de ölçülerek araştırılacak, yüzeye bağlantılı oldukları noktalar referans alınarak mümkün olduğunca doğru bir şekilde bölge yüzey haritasına işlenecektir.

* Bu çalışma sırasında; isimlerinin yanı sıra her yapıya ayrı bir numara verilecek, her yapının planı, çizimi, özellikleri ve fotoğrafları ayrı fişler halinde kayda alınacaktır. Yapı ve tünellerin numaraları ana haritaya da işlenerek kolayca ana haritadan bu fiş-kayıtlara ulaşılabilinmesi sağlanacaktır.

* Ancak ilk bölge tümüyle tamamlandıktan sonra ikinci bölgede çalışmaya başlanacaktır.

MADDE 5- ÇALIŞMA EKİBİ

Proje, başlangıçta OBRUK Mağara Araştırma Grubu'na üye mağaracılar tarafından yürütülecektir. Yeraltı ölçüm çalışmalarında 3, azami 4 kişilik ekipler halinde çalışılması ideal olduğu için, bu projede görev alacak toplam ekip çoğunlukla 6-8 kişi civarında olacaktır. Öte yandan, bahsi geçen çalışmanın büyüklüğü göz önüne alınarak en kısa zamanda Gaziantep'ten projeye destek olacak elemanların tedarik edilmesi için çaba harcanacaktır. Genç ve dinamik bir gönüllü ekibinin Gaziantep Üniversitesi'nden sağlanabileceğine ve böyle bir projede yer almanın bu Gaziantepli gençlerde hemşerisi oldukları şehre yönelik bir koruma bilinci oluşturacağına inanıyoruz. Projede yer almayı kabul eden Gaziantepli gençlere OBRUK Mağara Araştırma Grubu tarafından mağaracılık, ölçüm ve haritalama eğitimi verilecektir.

MADDE 6- SÜRE

Rastlanacak yer altı yapılarının adet ve büyüklerinin bilinmemesi, gönüllülük esasıyla yapılan bu çalışmaya ayrılabilecek zaman ve eleman bilgisinin yetersizliği göz önünde bulundurularak, Gaziantepli gönüllüler ile birlikte yılda yaklaşık 900 adam/gün çalışma yapılabileceği öngörülmektedir.

MADDE 7- TARAFLARIN SORUMLULUKLAR

* Belediye'nin Yükümlülükleri;

o Çalışmanın idaresi ve koordinasyonunun sağlanması,

o Bir kısmı özel mülkiyette, diğer bir kısmı ise kamu alanlarında yer alan tüm yeraltı yapıların araştırılması için gerekli izinler Belediye tarafından sözlü ve/veya yazılı olarak sağlanacaktır.

o İşin yapılabilmesi için çalışma ekibinin ihtiyaç duyacağı; iaşe, kırtasiye, ulaşım ve konaklama giderleri Belediye tarafından karşılanacaktır.

* ÇEKÜL'ün Yükümlülükleri;

o Çalışma süresince, sekretarya görevleri ÇEKÜL Metin Sözen Eğitim ve Kültür Merkezi tarafından yürütülecektir.

* OBRUK'un Yükümlülükleri;

o Gaziantep şehir sınırları içinde bulunan ve yeni inşaatlar, hafriyat çalışmaları ve yol yapımları yüzünden her geçen gün yok olan tüm yeraltı yapılarının (mağara, depo, ahır, işlik, atölye, tünel, vs.) araştırılması, belgelenmesi, haritalanması ve envanterlerinin yapılması,

o Araştırma sırasında çalışılacak yeraltı yapılarında rastlanabilecek hiçbir tarihi buluntuya dokunulmadan korunması,

o Mimari yapıların yanı sıra tüm buluntular fotoğraflarla in situ belgelenmesi,

o Tarihsel öneme sahip herhangi bir buluntu ile karşılaşılması durumunda yetkililere bildirilmesi,

o Çalışmaya katılan ekibin, iş güvenliğinin sağlanarak olası kazalara yönelik önlemlerin alınması,

o Çalışmalara katılacak kişilerden, her türlü riskin varlığını kabul ederek, olası bir can ve mal kaybında sorumluluğun kendilerine ait olduğunu gösterir taahhütnamenin Belediye'ye sunulması,

MADDE 8- DİĞER HÜKÜMLER

1- Çalışma esnasında meydana gelebilecek can ve mal kayıplarından Belediye ve ÇEKÜL sorumlu tutulamaz.
2- Çalışma arşivleri ve çıktıları Belediye'ye ait olup, Belediye'den izin almaksızın kullanılamaz ve yayınlanamaz

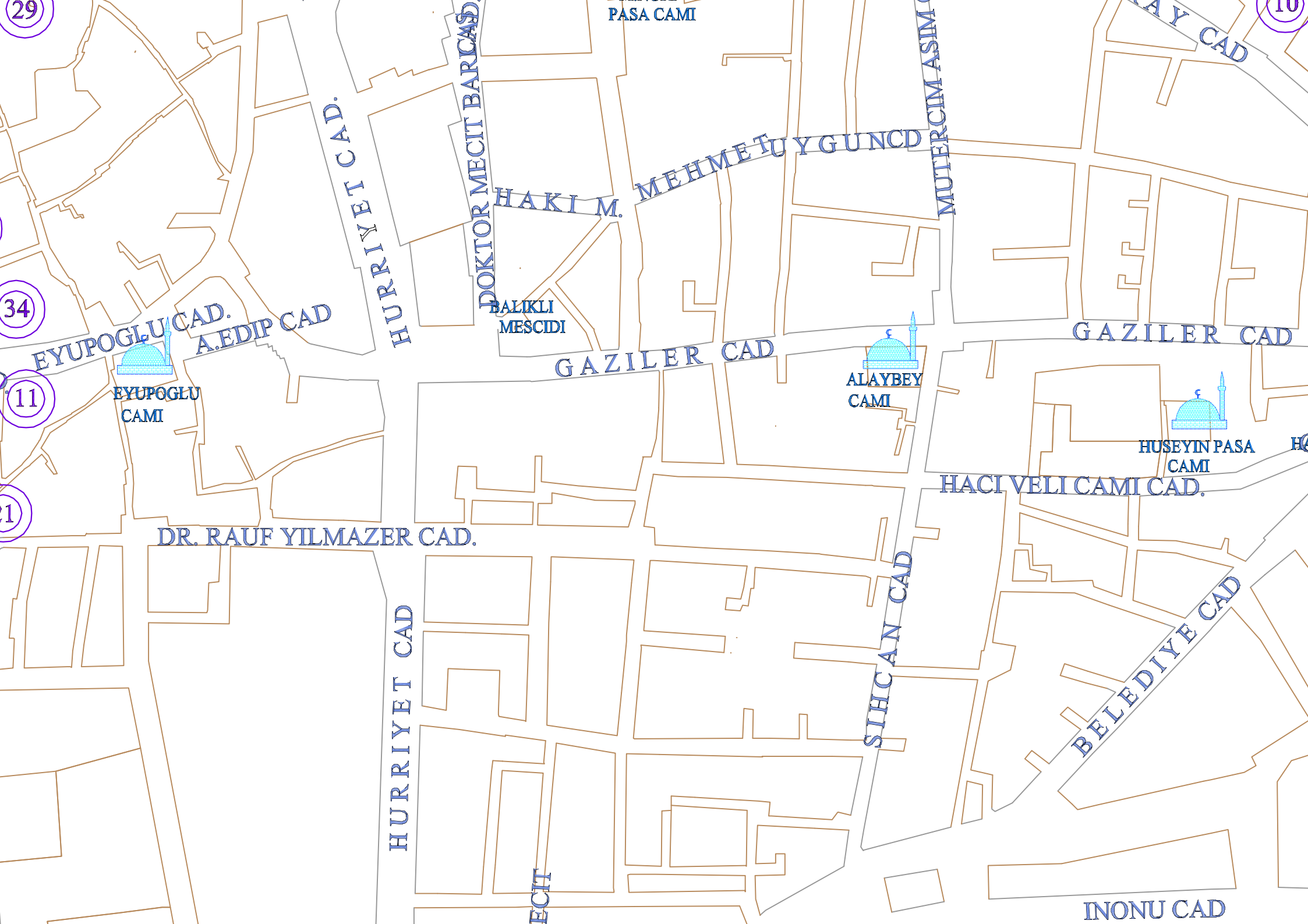
MADDE 9-YÜRÜTME/YÜRÜRLÜK

1) İşbu protokol imzalandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.
2) Protokolden doğan ihtilaflar iyi niyet çerçevesinde taraflar arasında çözüme kavuşturulmaya çalışılır. Bu mümkün olmadığı takdirde Gaziantep Mahkemeleri yetkilidir.
3) Dokuz (9) maddeden oluşan bu protokol ilgili taraflarca 3 nüsha olarak 09/01/2012 tarihinde imzalanmıştır.

EK 2
Çalışmalara Katılanların Listesi

25 Ekim 2011	Ön görüşme: Ali Yamaç, Emine Azak
13-16 Ocak 2012	1. Araştırma: Ali Yamaç, Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Çiğdem Midilli
13-16 Şubat 2012	2. Araştırma: Emine Azak, Çiğdem Midilli, Seda Erdural, Ahmet Şener Ali Ethem Keskin
22-25 Mart 2012	3. Araştırma: Ali Yamaç, Sencer Çoltu, Havva Çoltu, Ali Ethem Keskin
11-13 Mayıs 2012	4. Araştırma: Ali Yamaç, Ali Ethem Keskin, Ozan Küçükbağış, Çağan Çankırılı, Melike Ocakdan
1-5 Ağustos 2012	5. Araştırma: Ali Yamaç, Çağan Çankırılı, Melike Ocakdan, Ezgi Tok
8-12 Eylül 2012	6. Araştırma: Ali Ethem Keskin, Bülent Erdem, Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Çiğdem Midilli, Sencer Çoltu, Havva Çoltu,
14-16 Ekim 2012	7. Araştırma: Ali Yamaç, Emine Azak, Murat Eğrikavuk, Çiğdem Midilli

PASA CAMI
HURRIYET CAD.
DOKTOR MECIT BARLAS CAD.
HAKI M. MEHMET UYGUNCD
MUTERCIM ASIM
BALIKLI MESCIDI
EYUPOGLU CAD.
A.EDIP CAD
GAZILER CAD
EYUPOGLU CAMI
ALAYBEY CAMI
HUSEYIN PASA CAMI
HACI VELI CAMI CAD.
DR. RAUF YILMAZER CAD.
HURRIYET CAD
SIHCAN CAD
BELEDIYE CAD
INONU CAD
29
34
11
21